

Izdavač

Centar za informisanje i priznavanje dokumenata
iz oblasti visokog obrazovanja - CIP

Adresa: Ulica Kneza Višeslava bb, 88 000 Mostar

Telefon: +387 36 333 980

Web stranica: www.cip.gov.ba

Pripremili:

Mirta Mandić Martinović

Sead Berberović

Nadina Vujnović

Ivana Džidić

Jelena Bukovac

Sanja Sudar-Mihić

Prijevod:

Katarina Stipić Komadina / Agencija PROMO

Izdano:

65 primjeraka

Štampa:

IC štamparija, Mostar

Grafički dizajn:

IC štamparija, Mostar

Popratni dokumenti Lisabonske konvencije o priznavanju

Mostar, 2023.

SADRŽAJ

OBRAZLOŽENJE KONVENCIJE O PRIZNAVANJU VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA U REGIJI EVROPE	7
PREPORUKA ZA MEĐUNARODNE PRISTUPNE KVALIFIKACIJE	43
ZAJEDNIČKA POVELJA O AKTIVNOSTIMA I USLUGAMA ENIC/NARIC CENTARA ...	47
REVIDIRANI KODEKS DOBRE PRAKSE U OSIGURANJU MEĐUNARODNOG OBRAZOVANJA	61
REVIDIRANA PREPORUKA O KRITERIJIMA I PROCEDURAMA ZA VREDNOVANJE INOSTRANIH KVALIFIKACIJA	69
PREPORUKA O KORIŠTENJU KVALIFIKACIONIH OKVIRA U PRIZNAVANJU INOSTRANIH KVALIFIKACIJA	97
REVIDIRANA PREPORUKA O PRIZNAVANJU ZAJEDNIČKIH KVALIFIKACIJA	105
PREPORUKA O PRIZNAVANJU KVALIFIKACIJA IZBJEGLICA, RASELJENIH OSOBA I OSOBA U SITUACIJI SLIČNOJ IZBJEGLIČKOJ U SKLADU SA LISABONSKOM KONVENCIJOM I OBRAZLOŽENJE	117
SMJERNICE ZA DRŽAVNE MREŽNE INFORMACIONE SISTEME	135
ODBOR KONVENCIJE O PRIZNAVANJU VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA U REGIJI EVROPE	143

OBRAZLOŽENJE KONVENCIJE O PRIZNAVANJU VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA U REGIJI EVROPE*

Lisabon, 11.IV.1997. godine

Kontekst

1. Prijedlog za izradu zajedničke konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a dala je glavni sekretar Vijeća Evrope u svom pismu od 30. 10. 1992. godine upućenom glavnom direktoru UNESCO-a. Glavni direktor je prihvatio prijedlog svojim pismom od 28. 12. 1992. godine

Pristup Vijeća Evrope

2. Razlozi za prijedloge koje je dala glavni sekretar bili su razvoj visokog obrazovanja u Evropi od 60-ih godina 20. stoljeća (usp. pasuse 4 – 6 u daljem tekstu) i brz porast broja zemalja koje učestvuju u radu Vijeća Evrope na obrazovanju i kulturi.

Pristup UNESCO-a

3. Potpora koju je UNESCO dao ovoj inicijativi proizašla je iz uvjerenja da bi zajednička Konvencija, koju bi predstavile dvije velike međunarodne organizacije, bila od koristi svim zemljama članicama. To bi pomoglo u izbjegavanju pojave "Evrope u dvije brzine", što ponekad izaziva strah, a budući da bi bila smještena u okvir UNESCO-a, također bi bolje povezalaregiju Evrope s drugim područjima svijeta.

* Ugovor iz Lisabona o izmjeni Ugovora o Evropskoj uniji i Ugovora o osnivanju Evropske zajednice stupio je na snagu 1. 12. 2009. Rezultat toga je da se od tog datuma svako spominjanje Evropske zajednice tumači kao Evropska unija.

Kretanja u visokom obrazovanju

4. Uz jednu iznimku, Evropske konvencije o visokom obrazovanju¹ potječu iz 50-ih ili 60-ih godina 20. stoljeća. UNESCO-va Konvencija o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i kvalifikacija u državama regije Evrope datira iz 1979. godine. Visoko obrazovanje u Evropi od tada se dramatično promijenilo, a konvencije nisu usklađene s tim promjenama. Na državnom nivou dominantna promjena bila je pojava raznolikosti u oblasti visokog obrazovanja. Dok su državnisistemi visokog obrazovanja 50-ih godina 20. stoljeća bili sastavljeni od tradicionalnih univerziteta kojima su upravljala izričito državni organi ili su ih, kao u slučaju katoličkih univerziteta, državni organi implicitno odobrili, sistemi su sada puno raznolikiji. Veliki postotak studenata u visokom obrazovanju sada pohađa neuniverzitetske ustanove koje pružaju kraće i naglašenije strukovno orijentisane studijske smjerove, kao što su njemački *Fachhochschulen* ili norveški *statlige høyskoler* ili na univerzitetima prate netradicionalne programe kraćeg trajanja s jačim naglaskom na stručnom obrazovanju, poput francuskih *Instituts Universitaires de Technologie (I.U.T.)*. Ova raznolikost i strukovnost također se spušta do početnih kurseva na srednjoškolskom nivou, te stvara složene odnose upisa na koje je teško primijeniti koncept međunarodne ekvivalencije.
5. Došlo je i do brzog porasta broja privatnih ustanova. Ova pojava, prisutna u većini zemalja, posebno je akutna u nekim zemljama srednje i istočne Evrope. Međutim, u smislu ove Konvencije, ne radi se tome je li ustanova u javnom ili privatnom vlasništvu, već da li postoje odredbe za osiguranje kvaliteta njezine nastave i kvalifikacija. Evropske konvencije o visokom obrazovanju ne sadrže odredbe za razlikovanje različitih ustanova unutar sistema jedne zemlje. Odredbe u tom smislu nalaze se u dijelu VIII. ove Konvencije.
6. Akademska mobilnost znatno je porasla tokom postojanja važećih konvencija, a posebnotokom posljednjih deset ili petnaest godina. U tom smislu, može biti zanimljivo napomenutida se Evropska konvencija o ekvivalenciji periodauniverzitetskih studija (1956.), objavljena u ETS br. 21, posebno bavi priznavanjem periodauniverzitetskog studija modernih jezika, jer su to bili predmeti koje su najčešće studirali studenti koji su proveli ograničeno vrijeme na stranom univerzitetu te 1956. godine, kada je Konvencija usvojena. Nasuprot tome, Evropska konvencija o opštoj ekvivalenciji periodauniverzitetskih studija (1990.),

¹ ETS br. 15 Evropska konvencija o ekvivalenciji diploma za upis na univerzitete (1953.); ETS br. 49 Protokol uz Evropsku konvenciju o ekvivalenciji diploma za upis na univerzitete (1964.); ETS br. 21 Evropska konvencija o ekvivalenciji periodauniverzitetskih studija (1956.); ETS br. 32 Evropska konvencija o akademskom priznavanju univerzitetskih kvalifikacija (1959.); ETS br. 138 Evropska konvencija o opštoj ekvivalenciji periodauniverzitetskih studija (1990).

objavljena u ETS br. 138, bavi se priznavanjem periodauniverzitetskog studija bez obzira na predmet, dok se UNESCO-va Konvencija o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i kvalifikacija u državama regije Evrope, starija (1979.), također bavi priznavanjem djelomičnih studija, bez obzira na predmet. Veliko povećanje akademske mobilnosti danas je dalo mnogo veću važnost konvencijama o akademskom priznavanju. Stoga je sve važnije ažurirati postojeće zakonske tekstove.

7. Drugi veliki cilj u izradi zajedničke konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a, čija je namjera da ona u konačnici zamijeni konvencije koje obuhvataju priznavanje visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope usvojene unutar odvojenih okvira dviju organizacija, jeste izbjegavanje dupliranja posla. Ova bojazan također se odražava u odluci o uspostavi zajedničke mreže državnih centara za informisanje o akademskoj mobilnosti i priznavanju Vijeća Evrope/UNESCO-a. ENIC mreža, uspostavljena u junu 1994., zamijenila je prethodne odvojene mreže dviju organizacija. Ova mreža blisko surađuje s NARIC mrežom Evropske unije.

Broj zemalja učesnica

8. Sve države članice Vijeća Evrope (40 članica na dan 11.4.1997 godine ali broj će vjerovatno rasti) imaju automatsko pravo da postanu potpisnice bilo koje evropske konvencije. Odbor ministara može pozvati druge zemlje da to učine. Ovom pozivu može prethoditi, u slučaju Evropskih konvencija o visokom obrazovanju, pregled obrazovnog sistema dotične zemlje kako bi se utvrdilo je li "u suštini ekvivalentan" sistemima država koje su već potpisnice dotične Konvencije o visokom obrazovanju. U slučaju država članica takav pregled se ne vrši.
9. Što se tiče Vijeća Evrope, glavna novina je vrlo značajan porast broja zemalja koje učestvuju u programima Vijeća Evrope o obrazovanju i kulturi u posljednje četiri godine. Od 11.4.1997. godine, 44 zemlje su pristupile Evropskoj kulturnoj konvenciji, a mogu se očekivati i daljnja pristupanja. Vijeće Evrope također uspostavlja kontakte s drugim zemljama.
10. Dakle, broj potencijalnih zemalja potpisnica evropskih konvencija o visokom obrazovanju ubrzano raste, dok razlike među obrazovnim sistemima potencijalnih zemalja potpisnica mogu postajati veće. Ova raznolikost zauzvrat znači da pretpostavka na kojoj se zasnivaju evropske konvencije o visokom obrazovanju (tj. da su državni sistemi visokog obrazovanja suštinski ekvivalentni) gubi na snazi. Ovakav razvoj događaja mogao je učiniti evropske konvencije o ekvivalenciji zastarjelima da nije izvršena revizija, kroz razradu ove Konvencije.

11. Članstvo u UNESCO-vom regiji Evrope također se povećalo zbog pojave novih nezavisnih država u regiji. Na 28. zasjedanju Generalne konferencije (1995. godine) 49 država članica pripadalo je regiji Evrope, iako su neke od njih također podnijele zahtjev za članstvo u području Azije i Pacifika. Do 11.4.1997. godine, broj država potpisnica UNESCO-ve Konvencije regije Evrope dosegao je 43.
12. Povećanje broja država potpisnice Evropske kulturne konvencije također znači da više nema značajnih razlika između broja zemalja uključenih u programe obrazovne i kulturne suradnje Vijeća Evrope i UNESCO-vog regija Evrope. Glavna preostala razlika je u tome što UNESCO-vo regija Evrope obuhvata neke neevropske zemlje, poput Kanade, Izraela i Sjedinjenih Američkih Država. Glavni sekretar Vijeća Evrope i glavni direktor UNESCO-a stoga su se složili da je, koliko je to moguće, potrebno koordinisati aktivnosti Vijeća Evrope u akademskom priznavanju i mobilnosti s aktivnostima UNESCO-vog regije Evrope. Treba napomenuti da bi se razlika u članstvu između dvaju okvira mogla ponovno povećati u budućnosti, što u velikoj mjeri zavisi od načina saradnje ovih organizacija s kavkaskim i srednjoazijskim republikama bivšeg SSSR-a.

Kretanja u praksi priznavanja

13. Prakse koje se tiču priznavanja kvalifikacija znatno su se razvile tokom proteklih desetljeća. Dok je vrednovanje inostranih kvalifikacija često podrazumijevalo detaljnu usporedbu nastavnih planova i programa i popisa materijala koji se proučava ("ekvivalencija"), naglasak je sada preusmjeren na šire poređenje stečenih kvalifikacija ("priznavanje"). Isto tako, postala je očita tendencija formalnih međunarodnih propisa da naglase postupke i kriterije koji se primjenjuju na proces priznavanja inostranih kvalifikacija umjesto da navedu ili definišu kvalifikacije i diplome koji se priznaju prema propisima.

Razrada nove konvencije

14. Prijedlog za izradu jedinstvene, zajedničke konvencije, koja bi s vremenom zamijenila evropske konvencije o visokom obrazovanju, kao i UNESCO-vu Konvenciju o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i kvalifikacija u državama regije Evrope, dostavljen je 16. sjednici Stalne konferencije o problemima univerziteta (CC-PU)² (Strazbur, 24. - 26.3.1993.). CC-PU je bio stava da prije preuzimanja obaveze razrade zajedničke konvencije treba izraditi Studiju izvedivosti. CC-PU

² U januaru 1994. godine, preimenovana u Odbor za visoko obrazovanje i istraživanje (CC-HER) prema revidiranom opisu zadataka.

je također istaknuo važnost osiguranja vlastitog učestvovanja u postupku donošenja bilo kakve odluke o izradi zajedničke konvencije, te važnost davanja savjeta o nalazima Studije izvedivosti. Stajalište CC-PU potvrdio je Ured Vijeća za kulturnu suradnju (CDCC, Strazbur, 12.-13.5.1993.). Prijedlog zajedničke Studije izvedivosti također je dobio suglasnost 27. zasjedanje Generalne konferencije UNESCO-a (Pariz, novembar 1993.).

15. Prema dogovoru između dviju organizacija, nacrt studije izvedivosti dostavljen je na 11. sastanak NEIC³ mreže Vijeća Evrope (Strazbur, 24.-25.11.1993.) na konzultacije. Brojni komentari NEIC mreže uzeti su u obzir u verziji nacrta Studije izvedivosti koja je dostavljena *ad hoc* Stručnoj grupi.
16. Studija izvedivosti (koja nosi broj DECS-HE 94/25) također je dostavljena *ad hoc* ekspertnoj grupi koju su zajednički imenovale dotične dvije organizacije (Strazbur, 3. - 4.2.1994.). Eksperti su imenovani u osobnom svojstvu uz poštovanje principa pravedne zastupljenosti. Komentari ekspertne grupe ugrađeni su u konačnu verziju Studije izvedivosti. Studiju izvedivosti također su razmatrali Odbor za visoko obrazovanje i istraživanje (CC-HER) Vijeća Evrope (Strazbur, 27. - 29.4.1994.), Regionalni odbor UNESCO-a za primjenu Konvenciju o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i kvalifikacija u državama regije Evrope (u daljem tekstu "UNESCO-v Regionalni odbor za Evropu") (Budimpešta, 18.6.1994.) i ENIC mreža (Budimpešta, 19. - 22.6.1994.), koja je preporučila da sekretarijati nastave s izradom zajedničkog nacrta Konvencije na osnovu studije.
17. Studiju izvedivosti odobrio je Izvršni odbor UNESCO-a 2.5. i Odbor ministara Vijeća Evrope 5.9.1994. Od 26. do 28.10.1994., na Malti je održana konferencija-forum CC-HER -a, na kojoj su iznesena osnovni principi zajedničkog nacrta Konvencije. Organi za donošenje odluka obiju organizacija time su ovlastili sekretarijate da nastave s razradom nacrta Konvencije uz pomoć druge *ad hoc* ekspertne grupe, a u kasnijoj fazi, uz učestvovanje predstavnika svih potencijalnih zemalja potpisnica. *Ad hoc* ekspertna grupa održala je svoj prvi sastanak u UNESCO/CE-PES-u u Bukureštu 9. - 11.2.1995., a drugi u Strazburu 5. - 7.7.1995. godine. Sastanak male *ad hoc* radne grupe o definicijama koje će biti sadržane u Konvenciji održan je u Den Haagu 15. - 16.5.1995. godine.
18. Izvještaj o napretku razrade Konvencije razmatrao je Odbor za visoko obrazovanje i istraživanje (CC-HER) Vijeća Evrope (Strazbur, 29. -

³ Spojena s NIB mrežom UNESCO-a u junu 1994. kako bi se uspostavila jedinstvena, zajednička mreža Vijeća Evrope/UNESCO – ENIC mreža (Evropska mreža državnih centara za informisanje o akademskoj mobilnosti i priznavanju).

31.3.1995.), Izvršni odbor UNESCO-a na svojoj 147. sjednici (Pariz, oktobar 1995.) i Generalna konferencija UNESCO-a na 28. zasjedanju (Pariz, oktobar - novembar 1995.). Nacrt teksta Konvencije razmatrala je ENIC mreža (Ljubljana, 11. - 14.6.1995.).

19. U oktobru 1995. nacrt Konvencije i Obrazloženje poslani su delegacijama država Odbora za visoko obrazovanje i istraživanje Vijeća Evrope i Regionalnog odbora UNESCO-a za Evropu, a kopije su dostavljene i ENIC mreži, kako bi se potaknule konzultacije u državama potencijalnim potpisnicama. Nacrt je također poslan nevladinim organizacijama uključenim u obrazovne aktivnosti Vijeća Evrope. Nacrt Konvencije i Obrazloženje podneseni su na razmatranje na sastancima Odbora za visoko obrazovanje i istraživanje 1996. (Strazbur, 27. - 29.3.1996.) i Regionalnog odbora (Rim, 16. - 17.6.1996.). Urednička grupa sastala se u Parizu 10. - 11.7.1996. kako bi pregledala sve komentare dvaju odbora, kao i pojedinačne komentare država članica i nevladinih organizacija.
20. Konzultativni sastanak predstavnika svih potencijalnih država potpisnica na nivou ministarstava nadležnih za visoko obrazovanje održan je u Haagu 27. - 29.11.1996. na poziv nizozemskih vlasti. Na ovom sastanku bilo je zastupljeno 46 potencijalnih država potpisnica.
21. Konvencija je usvojena na Diplomatskoj konferenciji održanoj u Lisabonu od 8. do 11.4.1997. na poziv portugalskih vlasti. Konferenciji su prisustvovala 44 izaslanstva.

Komentari na odredbe Konvencije

Naziv Konvencije

22. Izraz "visokoškolske kvalifikacije" u naslovu ove Konvencije treba shvatiti tako da obuhvata i kvalifikacije stečene kroz visoko obrazovanje i kvalifikacije koje omogućuju pristup visokom obrazovanju.
23. Izraz "regija Evrope" naglašava da iako Evropa čini glavno područje primjene Konvencije, određene države koje geografski ne pripadaju evropskom kontinentu (ali koje pripadaju regiji Evrope UNESCO-a i/ili su potpisnice UNESCO-ve Konvencije o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i kvalifikacija u državama regije Evrope), pozvanesu na Diplomatsku konferenciju zaduženu za usvajanje ove Konvencije i zato su među potencijalnim potpisnicama.
24. Konvencija obuhvata vrednovanje visokoškolskih kvalifikacija u svrhu donošenja odluka o priznavanju ili u druge svrhe. Međutim, budući

da je “priznavanje” ključni pojam i prethodnih konvencija i sadašnje prakse u toj oblasti, smatra se uputnim zadržati taj izraz u naslovu ove Konvencije.

25. S obzirom na dugačak službeni naziv Konvencije i u znak zahvalnosti portugalskim vlastima na njihovom pozivu da se Diplomatska konferencija održi u njihovom glavnom gradu, predlaže se da Konvencija bude neformalno poznata kao “Lisabonska konvencija”.

DIO I – DEFINICIJE

Član I.

Definicije u dijelu I. Konvencije dane su samo za potrebe Konvencije i nemaju drugu svrhu. Konkretno, one ni na koji način ne mijenjaju definicije koje države i međunarodne institucije i organizacije mogu koristiti u svojim internim administrativnim sistemima i zakonima.

Definicije su svjesno ograničene na ključne pojmove u Konvenciji. Nije učinjen nikakav pokušaj da se definišu pojmovi koji se ne koriste u Konvenciji ili se koriste samo u marginalnom smislu, čak i kada takvi pojmovi mogu biti važni u drugim kontekstima visokog obrazovanja.

Kao opšti princip, definicije su dane samo za ono što se smatra najuopštenijim pojmovima. Kao primjer, pojam kvalifikacija je definisan jer se smatrao generičkim pojmom, dok su nivoi, diplome i naslovi smatrani primjerima kvalifikacija i kao takvi su navedeni u Obrazloženju.

Pristup (visokom obrazovanju)

Izrazi “pristup” i “prijem” su različiti, ali povezani. U određenom smislu, oni označavaju različite korake u istom procesu prema učešću u visokom obrazovanju. Pristup je nužan, ali ne uvijek i dovoljan uslov za prijem u visoko obrazovanje. Nadležni organi mogu da razradedanje smjernice na državnom nivou.

Pojam “pristup” podrazumijeva vrednovanje kvalifikacija pristupnika kako bi se utvrdilo ispunjavaju li minimalne uslove za nastavak studija na određenom visokoškolskom programu. Pristup se razlikuje od prijema, koji se tiče stvarnog učestvovanja pojedinaca u dotičnom programu visokog obrazovanja.

Sistemi upisa mogu biti otvoreni, tj. mogu primati sve kandidate koji ispunjavaju propisane uslove, ili selektivni, tj. mogu ograničiti upis na određeni broj mjesta ili kandidata. U otvorenom sistemu upisa primaju se svi kvalifikovani kandidati. Stoga se pojmovi pristupa i prijema preklapaju. U

sistemu selektivnog upisa, međutim, pristup označava pravo natjecanja za prijem, tj. dobivanje pristupa grupikvalifikovanih kandidata iz koje se odabiru uspješni kandidati za upis na ograničeni broj dostupnih mjesta. Dakle, u sistemu selektivnog upisa, određeni broj kvalifikovanih kandidata, koji su stekli pristup visokom obrazovanju, zapravo nisu primljeni, tj. nije im dopušteno nastaviti studij na dotičnom visokoškolskom programu.

Postoji nekoliko različitih selektivnih sistema prijema, od kojih su dva najčešća sistem *numerus clausus* i sistem u kojem je izbor diskrecijsko pravo dotične visokoškolske ustanove. Sistemi prijema mogu funkcionisati na državnom nivou, na nivou nižem od državnog na nivou ustanove, odnosno na drugim nivoima. U određenoj zemlji prijem može biti selektivan za sve ustanove ili otvoren za neke, a selektivan za druge. U određenoj ustanovi prijem može biti selektivan za sve ili samo za neke programe, a različiti sistemi ili kriteriji za prijem mogu se primijeniti na različite programe. Broj dostupnih mjesta u određenom programu ili zahtjevi za prijem mogu varirati tokom vremena.

Većina zemalja razvila je politiku *pristupa i prijema* s ciljem povećanja učestvovanja u kvalitetnom visokom obrazovanju. Ova politika ima za cilj povećati i proširiti stope učestvovanja, stope zadržavanja i prelazaka između visokoškolskih ustanova, posebno za osobe koje pripadaju grupama koje su slabije zastupljene.

Prijem (na visokoškolske ustanove i programe)

Vidi "pristup" u prednjem tekstu.

Vrednovanje (ustanova ili programa)

Vrednovanje se može provesti za visokoškolsku ustanovu u cjelini ili za jedan ili više njenih programa. U oba slučaja, svrha vrednovanja je utvrditi zadovoljavaju li ustanova ili program standarde propisane za visokoškolske ustanove i programe u dotičnoj zemlji potpisnici. U većini slučajeva, vrednovanje se provodi kako bi se utvrdilo ispunjava li ustanova ili program traženi minimalni standard. U nekim slučajevima, u zavisnosti od politika države, vrednovanje se također može preduzeti kako bi se utvrdilo rangiranje ustanova ili programa ili kako bi se utvrdilo dostižu li postignuća dotične ustanove ili programa viši standard od minimalnog. Konvenciju ne treba tumačiti kao zauzimanje stava za ili protiv jedne vrste politike.

Metode i postupci za provođenje vrednovanja mogu se razlikovati od jedne zemlje do druge, kao i standardi koji se zahtijevaju od visokoškol-

skih ustanova i programa. Zemlje potpisnice bi stoga trebale obavijestiti druge potpisnice o svojim kriterijima i postupcima vrednovanja, kao i o rezultatima vrednovanja, up. dio VIII. Samoocjena ustanova može biti dio procesa vrednovanja, kao što to može biti i učestvovanje eksternog organa. Obim učešća eksternog organa, ako postoji, može da varira.

U Evropi se kvalitet tradicionalno održava kroz javni sistem visokog obrazovanja, u kojem nadležno ministarstvo i parlament nadziru kvalitet autonomnih visokoškolskih ustanova, uključujući kvalitet obrazovnih programa i akademskog osoblja. Povezani su sa, ali nisu međusobno zamjenjivi sa vrednovanjem ustanova ili programa, koje se koristi kao generički pojam. Neki primjeri vrednovanja ustanova ili programa su:

- “akademska revizija” koju vrši Vijeće za kvalitetu visokog obrazovanja (HEQC) ili “vrednovanje” koje vrši Vijeće za finansiranje visokog obrazovanja (HEFC) (Ujedinjeno Kraljevstvo);
- “akreditacija”⁴ (Sjedinjene Američke Države; raspravlja se u nekoliko evropskih zemalja);
- “évaluation par le Comité National d’Evaluation (CNE)” (Francuska);
- “visitatiecommissies” (povjerenstvo za revizije) koje organiziraju VSNU (Vereiniging van samenwerkende Nederlandse universiteiten (Udruga nizozemskih univerziteta)) i Hoger Beroepsonderwijs (HBO)-Raad (Nizozemska).

Vrednovanje može uključivati aktivnosti usmjerene na poboljšanje *osiguranja kvaliteta* ili *vrednovanje kvaliteta*, koje se mogu provoditi na različite načine. Konvencija se ne bi trebala tumačiti kao zauzimanje stajališta o određenim mehanizmima ili metodama osiguranja kvaliteta, niti o relativnoj važnosti vrednovanja ustanova i osiguranja kvaliteta.

U kontekstu ove Konvencije, vrednovanje visokoškolskih ustanova ili programa odnosi se na takvo vrednovanje na domaćem nivou; tj. vrednovanje provodi nadležni organ države čijem sistemu visokog obrazovanja ustanova ili program pripada ili želi da pripada.

Vrednovanje (pojedinačnih kvalifikacija)

Vrednovanje pojedinačnih kvalifikacija trebala bi biti pisana ocjena ili izjava o dotičnim kvalifikacijama i može se dati u različite svrhe, od formalnog priznavanja do neformalne izjave o tome “koliko kvalifikacija vrijedi” bez dalje svrhe. Vrednovanje se može staviti na raspolaganje nadležnim organima, nosiocu dotične kvalifikacije i/ili drugim zaintere-

⁴ Izraz “akreditacija” ponekad se koristi i da ukaže na priznavanje bodova (kredita) koje je pojedinac prikupio.

sovanim stranama bez obzira na to da li je potrebna službena odluka o priznavanju i u okviru odgovarajućih državnih zakona koji štite privatnost i povjerljivost osobnih informacija. Vrednovanje mogu izdavati visokoškolske ustanove, agencije i nadležni organi.

U kontekstu ove Konvencije, vrednovanje pojedinačnih kvalifikacija odnosi se na vrednovanje takvih kvalifikacija na *međunarodnom* nivou, tj. vrednovanje kvalifikacija s ciljem utvrđivanja njihove vrijednosti u zemlji potpisnici koja nije u onom obrazovnom sistemu čije su kvalifikacije izdane.

Nadležni organ za priznavanje

Definicija se posebno bavi pojmom “nadležnog organa za priznavanje”. Mogu postojati i drugi organinadležni za druge dijelove visokog obrazovanja.

Nadležni organ za priznavanje može da bude ministarstvo, drugi državni ured ili agencija, poluslužbena agencija, visokoškolska ustanova, strukovno udruženje ili bilo koji drugi organ službeno zadužen za donošenje formalnih i obavezujućih odluka o priznavanju inostranih kvalifikacija u predmetnim slučajevima. Nadležnost svakog takvog organa može da se proširi na odluke o svim vrstama slučajeva priznavanja ili biti ograničena. Neki primjeri su:

- priznavanje samo unutar jedne visokoškolske ustanove;
- priznavanje ograničeno na jednu vrstu visokog obrazovanja
- priznavanje samo u akademske svrhe;
- priznavanje samo u svrhu zapošljavanja.

U smislu ove definicije, “nadležnost” znači zakonsku moć donošenja određene vrste odluke ili preduzimanja određene vrste radnje; ne odnosi se na “kompetenciju” u smislu znanja. Mnogi organi mogu da budu upoznata s priznavanjem visokoškolskih kvalifikacija, a da nisu “kompetentna” u pravnom smislu.

Visoko obrazovanje

Pojmovi *visoko obrazovanje*, *visokoškolska ustanova* i *visokoškolski program* međusobno su povezani, a definicije i napomene u Obrazloženju treba čitati u kontekstu.

Visoko obrazovanje nadograđuje se na nivo kompetencija, znanja i vještina koje se uopšteno stižu srednjoškolskim obrazovanjem, iako se te kompetencije, znanja i vještine mogu da steknu i na druge načine, kao

što je samoobrazovanje ili radno i životno iskustvo. Za značajnu većinu učenika, međutim, kompetencije, znanja i vještine o kojima je riječ stječu se kroz formalno srednjoškolsko obrazovanje.

Važno je naglasiti da visoko obrazovanje ne “dolazi nakon” srednjeg obrazovanja samo vremenski, već da se ono nadovezuje na kompetencije, znanja i vještine onog nivoa koji se inače stiče u srednjoškolskom obrazovanju. Dok se visokoškolsko obrazovanje obično nudi kroz visokoškolske programe obrazovanja na visokoškolskim ustanovama, treba imati na umu da visokoškolske ustanove mogu nuditi neke predmete koji nisu nivoa visokoškolskog obrazovanja, te se stoga ne bi smatrali visokoškolskim obrazovanjem. Nasuprot tome, ustanove koje se ne smatraju dijelom sistema visokog obrazovanja zemlje potpisnice mogu nuditi neke visokoškolske programe obrazovanja. Takvi predmeti mogu, na primjer, biti posebno dizajnirani za grupe koje nisu redoviti studenti ustanove.

Tačna definicija ovog nivoa, a time i visokoškolskog obrazovanja i visokoškolske ustanove ili programa, može donekle varirati od jedne zemlje do druge. Posljedično, koncept visokoškolske ustanove također može varirati. Na primjer, u nekim se zemljama sestrinstvo smatra oblašću visokoškolskog obrazovanja, dok se u drugim zemljama sestrinstvo smatra dijelom obrazovanja nakon srednje škole, a da nije visokoškolsko obrazovanje. Iako se mogu dati uopštene naznake za definiciju visokoškolskog obrazovanja, tačna definicija i upotreba pojma u ovoj Konvenciji ne mogu se odvojiti od državne prakse potpisnica Konvencije. Program ili smjer koji spada u definiciju visokoškolskog obrazovanja u jednoj zemlji potpisnici ne mora nužno spadati u definiciju visokoškolskog obrazovanja u svim drugim potpisnicama.

Visokoškolska ustanova

Visokoškolski program je studij ili skup studijskih programa čije se različite komponente međusobno nadopunjuju i nadograđuju kako bi studentu dale visokoškolsku kvalifikaciju. Obično se nudi u jednoj datoj akademskoj disciplini, kao što je biologija, informatika ili historija. Međutim, u nekim se zemljama visokoškolski programi obrazovanja mogu fokusirati na dvije ili više disciplina, kao što je njemački program *Magister Artium* ili norveški *can. mag.* program. Bilo koji visokoškolski program može biti široko ili usko definisan, poput prava ili međunarodnog zakona o autorskim pravima. Može, ali i ne mora dovesti do određene vještine za zapošljavanje, s jedne strane, ili kvalifikacije u opštem akademskom području, s druge strane.

Visokoškolski programi uglavnom se, ali ne uvijek, nude na visokoškolskim ustanovama, od kojih većina nudi nekoliko programa. “Program”

označava akademsko područje studija i zahtjeve, “ustanova” označava organizacijski okvir uspostavljen za pružanje visokoškolskog obrazovanja. Univerziteti su jedna vrsta visokoškolskih ustanova, koje uopšteno karakterišemisija podučavanja i istraživanja u širokom rasponu disciplina i na različitim nivoima. Ostale vrste visokoškolskih ustanova mogu imati uži raspon visokoškolskih programa obrazovanja usmjerenih detaljnije na davanje specifičnih stručnih kompetencija svojim studentima ili imati visokoškolske programe prvenstveno u jednom ili u ograničenom broju akademskih polja. Nazivi i organizacijski modeli, kao i vrsta i raspon predmeta koje nude neuniverzitetske visokoškolske ustanove mogu se značajno razlikovati od jedne zemlje do druge, kao i unutar pojedinačnih zemalja. *Fachhochschulen*, *fôiskola*, *institutos politécnicos*, *hogescholen*, *colleges* i *statlige høgskoler* neki su primjeri visokoškolskih ustanova koje nisu univerziteti.

Kako bi se smatralo visokoškolskom ustanovom ili programom u smislu ove Konvencije, dotičnu ustanovu ili program trebaju priznati nadležni organi zemlje potpisnice kao člana svog sistema visokog obrazovanja. Vidi također “Vrednovanje (ustanova ili programa)” i dio VIII.

Visokoškolski program

Vidi “visokoškolska ustanova”.

Period studija

Definicija “perioda studija” naglašava činjenicu da elementi koji čine djelomični studij, koliko god bili mali ili veliki, moraju činiti sastavnicu visokoškolskog programa. Oni ne mogu biti nasumično odabrani elementi bez važnosti za predmetni program. Da bi periodi studija bili priznati, visokoškolska ustanova na kojoj su stečena i vrednovana ih mora dokumentovati. Periodi studija često se, ali ne uvijek, odvijaju u kontekstu organizovanih programa mobilnosti. Uspješno obavljen rad tokom perioda studija može se izraziti bodovima. Stečeni bodovi mogu se prenijeti na druge visokoškolske ustanove.

Kvalifikacija

- A. Visokoškolska kvalifikacija
- B. Kvalifikacija koja omogućava pristup visokoškolskom obrazovanju

Za Konvenciju su relevantne dvije vrste kvalifikacija:

- a) visokoškolske kvalifikacije;
 - b) kvalifikacije koja omogućavaju pristup visokoškolskom obrazovanju.
- Obje vrste kvalifikacija uključene su u izraz visokoškolske kvalifikacija (usp. naziv Konvencije).

U smislu Konvencije, *visokoškolska kvalifikacija* je svaka isprava kojom se potvrđuje uspješno završen visokoškolski program. *Kvalifikacija koja omogućuje pristup visokom obrazovanju* je svaki dokument koji potvrđuje uspješan završetak obrazovnog programa koji se u dotičnoj zemlji potpisnici smatra programom koji, u principu, kvalifikuje nosioca te kvalifikacije za učestvovanje u visokom obrazovanju. Napominje se da u nekim zemljama određene neobrazovne kvalifikacije mogu omogućiti pristup visokom obrazovanju, usp. Član IV.8 o netradicionalnim kvalifikacijama. Netradicionalne kvalifikacije nisu obuhvaćene ovom definicijom pojma kvalifikacije.

Razumljivo je da se pod "kvalifikacijom" može podrazumijevati i kompetencija, znanje i vještine stečene kroz dotični program, te da upravo njihovo stjecanje omogućuje izdavanje isprave. Međutim, Konvencija se bavi priznavanjem dokumentovanih kompetencija, znanja i vještina bez pribjegavanja ponavljanju vrednovanja, ispitivanja i testiranja takvih kompetencija, znanja i vještina. Stoga je definicija "kvalifikacije" u smislu ove Konvencije ograničena na dokumentovanje sposobnosti, znanja i vještina. Posebni slučajevi u kojima takvo dokumentovanje nije moguće obrađeni su u dijelu VII. ove Konvencije.

Kvalifikacija se nadalje podrazumijeva kao bilo koji dokument koji potvrđuje uspješan završetak potpuno završenog programa, a ne bilo koji njegov dio. Dužina i sadržaj završenog programa mogu se znatno razlikovati od jedne zemlje do druge, od jedne ustanove do druge i od jednog nivoa studija do drugog. Periodi studija i bodovi nisu, međutim, uključeni u definiciju kvalifikacije, budući da oba pojma podrazumijevaju manje ili veće komponente studijskog programa ali ne i cijeli program. Treba napomenuti da komponenta koja se u jednoj zemlji potpisnici doživljava kao sastavnica određene kvalifikacije ne mora biti tako shvaćena u svim drugim zemljama potpisnicama, budući da sastav pojedinih studijskih programa može varirati od jedne do druge zemlje ili visokoškolske ustanove.

Visokoškolske kvalifikacije imaju širok raspon naziva na različitim nivoima i u raznim zemljama, kao što su "diploma", "kvalifikacija", "titula" i "certifikat" ili ekvivalentna imena na drugim jezicima. Treba napomenuti da ovi primjeri ne predstavljaju potpuni popis visokoškolskih kvalifikacija i da je njihovo rangiranje proizvoljno. Broj nivoa visokoškolskih kvalifikacija može varirati među zemljama ili među vrstama visokog obrazovanja. Visokoškolska kvalifikacija može omogućiti pristup širokom spektru daljih aktivnosti, unutar ili izvan sistema visokog obrazovanja, kao što je dalji studij ili plaćeno zaposlenje. Zemlje potpisnice trebale bi dostaviti informacije o svojim visokoškolskim kvalifikacijama, uključujući nazive kvalifikacija na izvornom jeziku (jezicima) i zahtjeve za stjecanje kvalifikacija.

Priznavanje

Priznavanje je vrsta vrednovanja pojedinačnih kvalifikacija. Međutim, iako vrednovanje može biti bilo koja vrsta izjave o vrijednosti inostrane kvalifikacije, priznavanje se odnosi na službenu izjavu nadležnog organa za priznavanje kojom se priznaje vrijednost dotične kvalifikacije i ukazuju na posljedice tog priznavanja za nosioca kvalifikacije čije se priznavanje traži. Na primjer, kvalifikacija se može priznati u svrhu daljeg studiranja na određenom nivou (kao što je doktorski studij), za korištenje naslova ili za plaćeno zaposlenje, up. dio VI.

U smislu Konvencije, “priznanje” se odnosi na međunarodno priznavanje, a ne na priznavanje unutar bilo koje zemlje. Definicija priznavanja u svrhu zapošljavanja uopšteno ima za cilj priznavanje u svrhu isplativih radnih aktivnosti i nije posebno usmjerena na priznavanje u svrhu pristupa regulisanim profesijama.

Zahtjevi

A. Opšti zahtjevi

Pojmovi “opšti zahtjevi” i “posebni zahtjevi” međusobno su povezani i treba ih razmatrati u kontekstu.

Opšti uslovi određuju uslove koje moraju ispunjavati svi kandidati u određenoj kategoriji, npr. svi kandidati za pristup visokom obrazovanju ili svi kandidati za doktorski studij. U prvom slučaju, opšti uslov može biti završena srednja škola. U nekim zemljama mogu postojati iznimke od ovog opšteg zahtjeva, kao što je pristup na osnovu životnog iskustva, radnog iskustva ili drugih netradicionalnih kvalifikacija (usp. član IV.8). U potonjem slučaju, opšti uslov može biti završetak kolegija na doktorskom nivou, kao i pisanje disertacije na osnovu nezavisnog istraživanja.

Posebnim uslovima utvrđuju se uslovi koje kandidati moraju ispunjavati za upis u pojedine vrste visokoškolskih programa. U većini slučajeva, specifični zahtjevi su dodatak opštim zahtjevima. Izbor specifičnih zahtjeva može biti širok. Primjer takvih specifičnih zahtjeva može biti kompetencija u određenim predmetnim oblastima (kao što su matematika, prirodne znanosti ili strani jezici), koja se mora dokazati u srednjoškolskoj kvalifikaciji ili na određenim prijemnim ispitima. Drugi primjer može biti određeni prosjek ocjena u srednjoškolskoj kvalifikaciji, iznad prolaznog minimuma.

Opšti i posebni zahtjevi obrađeni su u odjeljcima IV. i VI. Napominje se da se princip pravednog priznavanja primjenjuje i na opšte i na posebne zahtjeve.

B. Posebni zahtjevi

Vldi "Opšti zahtjevi".

DIO II–NADLEŽNOST ORGANA

Član II. 1

Ovaj član opisuje različite nadležnosti središnjih organa zemalja potpisnica i pojedinačnih visokoškolskih ustanova u pitanjima obuhvaćenim ovom Konvencijom i obaveze stranaka prema različitim kategorijama nadležnosti. Odredbe ovog člana ključne su za određivanje obaveza potpisnica prema članovima ove Konvencije koji slijede. Stav 3. jasno navodi da su posebne obaveze potpisnica u skladu s članovima Konvencije uređene stavovima 1. i 2.

Član nastoji ispraviti neravnotežu u obavezama koje su potpisnice preuzele prema kojima su organi potpisnica nadležni u pitanjima priznavanja i onima u kojima su nadležne visokoškolske ustanove. Iako priznaje ograničenu nadležnost državnih organa u državama u kojima odluke u slučajevima priznavanja nisu na središnjim organima, ovaj članobavezuje te potpisnice da se pobrinu da se informacije o odredbama Konvencije dostave svim visokoškolskim ustanovama na njihovim teritorijima, te da ih se potiče da se pridržavaju Konvencije. Skreće se pažnja na važnu ulogu ENIC centara u širenju tih informacija.

Član II. 3

Po uzoru na član 9. Evropske konvencije o akademskom priznavanju univerzitetskih kvalifikacija (1959.), ETS br. 32, ovaj član navodi princip da ova Konvencija neće utjecati na postojeće bilateralne ili multilateralne konvencije ili sporazume između potpisnica koji sadrže povoljnije odredbe od ove Konvencije, niti će spriječiti buduće sklapanje takvih konvencija ili sporazuma između zemalja potpisnica. Takve konvencije ili sporazumi mogu se, na primjer, naći u okviru Evropske unije, Nordijskog vijeća ministara ili Zajednice nezavisnih država.

DIO III – OSNOVNI PRINCIPI VREDNOVANJA KVALIFIKACIJA

Član III.1

Ovaj član navodi obavezu svih potpisnica da osiguraju pravično vrednovanje svih zahtjeva za priznavanje studija, kvalifikacija, svjedodžbi, diploma ili akademskih nivoa koji su završeni ili stečeni u drugoj zemlji potpisnici. Vrednovanje se vrši na zahtjev dotične osobe, za kvalifika-

cije navedene u zahtjevu. Od kandidata se može tražiti da dostave dokumentaciju kao dokaz o svojim kvalifikacijama. Vrednovanje može biti u obliku savjeta ili službene odluke o priznavanju koju donosi nadležni organ. Vrednovanje bi trebalo da se zasniva na odgovarajućoj stručnosti i transparentnim postupcima i kriterijima, te bi trebalo biti dostupna po razumnoj cijeni i u razumnom roku. Državni centri za informisanje (vidi dio IX.) mogli bi igrati ključnu ulogu u vršenju tog vrednovanja

Izraz “adekvatan pristup” podrazumijeva da sve potpisnice trebaju stvoriti uslove za vrednovanje kvalifikacija za različite svrhe obuhvaćene Konvencijom. Tačnu prirodu i organizaciju tih uslova treba utvrditi svaka zemlja potpisnica, no, iz ovog člana proizlazi da nijedna potpisnica ne može odlučiti da ne stvori nikakve uslove za određenu vrstu vrednovanja (npr. vrednovanje s obzirom na dalje studije ili u svrhu zapošljavanja; treba imati na umu da, što se tiče potonjeg, pristup regulisanim profesijama nije obuhvaćen ovom Konvencijom). Opseg tih uslova treba definirati svaka zemlja potpisnica i treba biti razuman s obzirom na zahtjev za vrednovanjem. U tom kontekstu treba naglasiti da odgovarajući pristup ne bi trebao podrazumijevati neograničeni pristup. Zemlja potpisnica može, na primjer, da odbije preduzeti dalje vrednovanje kvalifikacije koja je već vrednovana za istu svrhu u istoj potpisnici, osim ako je podnosilac zahtjeva u mogućnosti da potkrijepi zahtjev bitnim novim informacijama. Zato visokoškolska ustanova može odbiti vrednovanje inostrane kvalifikacije za pristup visokom obrazovanju ako je kvalifikaciju za potrebe pristupa već vrednovala druga ustanova koja pripada sistemu visokog obrazovanja te iste potpisnice.

Član nadalje navodi obavezu potpisnica da osiguraju vrednovanje koje neće biti diskriminirajuće. Priznavanje se ne može uskratiti samo zbog toga što je kvalifikacija inostrana, a ne iz dotične države, te se okolnosti koje nisu povezane s akademskim vrijednostima kvalifikacija ne mogu uzeti u obzir. Na primjer, priznavanje kvalifikacija iz historije ili stranog jezika ne može da se uskrati samo zato što je kvalifikacija stečena u određenoj zemlji ili zbog porijekla ili uvjerenja nosioca. U tom kontekstu treba naglasiti da se Konvencija odnosi na sve osobe čije su kvalifikacije stečene u jednoj ili više zemalja potpisnica Konvencije; njena primjena nije ograničena na državljane ili stanovnike tih potpisnica.

Treba napomenuti da pravo na pravično priznanje nije pravo na priznanje po svaku cijenu i pod bilo kojim okolnostima. Koncept pravičnosti odnosi se na postupak i kriterije za priznavanje. Odlukom o nepriznavanju određene kvalifikacije ispunjava se pravo podnosioca zahtjeva na pravično priznavanje ako su primijenjeni postupak i primijenjeni kriteriji bili pravični.

Član III.2

Ovaj član naglašava važnost uvođenja odgovarajućih postupaka za obradu zahtjeva za priznavanje kvalifikacija. Ovi se postupci primjenjuju na vrednovanje kvalifikacija, nezavisno od toga da li su kvalifikacije u konačnici priznate ili ne. Ova se odredba zasniva na principu da organ koji vrednuje zahtjev treba pokazati da podnosilac zahtjeva ne ispunjava uslove za priznavanje; nije na podnosiocu zahtjeva da dokaže da njegove ili njezine kvalifikacije zadovoljavaju standarde zemlje u kojoj se traži priznavanje.

Podnosilac zahtjeva treba da bude obaviješten o postupku koji se slijedi pri rješavanju njegovog ili njezinog zahtjeva. Postupci bi trebali biti jedinstveni u smislu da različite visokoškolske ustanove u istoj zemlji ne bi trebale vrlo različito postupati s prijavama. ENIC mreže mogla bi se zamoliti da izradi kodeks dobre prakse za vrednovanje inostranih kvalifikacija, a pojedinačni državni centri mogli bi igrati važnu ulogu u širenju informacija o dobroj praksi visokoškolskim ustanovama i drugim organima koji vrednuju inostrane kvalifikacije u svojim zemljama.

Član III.3

Ovaj član naglašava primarnu odgovornost podnosioca zahtjeva za pružanje potrebnih informacija za ocjenu njegovog/njezinog zahtjeva. Sastavni dio ove dužnosti je i obaveza davanja takvih informacija “u dobroj vjeri”, odnosno davanja tačnih i istinitih informacija, te da se relevantne informacije ne izostavljaju namjerno ili da se ne daju lažne ili obmanjujuće informacije.

Član, međutim, također naglašava odgovornost obrazovnih ustanova da svojim bivšim studentima ili visokoškolskim ustanovama na koje se prijavljuju za priznavanje svojih kvalifikacija, ili vlastima zemalja u kojima traže priznavanje, o kojem god slučaju se radilo, daju relevantne informacije za vrednovanje zahtjeva za priznavanje kvalifikacija stečenih u toj ustanovi. Pojam “obrazovna ustanova” obuhvata visokoškolske ustanove kao i ustanove koje daju kvalifikacije koje daju pristup visokom obrazovanju. Međutim, napominje se da se u nekim zemljama potpisnicama informacije mogu poslati drugoj ustanovi samo na zahtjev podnosioca zahtjeva.

Takve informacije treba pružiti “u razumnim granicama”. S jedne strane, ovaj pojam podrazumijeva da visokoškolske ustanove trebaju dati tražene informacije što je brže moguće kako bi se osigurala obrada zahtjeva u razumnom roku (usp. član III.5). S druge strane, to implicira da postoje određena ograničenja u nastojanjima koja visokoškolske ustanove traže kako bi udovoljile zahtjevima. Iako bi nadležni organi trebali eksplicit-

no dati definicije “razumnih ograničenja”, može se, kao opšta indikacija, navesti da se obaveza pružanja informacija može smatrati umanjenom ili čak nepostojećom, kada se zahtjevi odnose na kvalifikacije stečene u ustanovi jako davno, kada su tražene informacije lako dostupne iz drugih dobro poznatih izvora ili kada nisu dostupne bez opsežnog pretraživanja arhiva.

Takve informacije mogu obuhvatati prijepise relevantnih dijelova dokumentacije ustanove, informacije o pohađanim predmetima i o postignutim rezultatima. Ovaj član, u vezi s članom III.1., također naglašava obavezu potpisnica da njihove obrazovne ustanove budu obavezne dostaviti informacije koje se traže u takvim slučajevima. Na primjer, nijedna potpisnica ili obrazovna ustanova u potpisnici ne smije uskratiti takve informacije iz političkih, vjerskih ili drugih razloga.

Član III.4

Ovaj član naglašava važnost pojašnjavanja sistema visokog obrazovanja, kao i obrazovanja koje daje pristup visokom obrazovanju, akademskoj zajednici, a posebno stručnjacima za akademsko priznavanje i ocjenjivačima obrazovnih isprava u drugim zemljama potpisnicama. Ovaj član naglašava odgovornost potpisnica za davanje odgovarajućih informacija o vlastitim obrazovnim sistemima. Državni centri za informisanje o priznavanju i mobilnosti (usp. Odjeljke IX. i X.) trebali bi igrati ključnu ulogu u pružanju takvih informacija.

Član III.5

Koncept prava podnosioca zahtjeva da dobije odgovor u razumnom roku ključan je za dobru praksu i od posebne je važnosti za podnosioca zahtjeva koji se prijavljuju za priznavanje kako bi nastavili studij ili koristili svoje kvalifikacije kao osnovu za plaćeno zanimanje. Ako se zahtjev za priznavanje odbije, ti će kandidati možda morati pohađati dopunsko obrazovanje kako bi se kvalificirali. Ako se odluka o njihovim zahtjevima znatno odgodi, podnosioci zahtjeva mogu biti prisiljeni pristupiti ovoj edukaciji kako bi izbjegli daljnja odgađanja, čak i ako bi odluka o njihovim zahtjevima na kraju mogla ići u njihovu korist. Zemlje potpisnice se potiču da objave i obavijeste podnosioca zahtjeva o onome što smatraju “razumnim rokom” u pogledu člana III.4. i III.5. ove Konvencije. U tom kontekstu podsjećamo da Opšte direktive Evropske unije o profesionalnom priznavanju (Direktive Vijeća 89/48/EEZ i 92/51/EEZ) propisuju rok od četiri mjeseca za donošenje odluke o profesionalnom priznavanju.

Izričito je navedeno da se “razumni rok” računa od trenutka kada je podnosilac zahtjeva dostavio sve potrebne podatke za odlučivanje u predme-

tu. Međutim, podrazumijeva se da ustanova koja vrednuje zahtjev treba izatržiti dodatne informacije u razumnom roku od dana kada je zahtjev zaprimljen u ustanovi, te da zahtjevi za dodatnim informacijama trebaju biti razumni i ne služe isključivo svrsi izbjegavanje ili odgađanje odluke.

Iako odluka u korist podnosioca zahtjeva ne mora biti obrazložena, potrebno je navesti razloge za odluku na štetu podnosioca zahtjeva. Odluka da je obaveza organa koje ocjenjuje zahtjev pokazati da podnosilac zahtjeva ne ispunjava uslove za priznavanje (usp. član III.2.) usko je povezana s pravom podnosioca zahtjeva na žalbu. Dogovori i postupci za takve žalbe podliježu zakonodavstvu koje je na snazi u dotičnoj zemlji potpisnici, iako bi rješavanje žalbi trebalo podlijezati istim zahtjevima transparentnosti, dosljednosti i pouzdanosti kojima podliježe izvorno vrednovanje zahtjeva. Potrebno je dati informacije o načinima na koje se može podnijeti žalba i o rokovima za žalbu. U slučajevima u kojima podnosilac zahtjeva može dobiti priznanje polaganjem dodatnih ispita ili preduzimanjem drugih mjera, potrebno je navesti sve relevantne informacije.

DIO IV – PRIZNAVANJE KVALIFIKACIJA KOJE OMOGUĆAVAJU PRISTUP VISOKOM OBRAZOVANJU

Član IV.1

Ovaj se član odnosi na opšte uslove za pristup visokom obrazovanju, za razliku od zahtjeva za pristup samo određenim vrstama ili programima visokog obrazovanja (usp. član IV.2). Osnovni princip Konvencije je da kvalifikacije koje nosiocu daju pristup visokom obrazovanju u jednoj zemlji potpisnici trebaju nosiocu dati ista prava u drugim zemljama potpisnicama. Podsjećamo da pristup podrazumijeva vrednovanje kvalifikacija podnosilaca kako bi se utvrdilo ispunjavaju li opšti uslov za učestvovanje u visokom obrazovanju ali da njihovo stvarno učestvovanje može zavisiti od dostupnosti mjesta (prijem). Prijem je zato prvi korak prema nastavku studija u visokom obrazovanju. U nekim slučajevima, pristup automatski omogućuje prijem, ali u većini slučajeva prijem je drugi korak prema nastavku studija u visokom obrazovanju i neće svi kandidati koji dobiju pristup biti primljeni, usp. definicije pristupa i prijema u dijelu I.

Međutim, zemlja potpisnica može odbiti priznavanje ako može pokazati da postoji značajna razlika između njezinih opštih zahtjeva za pristup i zahtjeva potpisnice u kojoj je dotična kvalifikacija stečena. Takve razlike mogu se odnositi na sadržaje osnovnog i srednjeg obrazovanja, a neki od njih su, na primjer:

- bitna razlika između opšteg i specijalizovanog tehničkog obrazovanja;
- razlika u dužini studija koja bitno utiče na sadržaje nastavnog plana i programa;

- prisutnost, odsutnost ili opseg specifičnih predmeta, kao što su predušlovni predmeti ili neakademske predmeti;
- značajna razlika u usmjerenosti, kao što je razlika između programa osmišljenog primarno za ulazak u visoko obrazovanje i programa osmišljenog prvenstveno za pripremu za rad.

Naprijed navedeni primjeri pokazuju neke relevantne oblasti u kojima se mogu pojaviti značajne razlike. Treba, međutim, naglasiti da se ne treba svaka razlika u odnosu na jednu od ovih oblasti smatrati značajnom.

Opšte je pravilo da pri procjeni postoji li značajna razlika između dvije dotične kvalifikacije, potpisnice i visokoškolske ustanove se, međutim, potiču da razmotre, koliko je to moguće, glavne značajke pojedinačnih kvalifikacija u pitanju bez pribjegavanja automatskoj uporedbi dužine studija potrebne za sticanje kvalifikacije. Dužnost je potpisnice ili ustanove koja želi odbiti priznanje pokazati da su dotične razlike značajne.

Izraz “kvalifikacije koje su izdale druge potpisnice” treba shvatiti tako da obuhvataju kvalifikacije koje pripadaju obrazovnom sistemu potpisnice ali stečene u školi ili drugoj ustanovi koja se nalazi izvan teritorija te potpisnice.

Član IV.2

Svrha člana IV.2. je razjasniti da one zemlje potpisnice koje nemaju sistem priznavanja trebaju kao alternativu osigurati sistem vrednovanja. Nije namjera člana da potpisnica koja ima uspostavljen sistem priznavanja bude u mogućnosti odlučiti u svakom konkretnom slučaju samo kako bi uradila vrednovanje.

Član IV.3

Ovaj se član odnosi na kvalifikacije koje daju pristup samo određenim vrstama visokoškolskih programa, kao što je tehničko obrazovanje ili sestrinstvo, ili samo određenim vrstama ustanova, ili neuniverzitetskom visokom obrazovanju uopšteno, ali ne i univerzitetima. Jedan primjer potonjeg slučaja bila bi nizozemska diploma HAVO (*Hoger Algemeen Vormend Onderwijs*), koja daje pristup visokoškolskim programima u nizozemskim *hogescholen*.

Član IV.4

Ovaj se član odnosi na slučajeve u kojima su, uz opšte uslove za pristup visokom obrazovanju iz člana IV.1. i IV.2., propisani posebni uslovi

za pristup određenim studijskim programima. Primjeri takvih posebnih zahtjeva su sljedeći:

- a) određeni studij je otvoren samo za nosioce diplome iz prirodnih znanosti ili –zavisí od slučaja - klasičnog dijela višeg sekundarnog obrazovanja;
- b) poznavanje određenog predmeta kao što je stari ili moderni jezik, fizika, kemija, matematika, filozofija;
- c) period praktične nastave;
- d) bilo koja druga dopunska svjedodžbu koja se može zahtijevati uz školsku diplomu.

Posebne zahtjeve trebalo bi utvrditi samo kada su prijeko potrebni s obrazovnog gledišta. Ni u kojem slučaju ne smiju poslužiti kao izgovor za izostavljanje studenata s kvalifikacijama izdatim u jednoj od zemalja potpisnica. Kao opšte pravilo, od podnosioca zahtjeva s kvalifikacijama izdatim u jednoj od potpisnica može se tražiti da ispune uslove jednake onima koji se traže od nosilaca sličnih kvalifikacija dotične potpisnice koji žele pohađati iste studije. Potpisnice i njihove visokoškolske ustanove trebale bi, međutim, biti velikodušne u odlučivanju ispunjavaju li studenti s kvalifikacijama izdatim u jednoj od zemalja potpisnica takve uslove.

Član IV.5

Ovaj član obuhvata slučajeve u kojima se opšti uslov za pristup visokom obrazovanju u zemlji potpisnici sastoji od svjedodžbe o završenoj srednjoj školi i dodatnog kvalifikacijskog ispita, organizovanog i standardizovanog na državnom ili centralnom nivou. Posebni ispiti namijenjeni provjeri ispunjava li kandidat posebne uslove za pristup određenim studijskim programima obuhvaćeni su članom IV.7.

Pri razmatranju hoće li primijeniti član, zemlje potpisnice trebaju razlikovati sisteme u kojima je cilj dodatnog ispita pružiti dodatni mehanizam za odabir između visokokvalifikovanih kandidata i sistema u kojima je cilj ispita pružiti dodatnu mehanizam za odlučivanje ispunjavaju li kandidati uslove za pristup visokom obrazovanju. U primjeni člana, potpisnice trebaju imati odgovarajući razlog za pretpostavku da ispit ispunjava pontonu funkciju.

Ako je potreban dodatni kvalifikacijski ispit za opšti pristup visokom obrazovanju u zemlji potpisnici, kao što je objašnjeno u prednjem tekstu, druge potpisnice mogu zahtijevati da podnosioci zahtjeva iz ove potpisnice ispune ovaj zahtjev prije nego što im se pristup odobri. Alternativno, zemlje potpisnice mogu podnosiocima zahtjeva ponuditi priliku

da ispune dodatne zahtjeve unutar obrazovnog sistema države u kojoj je podnosilac zahtjeva podnio zahtjev za pristup, na primjer, ponudom posebnih ispita slične prirode i/ili pripremnih kurseva. Član se primjenjuje samo na kandidate koji imaju kvalifikacije iz potpisnica u kojima su dodatni kvalifikacijski ispiti bitan dio punih zahtjeva za pristup visokom obrazovanju. Treba ga primjenjivati pažljivo i u dobroj vjeri, a ni u kojem slučaju se ne smije primjenjivati samo u svrhu ograničavanja broja podnosilaca zahtjeva iz određene zemlje.

Član IV.6

Ovaj član potvrđuje činjenicu da se selektivni prijem sve više čini normom u velikom broju zemalja regije Evrope. Upis na visokoškolsku ustanovu ili na određene programe na visokoškolskoj ustanovi može da se ograniči zbog finansijskih razloga, zbog kapaciteta, zbog ograničenja broja praktičara određenih zanimanja ili iz drugih razloga bez povrede prava pojedinca na priznavanje njegovih ili njezinih kvalifikacija koje omogućuju pristup visokom obrazovanju uopšteno ili posebnom programu visokog obrazovanja. Sistem postavljen za upravljanje selektivnim prijemom može se razlikovati od zemlje do zemlje. Sistemi upisa mogu djelovati na državnom nivou, nivou nižem od državnog, na nivou ustanova, odnosno na drugim nivoima. Često se koriste različite vrste sistema selektivnog upisa, kao što je *numerus clausus*.

Međutim, provedba selektivnog sistema prijema trebala bi biti nediskriminirajuća. Konkretno, nosioci kvalifikacija izdatih u drugoj zemlji potpisnici ne bi trebali biti isključeni samo zbog porijekla njihovih kvalifikacija. Vrednovanje kvalifikacija izdatih u drugoj zemlji potpisnici trebalo bi se provoditi u skladu sa principima pravednosti i nediskriminacije opisanima u dijelu III.

Ipak, treba napomenuti da u određenim ograničenim slučajevima, državljanstvo ili prebivalište mogu biti odlučujući kriterij za prijem u određene vrste visokog obrazovanja, kao što su vojne akademije ili u visoko obrazovanje čija je isključiva svrha pripremiti studente za određene druge funkcije ograničeno na državljane dotične zemlje. U nekim zemljama to može biti slučaj sa predmetima koji pripremaju kandidate za karijeru u državnoj službi ili u određenim granama državne službe, ako je državljanstvo preduslov za dobivanje radnog mjesta u državnoj službi ili grani/ama državne službe za koju studij priprema kandidate. U nekim zemljama, pristup određenim vrlo skupim studijskim programima, kao što je medicina, također može biti uslovljen državljanstvom i/ili prebivalištem.

Član IV.7

Ovaj član navodi pravo ustanove da uskrati prijem inače kvalifikovanim kandidatima koji ne mogu dokazati dovoljnu kompetenciju u jeziku/jezicima nastave na dotičnoj ustanovi. To ne moraju biti službeni jezici zemlje u kojoj se ustanova nalazi. Na primjer, ako podnosilac zahtjeva traži upis na studijski program koji se u potpunosti izvodi na engleskom jeziku u ustanovi koja se nalazi u zemlji s drugim službenim jezikom, može se zahtijevati znanje engleskog, a ne domaćeg jezika. Drugi primjer bio bi kandidat koji traži upis na katalonski univerzitet, na kojem se, u zavisnosti od studijskog programa, može zahtijevati poznavanje katalonskog, a ne španjolskog (kastiljanskog) ili se može zahtijevati pored španjolskog. Član bi također dao ustanovi pravo zahtijevati znanje čitanja određenog jezika koji nije jezik nastave ako je takvo znanje potrebno za ispunjavanje zahtjeva čitanja za predmetni studijski program. Ovaj član ne zadire u pravo ustanove da zahtijeva određeni početni nivo znanja jezika kod studenata stranih jezika.

Član IV.8

Ovaj član navodi princip da kada zemlja potpisnica prihvati netradicionalne kvalifikacije kao osnovu za pristup visokom obrazovanju, trebala bi uzeti u obzir kandidate koji su svoje netradicionalne kvalifikacije stekli u drugim potpisnicama na sličan način na koji su podnosioci zahtjeva stekli svoje netradicionalne kvalifikacije u potpisnici u kojoj se traži priznanje.

Ovaj član ni na koji način nije obavezujući za zemlje potpisnice u kojima ne postoji uslovi koji omogućuje pristup visokom obrazovanju na osnovu netradicionalnih kvalifikacija.

Izraz “netradicionalne kvalifikacije” podrazumijeva kvalifikacije koje nisu kvalifikacije završene srednje škole koje se tradicionalno prihvaćaju kao osnova za pristup visokom obrazovanju (dopunjene svim opštim ili predmetnim prijamnim ispitima ili zahtjevima), kao što je određeno radno ili životno iskustvo. Netradicionalne kvalifikacije mogu omogućiti opšti pristup visokom obrazovanju ili pristup samo određenim vrstama visokog obrazovanja.

Član IV.9

Ovaj član odražava povećanje broja obrazovnih ustanova koje djeluju izvan obrazovnog sistema zemlje u kojoj se nalaze.

S obzirom na veliku raznolikost u:

- a) statusu i kvaliteti tih ustanova i
- b) mjeri u kojoj su njihovi programi podložni vrednovanju od ustanova,

zemlje potpisnice mogu osjetiti potrebu isključiti neke takve ustanove iz opsega ove Konvencije. Iako je ovo izvediva mogućnost, zemlje potpisnice se pozivaju na suzdržanost u primjeni člana IV.9 i u skladu sa osnovnim principima ove Konvencije.

DIO V– PRIZNAVANJE PERIODA STUDIJA

Član V.1

Ovaj član navodi osnovni princip da se priznaju periode studija provedenih u inostranstvu osim ako se može pokazati postojanje značajne razlike između perioda studija provedenog u inostranstvu i dijela visokoškolskog programa koji bi zamijenili. Dužnost je zemlje potpisnice ili ustanove koja želi uskratiti priznanje da pokaže da su dotične razlike značajne. Ovaj član ne pravi razliku između učesnika u organizovanim programima mobilnosti i “samostalnih pojedinaca”.

Jasno je da nadležnom organu za priznavanje može biti teže da pokaže postojanje značajnih razlika u slučaju priznavanja perioda studija nego u slučaju priznavanja pristupnih kvalifikacija (dio IV.) ili visokoškolskih kvalifikacija (dio VI.). Zato postoji potreba za smjernicama o ovom pitanju; njih bi mogla predložiti ENIC mreža, uzimajući u obzir iskustva visokoškolskih ustanova. Na primjer, dok se u definiciji “značajnih razlika” mogu uzeti u obzir kvalitet i velike razlike u sadržaju programa, potpisnice bi trebale pokazati dovoljnu fleksibilnost u svojim definicijama. Posebno se skreće pažnja na činjenicu da uska definicija pojma “značajne razlike” u pogledu sadržaja predmeta može lako da obeshrabri akademsku mobilnost.

Član V.2

Svrha člana V.2 je pojasniti da one zemlje potpisnice koje nemaju sistem priznavanja trebaju kao alternativu osigurati sistem vrednovanja. Nije namjera članada omogućiti potpisnicima koja ima uspostavljen sistem priznavanja da u svakom konkretnom slučaju odlučiti izvršiti samo vrednovanje.

Član V.3

Ovaj član opisuje neke uslove koji mogu olakšati priznavanje perioda studija u inostranstvu, posebno u kontekstu organizovanih programa mobilnosti. Treba naglasiti da iako zemlje potpisnice *moгу* uslovljavati priznavanje perioda studija ispunjavanjem ovih uslova, one također mogu odlučiti da ih ne smatraju *nužnim* uslovima za priznavanje perioda studija.

Ovaj član naglašava da prethodni sporazumi između ustanove na kojoj je kvalifikacija stečena i one na kojoj se traži priznavanje mogu uvelike olakšati priznavanje. Takvi prethodni sporazumi često će biti sporazumi između dvije ili više ustanova, sklopljeni ne samo za pojedinačne studente, već i u kontekstu zajedničkog programa koji se odnosi na određeni broj studenata, a obuhvata period od nekoliko godina. Takvi sporazumi mogu da budu bilateralni sporazumi, sporazumi između više ustanova visokog obrazovanja ili sporazumi u okviru programa organizovan razmjene kao što su SOCRATES (ERASMUS), TEMPUS, NORDPLUS ili CEEPUS, ili u okviru opšteg sporazuma o priznavanju djelomičnih ispita, kao što su "Pravila koja uređuju valjanost nordijskih prijelaznih ispita" koje je usvojilo Nordijsko vijeće ministara (*Nordiska ministerrådets beslut om nordisk tentamensgiltighet*). Oni također mogu uključivati korištenje sistema prijenosa bodova, kao što je ECTS (Evropski sistem prijenosa bodova) shema Evropske unije.

Član također naglašava važnost potrebe da podnosilac zahtjeva dostavi dokaz u vidu dokumenata o uspješnom završetku perioda studija za koji se traži priznavanje, te važnost potrebe da visokoškolske ustanove izdaju odgovarajuću dokumentaciju svojim stranim studentima koji pohađaju periode studija u toj ustanovi.

DIO VI–PRIZNAVANJE VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA

Član VI.1

Priznajući da odluke o priznavanju mogu uključivati druge faktore osim znanja i vještina potvrđenih visokoškolskom kvalifikacijom, ovaj član navodi osnovni princip da zemlje potpisnice trebaju priznati visokoškolske kvalifikacije stečene u sistemu visokog obrazovanja bilo koje druge potpisnice, osim ako se može utvrditi postojanje značajne razlike između kvalifikacije za koju se traži priznavanje i odgovarajuće kvalifikacije u zemlji u kojoj se traži priznavanje. Naglašava se da razlika mora da bude i značajna i relevantna prema definiciji nadležnog organa za priznavanje. Priznavanje se ne može uskratiti iz razloga koji nisu bitni za kvalifikaciju ili svrhu za koju se traži priznanje. Zemlja potpisnica ili visokoškolska ustanove koja želi odbiti priznavanje odgovorna je za pokazivanje da se radi o značajnoj razlici.

Treba razlikovati znanja i vještine potvrđene visokoškolskom kvalifikacijom i druge zahtjeve za priznavanje u svrhu zapošljavanja na osnovu te kvalifikacije. Na osnovu ovog člana, kvalifikacije izdane u drugim zemljama potpisnicama trebale bi da budu priznate, u mjeri u kojoj ispunjavaju zahtjeve navedene u ovom članu, kao preduslov za priznavanje u svrhu zapošljavanja u mjeri u kojoj su znanja i vještine potvrđene visokoškolskom kvalifikacijom (usp. također član VI.2). Osim toga, a posebno u slučaju regulisanih profesija, nadležni organi zemalja potpisnica mogu propisati druge zahtjeve za priznavanje završnih visokoškolskih kvalifikacija u svrhu zapošljavanja, kao što su zahtjevi koji se odnose na periode prakse kao dodatne ili naknadne programe visokog obrazovanja ili dovoljno poznavanje službenog ili regionalnog jezika/ih zemlje u kojoj se traži priznanje. Takvi dodatni zahtjevi za priznavanje završnih visokoškolskih kvalifikacija u svrhu zapošljavanja nisu obuhvaćeni ovom Konvencijom niti ovaj član na bilo koji način utječe na zakone i propise država o obavljanju plaćenog zaposlenja. Ako je značajan dio studija podnosioca zahtjeva za dotičnu kvalifikaciju proveden u ustanovi koja nije priznata kao dio sistema visokog obrazovanja potpisnice, potpisnice to mogu smatrati značajnom razlikom u smislu ovog člana.

Nadležni organi za priznavanje završnih visokoškolskih kvalifikacija u većini će slučajeva da budu visokoškolske ustanove, ali mogu biti i drugi organi, često osnovani za ovu posebnu svrhu. To je slučaj s, primjerice, njemačkim *Staatsprüfungom* u medicini, stomatologiji, farmaciji, pravu i obrazovanju učitelja. Kako bi osigurali poseban javni interes za ova zanimanja, njemačka su ministarstva propisala glavne ispitne predmete za te visokoškolske programe u Njemačkoj. Međutim, odgovornost za kvalitetu nastave i istraživanja ostaje u potpunosti na univerzitetu, a državna ispitna povjerenstva sastavljena su uglavnom od akademskog osoblja visokoškolske ustanove koja predaje određeni predmet, tako da univerziteti smatraju da su *Staatsprüfungen* na istom akademskom nivou kao prave kvalifikacije i prihvaćaju se jednako kao kvalifikacije za upis na doktorski studij. U većini zemalja srednje i istočne Evrope, prvi ispiti također imaju dvostruku funkciju. Daju pristup zvanju i prijemni su ispiti za doktorski studij.

Član VI.2

Svrha člana VI.2. je pojasniti da one zemlje potpisnice koje nemaju sistem priznavanja trebaju kao alternativu osigurati sistem vrednovanja. Nije namjera članada omogućiti potpisnici koja ima uspostavljen sistem priznavanja da u svakom konkretnom slučaju odlučiti izvršiti samo vrednovanje.

Član VI.3

Ovaj član opisuje moguće posljedice priznavanja visokoškolskih kvalifikacija izdatih u drugim zemljama potpisnicama. Priznavanje se može razmotriti s obzirom na jednu ili obje navedene svrhe:

- a) odnosi se na pravo traženja pristupa svim daljim visokoškolskim studijama i/ili određenim predmetima ili ispitima u bilo kojoj zemlji potpisnici. Ova odredba izričito uključuje pravo kvalifikovanog podnosioca zahtjeva s kvalifikacijama izdatim u drugoj potpisnici da traži pristup pripremama koje ispunjavaju uslove za doktorski stupanj;
- b) odnosi se na pravo nosilaca kvalifikacija izdatih u drugoj zemlji potpisnici da koriste svoje inostrane titule. Nadležni organi potpisnica mogu dodijeliti pravo korištenja titule u tačno onom obliku u kojem je dodijeljena u dotičnoj zemlji potpisnici ili u bilo kojem drugom obliku. Kao alternativa, mogu dodijeliti pravo korištenja odgovarajuće titule zemlje u kojoj se traži priznanje. Konvencija ne ograničava nadležni organi potpisnica u ovoj oblasti. Međutim, nadležni organi za priznavanje mnogih potpisnica možda žele isključiti neovlaštenu upotrebu prijevoda titula i kvalifikacija.

Osim toga, ovaj se član odnosi na priznavanje, u svrhu zapošljavanja, znanja i vještina potvrđenih visokoškolskom kvalifikacijom izdanom u drugoj zemlji potpisnici. Priznavanje drugih komponenti kvalifikacije, kao što su periodi prakse dodatno na visokoškolske programe ili nakon njih, nije obuhvaćeno ovim članom, niti ovaj član na bilo koji način utječe na zakone i propise država o obavljanju profesionalnih djelatnosti ili plaćenom poslu, zavisi od slučaja.

Član VI.4

Ovaj član obuhvata iste teme kao i član VI.3, ali u slučajevima kada se primjenjuje odluka o vrednovanju, a ne o priznavanju. Zbog toga je ovaj član sročan u smislu savjeta, a ne u smislu posljedica odluke.

Član VI.5

Ovaj član obuhvata iste teme kao član IV.9 ali uzima u obzir visoko obrazovanje.

DIO VII – PRIZNAVANJE KVALIFIKACIJA IZBJEGLICA, RASELJENIH OSOBA I OSOBA U SITUACIJI SLIČNOJ IZBJEGLIČKOJ

Član VII

Problem izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj postaje sve aktualniji u Evropi. Mnoge izbjeglice, raseljene osobe i osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj ne posjeduju dokumente kao dokaze o svojim kvalifikacijama jer su morali ostaviti svoje osobne stvari i dokumente, jer je nemoguće komunicirati s ustanovom/ama u kojoj su stekli kvalifikaciju, jer su relevantni dosjei i arhive uništeni u ratnim dejstvima ili nasilju i/ili jer su relevantni podaci uskraćeni iz političkih ili drugih razloga. Članobavezuje zemlje potpisnice na fleksibilnost u priznavanju kvalifikacija koje posjeduju izbjeglice, raseljene osobe i osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj, unutar granica sistema svake potpisnice i u skladu sa ustavnim, zakonskim i podzakonskim odredbama svake potpisnice. Takva bi mjera mogla biti privremeno priznavanje kvalifikacija koje se traži na osnovu izjave pod prisegom i, u slučaju priznavanja kvalifikacija u svrhu daljeg studiranja, odredba da se mjesto studiranja može opozvati ako je podnositelj zahtjeva dostavio lažne informacije ili organizovanje posebnih ispita kako bi se izbjeglicama, raseljenim osobama i osobama u situaciji sličnoj izbjegličkoj omogućilo da dokažu kvalifikacije za koje tvrde da su ih stekli.

DIO VIII – INFORMACIJE O VREDNOVANJU VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA I PROGRAMA

Član VIII.1

Konvencija obavezuje potpisnice da učine dostupnima sve informacije o priznavanju ustanova i programa koji postoje u dotičnoj potpisnici. Konvencija ne obavezuje zemlje potpisnice na davanje informacija o pitanjima za koja nisu nadležne, niti ih obavezuje na izradu rang-lista visokoškolskih ustanova.

Raznolikost visokog obrazovanja dovela je do širokog spektra visokoškolskih ustanova i programa u mnogim zemljama, uključujući i privatne. Ovakva situacija dovela je do šireg raspona visokoškolskih kvalifikacija, a i do raznolikosti u kvalitetu kvalifikacija istog nivoa koje su stečene u različitim ustanovama ili unutar različitih programa. Poznavanje kvaliteta određene ustanove ili programa je ključno za određivanje da li se treba priznati kvalifikacija koju je izdala ta ustanova ili na osnovu tog programa. Ovim članom se zemlje potpisnice obavezuju na pružanje odgovarajućih informacija o svim visokoškolskim ustanovama koje pripadaju njihovom sistemu visokog obrazovanja i o programima koje te ustanove izvode (up. definicije “visoko obrazovanje”, “visokoškolska ustanova” i “visokoškolski program”, dio I.), kako bi se drugim potpisnicama dalo potrebno osnovno

znanje za donošenje odluke o tome da li neku kvalifikaciju treba priznati. Treba naglasiti da se pitanje kojim se bavi ovaj član ne odnosi na javno ili privatno vlasništvo ili rad visokoškolskih ustanova i programa, već na informacije potrebne za vrednovanje kvalifikacija koje izdaju te ustanove ili na osnovu tih programa. Međutim, uočeno je da ovo pitanje može biti posebno važno u pogledu kvalifikacija koje izdaju privatne ustanove, kada ne postoji implicitno ili eksplicitno vrednovanje ustanove kroz postupak javnog finansiranja. Kada država čijem sistemu visokoškolska ustanova pripada ili tvrdi da pripada, nije stavila nikakve informacije na raspolaganje, država u kojoj se traži priznavanje može odlučiti da uskrati priznavanje kvalifikacija stečenih u toj ustanovi ili na osnovu programa. Nedostatak informacija o tim ustanovama i programima stoga može da bude nepovoljan za studente koji pohađaju – ili su pohađali – ozbiljne privatne ustanove i programe.

Ovaj član razlikuje zemlje potpisnice koje su uspostavile sistem formalnog vrednovanja visokoškolskih ustanova i programa i one koje nisu. Prve bi trebale pružiti informacije o metodima i rezultatima tog vrednovanja, te o standardima kvaliteta specifičnim za svaku vrstu visokoškolske ustanove i programa. Potonje potpisnice, iako im nedostaje formalni sistem i možda formalni kriteriji za ocjenu ustanova i programa, ipak bi trebale da pruže informacije o priznavanju različitih kvalifikacija stečenih u bilo kojoj ustanovi ili na osnovu bilo kojeg programa koji pripada njihovom sistemu visokog obrazovanja. U mnogim slučajevima, nadržavni organi bi davali informacije ali bi državni organi bili odgovorni za uspostavu informacijskog okvira.

Konvencija, u svojim operativnim članovima i u definicijama u dijelu I., spominje ustanove i programe koji *pripadaju sistemu visokog obrazovanja* zemlje potpisnice, a ne ustanove i programe koji *se nalaze ili djeluju na teritoriju* potpisnice. Ovo prebacivanje naglasaka u odnosu na prethodne konvencije napravljeno je kako bi se uzeo u obzir nedavna pojava koja je uzela maha, a to je međunarodno poslovanje visokoškolskih ustanova, kao što je, na primjer, franšiza.

Član VIII.2

U tumačenju ovog člana treba se pozvati na definicije “visoko obrazovanje”, “visokoškolska ustanova” i “visokoškolski program” u dijelu I.

Ovaj član naglašava važnost pružanja odgovarajućih informacija o sistemu visokog obrazovanja zemlje potpisnice. Nabraja neke važne vrste informacija u tom pogledu. Informacije mogu dati državni ili drugi organi. Posebno se upozorava na važnu funkciju državnih centara za informisanje (up. dijelove IX. i X.) u ovoj oblasti. ENIC mreža mogla bi dobiti mandat da predloži format za pružanje informacija navedenih u dijelu VIII.

Pravi se razlika između visokoškolskih ustanova i visokoškolskih programa, jer visokoškolska ustanova može da ima nekoliko vrsta programa i kriterija pristupa, a vrste stečenih kvalifikacija mogu se razlikovati od programa do programa.

Obaveza zemalja potpisnica da dostave informacije o obrazovnim ustanovama koje se nalaze izvan teritorije za koju zemlja potpisnica smatra da pripada njenom obrazovnom sistemu proteže se i na ustanove koje izdaju kvalifikacije koje omogućuju pristup visokom obrazovanju.

Obaveza "objavljivanja" informacija obuhvaćenih ovim članom može se ispuniti nizom mjera, uključujući elektroničko objavljivanje i objavljivanje materijala ograničenim ciljnim grupama, kao što su državni centri za informisanje u drugim zemljama potpisnicama.

DIO IX – INFORMACIJE O PITANJIMA PRIZNAVANJA

Član IX.1

Transparentni opisi stečenih kvalifikacija su od ključne važnosti za olakšavanje priznavanja inostranih visokoškolskih kvalifikacija, kao i kvalifikacija koje omogućuju pristup visokom obrazovanju. Primjer transparentnog sistema za opis kvalifikacija bio bi bodovni sistem. Svaki bodovni sistem i sistem prijenosa bodova koji uspostavi zemlja potpisnica ili visokoškolska ustanova trebali bi, koliko je to moguće, biti kompatibilni sa sistemima drugih potpisnica i njihovih visokoškolskih ustanova. Skreće se pažnja na sistem ECTS (evropski sistem prijenosa bodova (kredita) Evropske unije.

Član IX.2

Ovaj član obavezuje potpisnice na uspostavljanje i održavanje državnog centra za informisanje i opisuje funkcije državnih centara za informisanje na nivou države. Njihova funkcija na međunarodnom nivou opisana je u dijelu X. - Mehanizmi provedbe. Državni centri za informisanje opisani u ovom članu čine ENIC mrežu.

Svaka potpisnica, ako to već nije učinila u vrijeme stupanja na snagu ove Konvencije, uspostavlja ili imenuje državni centar za informisanje i obavještava jednog od depozitara Konvencije o njegovom osnivanju ili imenovanju. U pravilu, svaka potpisnica ima samo jedan takav centar. Međutim, razumljivo je da je u određenim slučajevima, zbog državnih politika i struktura, poželjno da država imenuje više od jednog centra, npr:

- a) kada je država uređena kao savez, npr. predstavlja različite jezične zajednice unutar iste zemlje;
- b) kada je odgovornost za pružanje informacija o pitanjima priznavanja i mobilnosti povjerena različitim specijalizovanim centrima;
- c) kada je odgovornost za pružanje informacija o različitim vrstama visokoškolskih programa i kvalifikacija, poput univerzitetskog i ne-univerzitetskog visokog obrazovanja, povjerena različitim specijalizovanim centrima.

U organizacijskom i fizičkom smislu, državni centar za informisanje može biti smješten u ministarstvu, samostalnoj ili polusamostalnoj agenciji ili u visokoškolskoj ustanovi. Bez obzira na odabrani model organizacije, centar bi trebao imati državne funkcije i odgovornosti (osim u vrlo malom broju slučajeva, npr. kada se uspostavljaju zasebni centri za različite jezične zajednice).

Državni centar za informisanje, u skladu s državnim zakonima i propisima, pruža savjete i informacije o pitanjima priznavanja i vrednovanja kvalifikacija, kako pojedincima tako i institucijama, uključujući:

- a) studente;
- b) visokoškolske ustanove;
- c) zaposlenike visokoškolskih ustanova;
- d) ministarstva nadležna za visoko obrazovanje;
- e) roditelje;
- f) poslodavce;
- g) državne centre za informisanje iz drugih zemalja potpisnica i druge međunarodne partnerske institucije;
- h) sve druge zainteresovan strane.

U nekim zemljama, prema njihovom zakonodavstvu, državni centar za informisanje također može da donosi odluke u slučajevima priznavanja.

Kako bi se ispunila obaveza zemlje potpisnice prema Konvenciji, važno je da državni centar za informisanje dobije odgovarajuća sredstva za vršenje svojih funkcija. Ti resursi uključuju odgovarajući broj kompetentnog osoblja, tehnička sredstva i dovoljan budžet za omogućavanje odgovarajućih kontakata s visokoškolskim ustanovama u zemlji u kojoj se centar nalazi, kao i s državnim centrima za informisanje u drugim zemljama potpisnicama.

Član IX.3

Dodatak diplomi UNESCO-a/Vijeća Evrope uopšteno se smatra korisnim alatom za promovisanje transparentnosti visokoškolskih kvalifikacija, a preduzete su i mjere za poticanje korištenja dodatka diplomi u većoj mjeri.

Dodatak diplomi objašnjava sadržaj i oblik kvalifikacija koje dodjeljuje visokoškolske ustanove. Ne zamjenjuje niti modifikuje te kvalifikacije. Umjesto toga, dodatak diplomi nastoji objasniti kvalifikacije u obliku razumljivom na međunarodnoj sceni. Dodatak diplomi stoga je koristan visokoškolskim ustanovama u njihovim odnosima s partnerskim institucijama u drugim zemljama, npr. u okviru razmjene studenata. ENIC mreža trebala bi da povremeno revidira dodatak diplomi s ciljem ažurisanja njegovog sadržaja i olakšavanja njegove upotrebe.

Uključivanje dodatka diplomi kao jednog od mehanizama za provedbu Konvencije naglašava njegovu važnost i obavezuje potpisnice na intenzivisanje svojih napora u promovisanju široke upotrebe dodatka diplomi.

Za ovjeru perioda studija preporučuje se korištenje prijepisa ocjena.

DIO X – MEHANIZMI PROVEDBE

Član X.1

Ovaj član nabraja mehanizme koje treba uspostaviti s ciljem pomoći zemljama potpisnicama u provedbi Konvencije, kako je predloženo u poglavlju 16 Studije izvedivosti.

Član X.2

Ovim članom se osniva Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope, po uzoru na Regionalni odbor uspostavljen na osnovu Konvencije UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i kvalifikacija u državama regije Evropa. Odbor se sastoji od predstavnika zemalja potpisnica i razlikuje se od mreže državnih centara za informisanje, uspostavljene u skladu sa članom X.3. Treba, međutim, napomenuti da zemlje potpisnice mogu da imenuju predstavnike svojih državnih centara za informisanje kao svoje predstavnike u Odboru, kao što je uglavnom bila praksa u slučaju Regionalnog odbora UNESCO-a.

Opisani su glavni zadatci Odbora, a predviđeno je da se njegov Poslovnik o radu usvoji posebno. Poslovnikom će se definisati sastav Odbora, mandat i opšte ovlasti predsjednika, predstavnika i promatrača, kvorum, postupci glasanja i dr. Bit će izrađen po uzoru na Poslovnik Regionalnog odbora UNESCO-a za Evropu.

Preporuke, izjave i modeli dobre prakse važni su alati za provedbu Konvencije. Oni nude smjernice o specifičnim pitanjima (npr. uloga državnih centara za informisanje, priznavanje kvalifikacija završenih srednjih škola ili postupci priznavanja) i nadopunjuju odredbe Konvencije. Ovi tekstovi nisu obavezujući za zemlju potpisnicu, već daju dobrovoljna rješenja za zajedničke probleme tako što uopšteno izražavaju razmatrano stajalište svih ili barem većine potpisnica o pitanjima kojima se bave. Članobavezuje zemlje potpisnice da nadležnim organima proslijede preporuke, izjave i modele dobre prakse usvojene u skladu s ovim članom, te da potaknu njihovu primjenu.

Član X.3

ENIC mreža uspostavljena je u junu 1994. spajanjem prethodnih odvojenih mreža dviju organizacija – NEIC mreže Vijeća Evrope i NIB mreže UNESCO-a. ENIC mreža uspostavljena je odlukom Regionalnog odbora UNESCO-a za Evropu i Odbora ministara Vijeća Evrope. Mreža je od ključne važnosti za praktičnu provedbu Konvencije, te se stoga smatra poželjnim uključiti je u provedbene mehanizme koji se izričito spominju u Konvenciji.

Ovaj član opisuje sastav i glavne funkcije mreže kada ona postupa u svrhu Konvencije. Ostale aktivnosti mreže nisu obuhvaćene Konvencijom. Član također opisuje imenovanje članova mreže. Zemlje potpisnice bi kao člana(ove) mreže trebale imenovati Državne centre za informisanje koji su osnovani ili se vode prema članu IX.2. Državne funkcije centara za informisanje, kao i obaveza zemalja potpisnica da preduzmu sve moguće mjere potrebne kako bi centrima omogućilo ispunjavanje njihovih zadataka, nalaze se u dijelu IX.

Opis zadataka mreže zajednički usvajaju nadležni organi Vijeća Evrope i UNESCO-a. Opis zadataka usvaja se na određeni vremenski period i povremeno ga revidiraju nadležni organi dviju organizacija.

DIO XI – ZAVRŠNE ODREDBE

Član XI.1

Ovaj član navodi da svaka država koja je članica Vijeća Evrope, članica UNESCO-veregije Evrope ili bilo koja potpisnica, ugovorna strana ili članica Evropske kulturne konvencije Vijeća Evrope i/ili UNESCO-ve Konvencije o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i kvalifikacija u državama regije Evrope, a koja je pozvana na Diplomatsku konferenciju zaduženu za usvajanje Konvencije, može postati potpisnica ove Konvencije. Oba ova uslova moraju biti ispunjena.

Sveta Stolica je potpisnica konvencija navedenih u členu XI.1.1.c, te je stoga obuhvaćena ovom odredbom. Međutim, u členu XI.1.2., Sveta Stolica se izričito spominje na zahtjev izaslanstva Svete Stolice, koje je smatralo da se, zbog svog jedinstvenog karaktera, ona ne bi trebala miješati s državama.

Član XI.2

Ovaj član propisuje stupanje Konvencije na snagu. Slijedi standardnu praksu za konvencije Vijeća Evrope i UNESCO-a.

Član XI.3

Ovaj član reguliše pristupanje Konvenciji onih država koje nemaju automatsko pravo postati njezinom potpisnicom prema členu XI.1. Pripajanje prema odredbama člana XI.3 bit će moguće tek kada Konvencija stupa na snagu prema odredbama člana XI.2. Nakon toga, svako takvo pristupanje zahtijeva dvotrećinsku većinu potpisnica koje, u skladu sa članom X.2, imaju pravo biti zastupljene u Odboru Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope, kako je navedeno u členu XI.3.2. Pri odlučivanju hoće li primiti nove potpisnice prema odredbama ovog člana, Odbor će možda htjeti razmotriti da li postoje dovoljne i tačne informacije o obrazovnom sistemu država koje podnose zahtjev za pristupanje. Ovaj postupak zamjenjuje uobičajene postupke koji važe za Konvencije usvojene u odgovarajućim okvirima Vijeća Evrope i UNESCO-a. Zahtjevi za pristupanje i njihovo prosljeđivanje zemljama potpisnicama slijede pravila navedena u ovom členu.

Član XI.3.3 sadrži posebne odredbe koje se odnose na pristupanje Evropske zajednice Konvenciji.

Član XI.4

Ovaj član definiše odnos između ove Konvencije i prethodnih konvencija Vijeća Evrope i UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope.

Član naglašava funkciju ove Konvencije kao zamjenske konvencije, u smislu da svaka potpisnica ove Konvencije prestaje primjenjivati bilo koju od prethodnih konvencija Vijeća Evrope i UNESCO-a kojih je potpisnica, a koje se navode u ovom členu ali samo u pogledu drugih potpisnica ove Konvencije. Zemlje potpisnice će i dalje biti vezane prethodnim konvencijama kojih su potpisnice u odnosu na druge potpisnice tih konvencija, ali ne i ove Konvencije. Slučajevi konkretne primjene prethodnih kon-

vencija tako će se smanjivati kako bude rastao brojpotpisnica ove Konvencije. Nadamo se da će ova Konvencija na kraju zamijeniti prethodne konvencije.

Osim toga, potpisnice ove Konvencije obavezuju se da neće postati potpisnice prethodnih konvencija. Izuzetak je Međunarodna konvencija o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i kvalifikacija u arapskim i evropskim državama koje graniče s Mediteranom. Potpisnice ove Konvencije mogu pristupiti Mediteranskoj konvenciji u pogledu svojih odnosa s mediteranskim i arapskim državama koje nisu potpisnice ove Konvencije. Kao što je navedeno u članu XI.4.1.a, potpisnice i ove Konvencije i Mediteranske konvencije primjenjivale bi ovu Konvenciju u svojim odnosima s drugim državama potpisnicama obje konvencije.

Član XI.6

Ovaj član navodi da se svaka zemlja potpisnica može, u bilo koje vrijeme, odreći ove Konvenciju, i navodi postupak za odricanje.

Što se tiče međunarodnog prava koje se odnosi na prestanak ili obustavu primjene međunarodnog ugovora kao posljedice kršenja odredbe od zemlje potpisnice koja je bitna za postizanje cilja ili svrhe ugovora, ukazati na član 60. Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora.

Član XI.7

Rezerve na odredbe ove Konvencije dopuštene su samo kako je navedeno u članu XI.7.1. Uopšteno, nikakve rezerve nisu dopuštene u odnosu na principe Konvencije, niti u pogledu učestvovanja države u mehanizmima uspostavljenim za njezinu provedbu.

Član XI.8

Ovaj član opisuje pojednostavljenu proceduru za usvajanje izmjena i dopuna Konvencije. Mogućnost vršenja izmjena i dopuna Konvencije treba da se koristi štedljivo i ta se mogućnost ne može koristiti u odnosu na principe Konvencije.

Član predviđa da svaki nacrt izmjena i dopuna zahtijeva dvotrećinsku većinu zemalja potpisnica koje, u skladu sa članom X.2, imaju pravo biti zastupljene, u Odboru Konvenciju o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope.

Stav 1. ovog člana zahtijeva da potpisnice Konvencije izraze svoj pristanak da budu obavezane bilo kojim Protokolom kojim se vrše izmjene i

dopune Konvencije. Ovaj zahtjev se može ispuniti bilo formalnim izrazom pristanka na obavezivanje, kao što je potpis nakon kojeg, prema potrebi, slijedi ratifikacija, prihvatanje ili odobrenje, ili pojednostavljenim postupcima, npr. dopuštanjem zemlji potpisnici Konvencije da “izađe”, sve dok korišteni modaliteti predviđaju da Protokol ne stupa na snagu u odnosu na neku zemlju potpisnicu bez njezina pristanka.

Član XI.9

Ovaj član opisuje funkcije depozitara Konvencije. Glavni sekretar Vijeća Evrope i glavni direktor UNESCO-a zajednički su depozitari Konvencije. Član je izrađen prema uzoru na član 32. ETS br. 127 o međusobnoj administrativnoj pomoći u poreznim stvarima, koja je zajednička konvencija Vijeća Evrope/OECD-a.

PREPORUKA ZA MEĐUNARODNE PRISTUPNE KVALIFIKACIJE

Usvojena na prvom sastanku Odbora Lisabonske konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope, Vilnius, 16. 6. 1999. godine

UVOD

Zemlje potpisnice Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope (Lisabonska konvencija),

Svjesne činjenice da je pravo na obrazovanje i slobodu izbora ljudsko pravo i da je pravedno priznavanje kvalifikacija ključni elemenat prava na obrazovanje i odgovornost društva;

Uzimajući u obzir sve veću raznolikost obrazovnih sistema širom Evrope i svijeta, te mnoštvo alternativnih načina učenja dostupnih učenicima;

Imajući na umu rastuću internacionalizaciju visokog obrazovanja kao i obrazovanja koje omogućava pristup visokom obrazovanju;

Smatrajući da bi svaka preporuka usvojena pod okriljem Vijeća Evrope i UNESCO-a trebala promovisati međunarodno razumijevanje i toleranciju, te poticati međusobno povjerenje i mir među ljudima i narodima;

Uzimajući u obzir da međunarodne pristupne kvalifikacije olakšavaju međunarodnu akademsku mobilnost, što je jedan od glavnih ciljeva UNESCO-a i Vijeća Evrope;

Uzimajući u obzir Lisabonsku konvenciju, a posebno dio IV. koji se bavi priznavanjem kvalifikacija koje omogućavaju pristup visokom obrazovanju;

Imajući na umu da se Lisabonska konvencija odnosi na priznavanje kvalifikacija koje pripadaju obrazovnim sistemima zemalja potpisnica i stoga ne obuhvata međunarodne pristupne kvalifikacije;

Uzimajući u obzir da član X.2.5 Lisabonske konvencije predviđa razradu preporuka, izjava i protokola kao pratećih dokumenata Konvencije, te da iako strane potpisnice nisu pravno obavezane tim dokumentima, trebaju dati sve od sebe kako bi potaknule njihovu primjenu;

Uzimajući, međutim, u obzir činjenicu da je međunarodna preporuka koja se odnosi na priznavanje međunarodnih pristupnih kvalifikacija pravovremena i neophodna,

dogovorile su se o sljedećem:

I. DEFINICIJA

U smislu ove Preporuke, međunarodne pristupne kvalifikacije odnose se na kvalifikacije koje se dodjeljuju nakon završetka programa srednje škole:

- razlikuju se od programa koji se nude u okviru obrazovnih sistema država
- njima upravlja jedan ili više organa izvan obrazovnih sistema države
- kao takve imaju međunarodnu orijentaciju i obim
- ispunjavaju opšte uslove za pristup visokom obrazovanju
- podliježu dobro definisanim i transparentnim mehanizmima osiguranja kvaliteta
- uključuju osnovni nastavni plan i program s dovoljnim nivoom akademske ozbiljnosti.

II. PREPORUKE

A. ZEMLJAMA POTPISNICAMA LISABONSKE KONVENCIJE

1. Svaka potpisnica treba da prizna međunarodne pristupne kvalifikacije u svrhu pristupa programima njenog sistema visokog obrazovanja, osim ako se može pokazati postojanje značajne razlike između vrednovane međunarodne pristupne kvalifikacije i uporedive kvalifikacije(a) zemlje potpisnice u kojoj se traži priznavanje.
2. Zemlje potpisnice potiču se da prepoznaju prednosti međunarodne pristupne kvalifikacije, uzimajući u obzir osnovni nastavni plan i program i akademsku ozbiljnost programa u rješavanju mogućih razlika.
3. Zemlje potpisnice potiču se da pokažu fleksibilnost u vrednovanju međunarodnih pristupnih kvalifikacija u duhu sve veće internacionalizacije i raznolikosti obrazovanja.
4. Osnovna načela utvrđena u dijelu III. Lisabonske konvencije primjenjuju se na vrednovanje međunarodnih pristupnih kvalifikacija.
5. Nadležna tijela za priznavanje trebaju koristiti kriterije i procedure za vrednovanje međunarodnih pristupnih kvalifikacija uporedivih s on-

ima koji se primjenjuju u vrednovanju pristupnih kvalifikacija drugih zemalja potpisnica.

6. Zemlje potpisnice trebaju poticati mrežu ENIC centara da stalno ažurira informacije o međunarodnim pristupnim kvalifikacijama i da redovno pregleda nova dostignuća.
7. Svaka zemlja potpisnica treba preduzeti sve moguće mjere za široku distribuciju odredaba ove Preporuke.

B. DAVAOCIMA MEĐUNARODNIH PRISTUPNIH KVALIFIKACIJA

1. Kako bi se olakšalo priznavanje međunarodnih pristupnih kvalifikacija, svaki njihov davalac uspostavlja transparentne sisteme za potpuni opis ponuđenih programa, sistema ocjenjivanja, dodijeljene kvalifikacije/a i administrativnih organa.
2. Nadalje, svaki davalac:
 - a. stavlja na raspolaganje pouzdane informacije o ponuđenim programima i o osnovnim vrijednostima koje promovira
 - b. koristi dodatak diplomi UNESCO-a/Vijeća Evrope/Evropske unije
 - c. pruža transparentne informacije o mehanizmima(ima) osiguranja kvaliteta programa koji vode do kvalifikacije.
 - d. pruža podatke bitne za provjeru autentičnosti kvalifikacija i dokumenata.
3. Priznajući potrebu za relevantnim, tačnim i ažurnim informacijama, svaki davalac treba uspostaviti i održavati kontakt tačku za informiranje.
4. Svaki davalac treba se pobrinuti da studenti budu u potpunosti upoznati sa odredbama ove Preporuke.

Strazbur/Bukurešt, 9. 6. 2004. godine
DGIV/EDU/HE (2004) 37
ED-2004/UNESCO-CEPES/LRC....
Orig. Eng

**ODBOR KONVENCIJE O PRIZNAVANJU VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA U
REGIJI EVROPE**

TREĆA SJEDNICA

Strazbur, 9. 6. 2004. godine

**ZAJEDNIČKA POVELJA O AKTIVNOSTIMA I USLUGAMA
ENIC / NARIC CENTARA**

*Koju je usvojio Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u
regiji Evrope 9. 6. 2004. godine*

ZAJEDNIČKA POVELJA O AKTIVNOSTIMA I USLUGAMA ENIC / NARIC CENTARA

Koju je usvojio Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope 9. 6. 2004. godine

Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope

Svjesni odgovornosti ENIC i NARIC mreža centara za različite aspekte priznavanja: akademsko priznavanje, priznavanje u svrhu pristupa regulisanim profesijama i za pristup neregulisanom dijelu tržišta rada;

Sa željom povećanja relevantnosti i dodane vrijednosti ovih mreža u smislu promocije dimenzije regije Evrope u priznavanju;

Pridajući veliku važnost potrebi unapređenja svojih aktivnosti pri pružanju jednakog nivoa kvaliteta korisnicima u cijeloj regiji Evrope;

Svjesni odgovornosti ENIC i NARIC mreža, ovisno o kontekstu, za razvoj politike i prakse priznavanja u bolonjskom procesu s ciljem realizovanja Evropskog prostora visokog obrazovanja do 2010. godine;

Svjesni činjenice da su organizacija, osiguravanje sredstava i dodjela različitih zadataka opisanih u ovoj Povelji odgovornost država;

Težeći daljem povećanju relevantnosti rada ovih mreža na priznavanju kvalifikacija u svijetu visokog obrazovanja koji je sve više globalizovan;

Svjesni činjenice da ENIC mreža obuhvata članice Evropske unije kao i druge zemlje članice regije Evrope, te da se posebne odredbe i propisi Evropske unije primjenjuju samo u državnim centrima zemalja Evropske unije, Evropskog ekonomskog prostora i zemljama kandidatima za članstvo u EU;

Zainteresovani za pogodovanje međunarodnom dijalogu i saradnji u polju priznavanja među različitim jedinicama regije Evrope

Usvojio je ovu Zajedničku povelju o aktivnostima i uslugama ENIC/NARIC centara (u daljem tekstu "Povelja"):

DIO I. DEFINICIJA POJMOVA

U smislu ove Povelje, pojmovi koji su korišteni imaju značenje koje je definisano u Konvenciji o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope Vijeća Evrope/UNESCO-a (Lisabonska konvencija) i u Direktivi o regulisanim profesijama Evropske unije.

DIO II. ZADACI I AKTIVNOSTI

II.1 Zadaci i aktivnosti državnog ENIC/NARIC centra

Zadaci koje treba vršiti ENIC / NARIC centar su:

- Osigurati adekvatne, pouzdane i autentične informacije, u razumnom roku, kako propisuje Lisabonska konvencija, propisi država i EU, o kvalifikacijama, sistemima obrazovanja i procedurama priznavanja pojedinačnim nosiocima kvalifikacija, visokoškolskim ustanovama, poslodavcima, stručnim organizacijama, javnim vlastima, partnerima ENIC / NARIC mreže i drugim zainteresovanim stranama;
- Osigurati informacije, savjet ili formalno rješenje o priznavanju kvalifikacija na osnovu svog vrednovanja primjenom postojećih kriterija i procedura koje su izradile mreže, kao i novih kriterija za vrednovanje kvalifikacija opisanih u smislu opterećenja, nivoa, ishoda učenja, kompetencija i profila;
- Pružati građanima informacije o njihovim pravima vezanim za priznavanja;
- Služiti kao glavna informativna tačka u priznavanju visokoškolskih kvalifikacija i kvalifikacija koje omogućavaju pristup visokom obrazovanju na nivou država;
- Sarađivati na relevantnim pitanjima s drugim informativnim centrima, visokoškolskim ustanovama, njihovim mrežama i drugim relevantnim akterima u kontekstu jedne države;
- U kontekstu EU i u mjeri u kojoj NARIC centri imaju nadležnost u pitanjima stručnog priznavanja, sarađivati sa državnim koordinatorom¹ i nadležnim organima za stručno priznavanje regulisanih profesija (direktive EU);
- Doprinijeti razvoju politike visokog obrazovanja i zakonodavstvu na regionalnom, državnom i evropskom nivou;
- Sarađivati unutar ENIC i NARIC mreža na razvoju sveobuhvatnog kvalifikacijskog okvira za polje visokog obrazovanja u Evropi i u skladu s time doprinijeti daljem razvoju obrazovnih sistema na nivou države;

¹ Svaka država članica imenuje osobu odgovornu za koordinaciju aktivnosti organa ovlaštenih da primaju zahtjeve i donose odluke navedene u ovim direktivama. Uloga te osobe je da promoviše jedinstvenu primjenu ovih direktiva u svim strukama na koje se one odnose.

- Učestvovati u izradi publikacija, informacija i drugih materijala o domaćem obrazovnom sistemu i učestvovati u publikacijama, anketama, komparativnim studijama i drugim istraživačkim aktivnostima koje provode Evropska komisija, Vijeće Evrope, UNESCO i druge međunarodne organizacije;
- Prikupljati i redovno ažurirati podatke o: obrazovnim sistemima, kvalifikacijama koje se dodjeljuju u različitim zemljama i njihovoj poredbenosti s kvalifikacijama u svojoj zemlji, propisima o priznavanju, informacijama o službeno priznatim i akreditovanim institucijama, uslovima za upis;
- Razvijati saradnju s odgovarajućim organizacijama u zemljama iz drugih dijelova svijeta koje rade u polju priznavanja;
- Kreirati, održavati i redovno obnavljati informacije o domaćem obrazovnom sistemu u obliku koji se nalazi u Dodatku ovog dokumenta;
- U slučaju kada taj zadatak povjeri državni organ, izraditi i održavati opis obrazovnog sistema države koji je sadržan u dodatku diplomi;
- Promovisati aktivnosti ENIC i NARIC mreže u zemljama u drugim dijelovima svijeta;
- Pozvati se na članstvo u ENIC i NARIC mrežama centara u svim publikacijama i prepisci, te na web-stranicama i na odgovarajući način koristiti njihov logotip²;
- Vršiti i druge zadatke u skladu sa odredbama domaćih propisa.

II.2 Zadaci i aktivnosti ENIC i NARIC mreža

Mandat ENIC i NARIC mreža i njihove obaveze prema bolonjskom procesu podrazumijevaju vršenje sljedećih zadataka:

- Razmjena informacija o vrednovanju kvalifikacija i o državnom sistemu kvalifikacija;
- Osiguravanje foruma za prihvatljivo rješavanje sporova o priznavanju;
- Osiguravanje i širenje ažurisanih informacije o obrazovnim sistemima i procedurama priznavanja;
- Unapređenje znanja o sistemima drugih partnera u mreži, kvalifikacijama, kriterijima priznavanja i metodama rada i procedurama;
- Uvođenje, postavljanje i promovisanje najboljih praksi, izrada metodologija priznavanja u skladu sa utvrđenim kriterijima i procedurama Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope (Lisabonska konvencija) Vijeća Evrope / UNESCO-a;
- Unapređenje spektra informatičkih alata državnih centara razvojem odgovarajućih baza podataka, informativnih materijala, itd.;

² U izradi

- Osiguravanja smjernica za ENIC i NARIC centre o strukturi i organizaciji informacija koje se nude relevantnim ciljnim grupama, a naročito: ustanovama i organima visokog obrazovanja, vlastima, agencijama za osiguranje kvaliteta, poslodavcima, stručnim organizacijama i pojedinačnim nosiocima kvalifikacija;
- Izrada i provođenje zajedničkih Strategija informisanja za kreiranje, odabir, osiguranje kvaliteta, prezentovanje i pružanje informacija o pitanjima vezanim za priznavanje;
- Dalje jačanje funkcija dvije mreže kroz kontakte među državnim ENIC i NARIC centrima, kao i pomaganje pojedinim centrima u izgradnji kapaciteta;
- Promovisanje saradnje s organima i mrežama za osiguranje kvaliteta, naročito s ENQA-om radi uspostavljanja zajedničkog okvira, razmjene informacija i povećanja međusobnog povjerenja među obrazovnim sistemima;
- Osiguranje povezanosti i interaktivnosti sa drugim partnerima i mrežama u srodnim područjima: priznavanje, osiguranje kvaliteta, akreditovanje, obrazovanje i osposobljavanje, zapošljavanje;
- Omogućavanje foruma za diskusiju i razvoj politika koje promovišu i olakšavaju priznavanje kvalifikacija u regiji Evrope;
- Unapređenje Evropske dimenzije priznavanja u kontekstu cjeloživotnog učenja u Evropskom prostoru visokog obrazovanja

DIO III. RESURSI I STRUČNOST

Osoblje ENIC / NARIC centara treba da bude upućeno u vrednovanje inostranih kvalifikacija u skladu sa najboljim međunarodnim praksama u metodologiji i procedurama priznavanja, uključujući:

- Provođenje istraživanja o domaćim i inostranim obrazovnim sistemima;
- Utvrđivanje statusa institucije koja dodjeljuje kvalifikaciju;
- Prepoznavanje vrijednosti date kvalifikacije uzimajući u obzir akademska i profesionalna prava koje kvalifikacija daje nosiocu u zemlji u kojoj je dodijeljena;
- Prepoznavanje najprikladnijeg poređenja s inostranom kvalifikacijom u domaćem obrazovnom sistemu;
- Osiguranje utemeljenog izjašnjenja o (ne)postojanju značajnih razlika između inostrane i domaće kvalifikacije.

III.1. Osoblje

Svaka zemlja zapošljava odgovarajuće osoblje u ENIC / NARIC centre, pri čemu uzima u obzir: veličinu zemlje, broj institucija, broj domaćih i stranih studenata, prosječan broj zahtjeva za priznavanje, intenzitet protoka informacija i specifičan položaj ENIC / NARIC centara unutar pravnog i administrativnog okvira i visokoškolskog sistema određene zemlje.

Osoblje ENIC / NARIC centara koje je uključeno u priznavanje treba da ispunjava sljedeće osnovne zahtjeve:

- Visokoškolska kvalifikacija ili ekvivalent
- Poznavanje međunarodnog i domaćeg pravnog okvira za priznavanje
- Vještine za vrednovanje inostranih kvalifikacija
- Poznavanje stranih jezika
- Informatička pismenost i vještina u korištenju informatičkih tehnologija.

III.2. Dokumentacija

Od svakog ENIC / NARIC centra očekuje se da posjeduje:

- Referentne radove o inostranim obrazovnim sistemima
- Referentne radove o domaćem obrazovnom sistemu zemlje u kojoj centar funkcioniše: domaći propisi o obrazovanju (na domaćem i stranom jeziku), propisi o priznavanju, spisak službeno priznatih i akreditovanih ustanova/programa, opis domaćeg obrazovnog sistema, opis domaćih kriterija i procedura za priznavanje inostranih kvalifikacija, itd.
- Domaće/međunarodne kataloge institucija
- Konvencije o priznavanju, bilateralne sporazume, direktive EU, druge relevantni dokumente koji potiču iz regije Evrope i drugih relevantnih organa.

III.3. Tehnička oprema

Od svakog ENIC / NARIC centra očekuje se da ima odgovarajuću opremu i programe za:

- Održavanje veze putem elektroničke pošte
- Pristup internetu
- Rad u interaktivnim bazama podataka
- Pristup objavljivanju na internetu
- Održavanje baze podataka prethodnih vrednovanja koja je izvršio ENIC / NARIC centar

REFERENTNI DOKUMENTI

Direktiva Vijeća 89/48/EEZ od 21. 12. 1988. godine o opštem sistemu priznavanja diploma visokih učilišta dodijeljenih po završetku stručnog obrazovanja i osposobljavanja u trajanju od najmanje tri godine, na linku www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11022b.htm .

Direktiva Vijeća 92/51/EEZ od 18. 6. 1992. godine o drugom opštem sistemu za priznavanje stručnog usavršavanja i osposobljavanja kojom se dopunjuje Direktiva 89/48/EEZ, na linku www.europa.eu.int/scadplus/leg/en/cha/c11022c.htm .

Konvencija o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope (Lisabonska konvencija) Vijeća Evrope/UNESCO-a, na linku [at http://conventions.coe.int/Treaty/EN/cadreprincipal.htm](http://conventions.coe.int/Treaty/EN/cadreprincipal.htm) - tražiti ETS 165.

Preporuka o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija i perioda studija Vijeća Evrope/UNESCO-a (koju je usvojio Odbor Lisabonske konvencije na svom drugom sastanku održanom u Rigi 6. 6. 2001. godine, na linku http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/Higher_education/ENIC_Network .

Nacrt Preporuke o priznavanju zajedničkih kvalifikacija (usvojile je ENIC i NARIC mreže u Vaduzu, 20. 5. 2003. godine), na linku www.cepes.ro/hed/recogn/.

Eksterna procjena NARIC mreže – konačni izvještaj - avgust 2002. godine

Operativne smjernice za državne centre za informisanje i priznavanje u Evropi, PHARE projekt o priznavanju koji se provodi u više država (1998.).

Realizovanje Evropskog prostora visokog obrazovanja, saopštenje Konferencije ministara nadležnih za visoko obrazovanje, Berlin, 19. 9. 2003 (Berlinsko saopštenje), na linku http://www.bologna-berlin2003.de/en/communique_ministers/index.htm.

Problemi priznavanja u bolonjskom procesu, završni izvještaj (radna grupa ENIC mreže za pitanja priznavanja u bolonjskom procesu), Strazbur / Bukurešt, 2001., vidi <http://www.lu.lv/>

Izjava ENIC i NARIC mreža prije Bolonjske konferencije, usvojena u Vilniusu u junu 1999. godine

Izjava ENIC i NARIC mreža o Evropskom prostoru visokog obrazovanja, 10. zajednički sastanak mreža ENIC i NARIC, Vaduz (Lihtenštajn), 18.-20. 5. 2003. (Izjava iz Vaduza), na linku www.bologna-berlin2003.de/pdf/Naric.pdf.

Zajednička deklaracija evropskih ministara obrazovanja o Evropskom prostoru visokog obrazovanja, održana u Bolonji 19. 6. 1999. godine (Bolonjska deklaracija), na linku www.bologna-berlin2003.de/pdf/bologna_declaration.pdf

Ka Evropskom prostoru visokog obrazovanja, saopštenje (Communiqué) sa sastanka evropskih ministara nadležnih za visoko obrazovanje, održanog u Pragu 19. 5. 2001. godine (Saopštenje iz Praga), na linku www.bologna-berlin2003.de/pdf/Prague_communiqueTheta.pdf.

Kodeks dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a / Vijeća Evrope, na linku http://www.coe.int/T/E/Cultural_Co-operation/education/Higher_education/ENIC_Network

DODATAK

PREPORUČENI FORMAT INFORMACIJA O DOMAĆEM OBRAZOVNOM SISTEMU

- Pravni osnov i opis obrazovnog sistema (čija bi se skraćena verzija mogla koristiti za dodatak diplomi);
- Spisak priznatih i akreditovanih visokoškolskih ustanova i programa;
- Opšti opis domaćeg sistema vrednovanja i akreditacije, s navedenim web-stranicama nadležnih organa;
- Opis domaće procedure za akademsko priznavanje inostranih kvalifikacija u pogledu:

Domaćeg pravnog okvira za priznavanje;

Opisa metodologije vrednovanja;

Vremena obrade i mogućih kašnjenja;

Prava i mogućnosti za žalbu;

Zahtjeva o podacima koje podnosilac zahtjeva mora dati;

Domaćih zahtjeva o certifikaciji inostranih kvalifikacija;

Naknadama za vrednovanje i / ili prevod dokumenata o obrazovanju (po potrebi);

Mogućim zahtjevima u vezi prevoda.

PRATEĆE BILJEŠKE

Svrha ove Povelje je obrazložiti minimum usluga koje treba da pruža svaki državni ENIC / NARIC centar. U dokumentu se takođe navode minimalne strukturne potrebe ENIC-a / NARIC-a u pogledu političke podrške, opreme, ljudskih resursa i finansiranja.

Posebna pažnja je posvećena javnim aspektima Povelje, što uključuje kvalitet, oblik i minimum usluga i za mrežu i za javnost. Povelja identifikuje različite komponente zajedničkih usluga, te time pospješuje vidljivost i efikasnost ENIC i NARIC mreža.

Ova Zajednička povelja ENIC / NARIC mreža, koja proizlazi iz preporuka izvještaja o procjeni mreže NARIC, za cilj ima postati koristan alat za dalje unapređenje dvaju mreža u pogledu aktivnosti i usluga u kontekstu priznavanja koji se brzo mijenja.

HISTORIJSKI KONTEKST

ENIC i NARIC mreže djeluju u međunarodnom pravnom okviru koji je u velikoj mjeri uspostavljen. Konvencija o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope (Lisabonska konvencija) Vijeća Evrope/UNESCO-a, kao i direktive Evropske unije o stručnom priznavanju pružaju potrebni pravni osnov za izradu politike i prakse priznavanja u regiji Evrope. Štaviše, izrađeni instrumenti za transparentnost, kao što su ECTS i dodatak diplomu, pomažu dvjema mrežama u ispunjavanju svojih zadataka.

Bolonjska deklaracija iz 1999. godine pokrenula je jednu od najvećih reformi u polju visokog obrazovanja u Evropi u smislu obima i sadržaja. Isti dan kada je Bolonjska deklaracija usvojena, ENIC i NARIC mreže izrazile su spremnost da daju svoj doprinos izgradnji Evropskog prostora visokog obrazovanja, te su opisale kako se priznavanje kvalifikacija može razviti tako da taj prostor postane stvarnost do 2010. godine.

Na godišnjem sastanku u Vilniusu u junu 1999. godine, ENIC i NARIC mreže usvojile su izjavu koja objašnjava njihov doprinos, a 2001. godine usvojile su Izvještaj o problemima priznavanja u bolonjskom procesu. Izvještaj postavlja sveobuhvatan plan za priznavanje koji zadovoljava prioritete bolonjskog procesa.

Od sastanka evropskih ministara zaduženih za visoko obrazovanje u Pragu 2001. godine, ENIC i NARIC mreže bile su prilično aktivne u nadopunjavanju Lisabonske konvencije u svjetlu razvoja situacije vezane za bolonjski proces nizom važnih dokumenata koje je usvojio ili pripremio za usvajanje Odbor Lisabonske konvencije (*Kodeks dobre prakse u osiguravanju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a / Vijeća Evrope, Prepo-*

ruka o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija, Preporuke o priznavanju zajedničkih kvalifikacija).

U maju 2003. godine, ENIC i NARIC mreže usvojile su Izvještaj o Evropskom prostoru visokog obrazovanja (Izjava iz Vaduza), čime su izrazile svoju spremnost da i dalje budu dio bolonjskog procesa i doprinose ostvarivanju nekih od najvažnijih ciljeva bolonjskog procesa putem priznavanja kvalifikacija.

Ovaj dokument uzima u obzir glavne bolonjske pravce djelovanja definisane Bolonjskom deklaracijom (1999.), saopštenjem iz Praga (2001.) i saopštenjem iz Berlina (2003.), a preciznije, srednje prioritete za period od 2003. do 2005. godine, definisane u Berlinu, među kojima "priznavanje kvalifikacija i perioda studija" imaju ključnu poziciju. Dokument ide dalje u skladu s inicijativom za izradu krovnog kvalifikacijskog okvira za Evropski prostor visokog obrazovanja, te inicijativom za orijentaciju prema "kvalifikacijama opisanim u smislu radnog opterećenja, nivoa, ishoda učenja, kompetencija i profila".

Dokument takođe uzima u obzir pojavu potrebe za promjenama u području priznavanja kako bi se ispunili ciljevi iz Bolonje. Te promjene su uglavnom vezane uz pomak od formalnog priznavanja inostranih kvalifikacija prema temeljitijem i usavršenijem vrednovanju, te pomak od čisto akademskog prema stručnom priznavanju za tržište rada.

U dokumentu se koriste dosadašnja iskustva stečena u okviru PHARE projekta o priznavanju koji se provodi u više država.

Na kraju, dokument je pripremljen u skladu sa glavnim strateškim dokumentima dvaju mreža, među kojima možemo spomenuti Strategije informisanja, koje obuhvataju kratkoročne i dugoročne prioritete u pružanju informacija javnosti.

KONTEKST ZAJEDNIČKE POVELJE ENIC / NARIC MREŽA

• Godine 2002., NARIC mreža bila je predmet eksterne procjene. Svrha procjene bila je ispitati relevantnost i dodanu vrijednost mreže u promovisanju evropske dimenzije u akademskom priznavanju. Neke od preporuka u izvještaju o procjeni bile su usmjerene na efikasnost i efektivnost NARIC mreže u ostvarivanju svojih ciljeva i zadataka, kao i na kvalitet njenog imidža kod klijenata i aktera, to jest:

Preporuka N 1: Povelja minimalnih usluga NARIC-a

Preporuka N 2: Javni aspekti Povelje

Preporuka N 10: Utvrđivanje zajedničkih usluga

- NARIC mreža imala je prvu raspravu o izvještaju o procjeni na svom godišnjem sastanku u Briselu 27. 1. 2003. godine i prihvatila je zaključke izvještaja.
- *Ad hoc* radna grupa NARIC-a uz učešće Savjetodavnog odbora NARIC-a (NAB) i pozvane Glavne direkcije za mlade, sport i kulturu (DG EAC), diskutovala je o glavnim tačkama ovog dokumenta 14. 2. 2003. godine.
- NAB je diskutovao o prvom nacrtu Povelje na poziv DG EAC 8. 12. 2003. godine.
- Nakon tog sastanka, drugi nacrt Povelje je bio poslan na komentare članovima NAB-a i sekretarijatu ENIC mreže, s namjerom da se ide ka zajedničkoj povelji ENIC / NARIC centara u skladu s tradicionalno uspostavljenom i dalje razvijanom saradnjom između dvije mreže.
- NARIC mreža intenzivno je diskutovala o dokumentu na svom godišnjem sastanku 12.-13. 1. 2004. godine. Dato je nekoliko konkretnih i korisnih komentara, čime je osiguran osnov za dalje unapređenje dokumenta.
- Dalje konsultacije održane su s NAB-om i sekretarijatom ENIC mreže, te je na taj način pripremljen nacrt Zajedničke povelje o aktivnostima i uslugama ENIC / NARIC centara.
- O nacrtu Zajedničke povelje o aktivnostima i uslugama ENIC / NARIC centara diskutovalo se na zajedničkom sastanku ENIC/NARIC-a u junu 2004. godine, a nacrt su naknadno potvrdili nadležni organi Komisije/EU/zemalja članica, Vijeće Evrope i UNESCO.
- Odobrena Zajednička povelja ENIC / NARIC-a dalje će biti predstavljena državama koje su zastupljene u NARIC mreži kako bi usvojile odgovarajuće inicijative kao znak svoje političke opredijeljenosti da pomognu njeno provođenje na državnom nivou, kao i u zemljama potpisnicima Bolonjske deklaracije.
- NAB i Kancelarija ENIC-a će da prate provođenje Povelje na međunarodnom/državnom nivou i redovno će informisati dvije mreže o rezultatima praćenja procesa, čime se osiguravaju pouzdane povratne informacije o korisnosti ovog dokumenta.

DIO II. ZADACI I AKTIVNOSTI

Obim aktivnosti ENIC i NARIC mreža definisan je u njihovim mandatima. Za NARIC mrežu, obim je naveden u odluci EK o osnivanju programa SO-CRATES II: *“Prikupljat će i širiti autentične informacije potrebne u svrhu akademskog priznavanja, također imajući u vidu sinergiju sa stručnim priznavanjem diploma”*.

Prema Opisu zadataka ENIC mreže, ona se “uspostavlja na osnovu ovlasti Odbora ministara (Vijeća Evrope) i regionalnog odbora (UNESCO) s ciljem olakšavanja saradnje među državnim informativnim centrima o akademskoj mobilnosti i priznavanju u regiji Evrope.”

ENIC i NARIC mreže nude forum za razvoj evropskih politika i praksi priznavanja kroz umrežavanje među pojedinačnim ENIC i NARIC centrima iz država članica.

ENIC i NARIC trebaju da promovišu jednostavno, efikasno i pravično priznavanje na institucionalnom, državnom i evropskom nivou, pri tom vodeći računa o raznolikosti kvalifikacija.

Pojačana globalizacija obrazovanja i usavršavanja zahtijeva blisku saradnju između dvije mreže i njima srodnih mreža u drugim dijelovima svijeta, u smislu daljeg razvoja odgovarajućih kriterija i procedura za priznavanje u kvalifikacijskom okviru koji se mijenja. Da bi to mogle činiti, ENIC i NARIC mreže trajno će poboljšavati svoju efikasnost, saradivati s mrežama u području akreditacije i osiguravanja kvaliteta u regiji Evrope, a naročito s ENQA-om.

DIO III. RESURSI I STRUČNOST

Svaki ENIC / NARIC centar treba da ispunjava zahtjeve za stručnosti u polju priznavanja upošljavanjem dobro obučenog osoblja upoznatog sa međunarodno prihvaćenim dobrim praksama u vrednovanju inostranih visokoškolskih kvalifikacija, sposobnog da primijeni relevantne metodologije i postupke.

Priprema, distribucija i pružanje informacija studentima, članovima akademske zajednice, institucijama visokog obrazovanja, poslodavcima, socijalnim partnerima, agencijama, građanima i sl. i pomoć široj javnosti u snalaženju u informacijama još je jedna od važnih funkcija.

U cilju ispunjavanja svojih dužnosti, svaki ENIC / NARIC treba da dobije odgovarajuće ljudske resurse, dokumentaciju i opremu, kao i odgovarajuće finansiranje od države.

ENIC i NARIC trebaju svom osoblju da omoguće redovnu nadogradnju svojih kvalifikacija učešćem na domaćim i međunarodnim obukama i seminarima. Centri također trebaju da organizuju internu edukaciju svog osoblja u cilju prezentacije i provedbe posljednjih novina u polju priznavanja.

REVIDIRANI KODEKS DOBRE PRAKSE U OSIGURANJU MEĐUNARODNOG OBRAZOVANJA

UVOD

Zemlje potpisnice Konvencije o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju u regiji Evrope (Lisabonska konvencija Vijeća Evrope/ UNESCO-a),

Svjesne brzog razvoja međunarodnog obrazovanja koje je obilježeno dogovorima i partnerstvima između ustanova i organizacija u kojima su studenti smješteni u različitim zemljama, odnosno, onim zemljama gdje je središte obrazovnih ustanova i svjesne njihovog uticaja na globalno i specifično obrazovanje, ali posebno u regiji Evrope;

Svjesne mogućnosti koje se nude prisutnošću zakonitog i priznatog međunarodnog obrazovanja ali i izazova koje su postavile međunarodne obrazovne ustanove i programi koji djeluju izvan okvira bilo kojeg državnog obrazovnog sistema;

Svjesne činjenice da se međunarodno visoko obrazovanje brzo širi, najviše uslijed rasta i, kako se čini, neograničenih načina korištenja novih informatičkih tehnologija u osiguranju obrazovnih usluga u svijetu visokog obrazovanja bez granica;

Uvjereni da je, te da će i dalje biti, državnim sistemima visokog obrazovanja povjereno, između ostalog, sačuvati kulturnu, socijalnu, filozofsku i vjersku različitost regije Evrope, istovremeno očekujući da se promovišu različiti oblici međunarodne i globalne saradnje;

Pridajući veliku važnost akademskom kvalitetu studijskih programa i kvalifikacija koje dodjeljuju visokoškolske ustanove koje učestvuju u međunarodnom obrazovanju;

Uzimajući u obzir da, nezvano s postupcima usvojenim za uspostavu i osiguranje obrazovnih usluga, visokoškolske ustanove trebaju da se prilagode onim standardima izvođenja predavanja i učenja koji se zahtijevaju od sadašnjeg i budućeg razvoja znanja, tehnologije i tržišta rada;

Priznajući da će olakšano priznavanja kvalifikacija dobivenih kroz međudržavne dogovore doprinijeti promovisanju studentske mobilnosti i studijskih programa među visokoškolskim ustanovama i sistemima;

Uzimajući u obzir Konvenciju Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju kvalifikacija u visokom obrazovanju u regiji Evrope, koja osigurava jedan cjelovit normativni okvir za postupanje s pitanjima akademskog priznavanja;

Imajući na umu razvoj situacije koji proističe iz ciljeva i principa bolonjskog procesa i njihovih implikacija po širu akademsku saradnju u regiji Evrope;

Uzimajući u obzir, također, Kodekse dobre prakse i izjave koje su izradili i prate ih vlasti nekih od sistema koji šalju studente, kao što su:

- **Univerziteti i njihovi studenti: Principi za obrazovanje koje nude australijski univerziteti**, REF: *Osiguranje obrazovanja međunarodnim studentima na australijskim univerzitetima, Kodeks prakse i smjernice za australijske univerzitete*, Australijski podrektorski odbor (AVCC) (2005.);
- **Principi za vršioce akreditovanja iz Sjedinjenih Država koji rade u inostranstvu: Akreditovanje neameričkih ustanova i programa**. Vijeće za akreditaciju visokog obrazovanja (CHEA), SAD (2001.);
- **Širenje kvalitetnog visokog obrazovanja preko granica: Izjava u ime visokoškolskih ustanova širom svijeta**, Vijeće za akreditaciju visokog obrazovanja (CHEA), Međunarodno udruženje univerziteta (IAU), Udruženje univerziteta i koledža Kanade (AUCC) (2005.);
- **Kodeks prakse za osiguranje akademskog kvaliteta i standarda u visokom obrazovanju**, REF: *Osiguranje saradnje i fleksibilno i raspoređeno učenje (i e-učenje)*, Agencija za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju (QAA), Ujedinjeno Kraljevstvo, (2004.)

Imajući na umu i Smjernice za osiguranje kvaliteta u prekograničnom visokom obrazovanju, koje su zajednički izradili UNESCO i OECD (2005.);

Svjesne da kodeksi i izjave koji osiguravaju radne okvire za međunarodno obrazovanje na regionalnom osnovu moraju da uzmu u obzir perspektive ustanova/sistema visokog obrazovanja koji primaju studente, kao i ustanova/sistema koji šalju studente;

Uzimajući u obzir, takođe, da su dodatak diplomu zajednički izradile Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO, težeći osiguranju dodatnih informacija koje će da olakšaju vrednovanje i priznavanje kvalifikacija;

Uvjerene da etički principi i vrijednosti trebaju da predvode međunarodnu i globalnu saradnju među sistemima i ustanovama visokog obrazovanja;

Svjesne potrebe da se pronađu zajednička dogovorena rješenja praktičnih problema priznavanja u regiji Evrope i među državama Evrope i država u drugim regijama svijeta u sve globalnijem prostoru visokog obrazovanja;

Svjesne potrebe za stalnim ažuriranjem mehanizama primjene principa i odredbi **Lisabonske konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a**, dakle u korak s tempom novih zbivanja u saradnji u visokom obrazovanju;

Dogovorile su se o potrebi za:

- **Kodeksom dobre prakse** u osiguranju visokoškolskih studijskih programa i drugih obrazovnih usluga međudržavnim dogovorima;
- **Preporukom o procedurama i kriterijima za vrednovanje inostranih kvalifikacija**, s ciljem primjene Kodeksa dobre prakse i olakšavanje priznavanja kvalifikacija dodijeljenih nakon završetka međunarodnih studijskih programa/smjerova;
- te za stavom kako se ovi dokumenti u potpunosti dopunjuju i prate

Dio I. Pojmovi

Pojmovi definisani u **Lisabonskoj konvenciji Vijeća Evrope/UNESCO-a** ovdje se ne navode ponovo i u smislu ovog Kodeksa dobre prakse, imaju isto značenje kao u Konvenciji. Sljedeći pojmovi, navedeni abecednim redom, imaju ovo značenje:

Međudržavni dogovori

Obrazovni, pravni, finansijski ili drugi dogovor koji vodi do (a) **rada s dogovorenom saradnjom** pomoću kojeg se studijski programi ili dijelovi studijskog programa ili druge obrazovne usluge ustanove koja dodjeljuje kvalifikacije, isporučuju ili ih osigurava druga partnerska ustanova; (b) **rada bez dogovorene saradnje**, pri čemu studijski programi ili dijelovi studijskih programa, ili druge obrazovne usluge isporučuje ili osigurava direktno ustanova koja dodjeljuje kvalifikacije.

Međunarodno obrazovanje

Sve vrste i oblici visokoškolskih studijskih programa ili grupa studijskih programa ili obrazovnih usluga (uključujući one organizovane putem obrazovanja na daljinu) u kojima se studenti ne nalaze u zemlje gdje se nalazi ustanova koja dodjeljuje kvalifikacije. Takvi programi mogu da budu dio obrazovnog sistema države različitog od države u kojoj se program izvodi ili se može izvoditi nezavisno od bilo kojeg obrazovnog sistema bilo koje države.

Obrazovne usluge

Svaki program, studij ili dio studijskog programa koji nakon uspješnog završetka, vodi do bodova (kredita) ili kvalifikacije. Ovo, takođe, uključuje usluge kao što su pripremni/uvodni moduli koji olakšavaju pristup studijskom programu ili moduli obuke koji vode do stručnog usavršavanja.

Partneri

Ustanove koje dodjeljuju kvalifikacije i nude obrazovanje obuhvaćeno međudržavnim dogovorima.

Sporazum

Dokument formalno ugovoren među partnerima koji sadrži sve dogovore o saradnji postignute između ustanova koje dodjeljuju kvalifikacije i nude obrazovanje.

Ustanova koja dodjeljuje kvalifikacije

Visokoškolska ustanova koja dodjeljuje kvalifikacije, diplome, svjedočanstva i druge kvalifikacije.

Ustanova koja nudi obrazovanje

Ustanova ili organizacija koja provodi čitav ili dio studijskog programa.

Zastupnici

Treće strane, kao što su posrednici u sklapanju sporazuma, posrednici u izvršenju dogovora ili posrednici u odabiru kandidata, koji djeluju kao posrednici između ustanova koje dodjeljuju kvalifikacije i nude obrazovanje za uspostavljanje međudržavnih dogovora u oblasti obrazovanja. Zastupnik obično nije uključen u osiguranje obrazovnih usluga.

Dio II. Principi

1. Međudržavni dogovori trebaju da bude tako razrađeni, provedeni i praćeni da proširuju pristup studijima visokog obrazovanja, u cijelosti odgovaraju zahtjevima studenata u pogledu obrazovanja, doprinose njihovom spoznajnom, kulturološkom, socijalnom, ličnom i profesionalnom razvoju i u skladu su sa domaćim propisima u oblasti visokog obrazovanja u obje zemlje, i u onoj koja šalje i u onoj koja prima studenta. U slučaju rada s dogovorenom saradnjom, potrebno je da se sastave pisani i pravno obavezujuće sporazumi ili ugovori koji uređuju prava i obaveze svih partnera.

- 2. Akademska kvaliteta i standardi** međudržavnih obrazovnih programa trebaju da budu uporedivi s onima ustanove/a koja/e dodjeljuje/u kvalifikacije, po mogućnosti, te poštovati kriterije i odredbe o osiguranju kvaliteta, odnosno, sistema akreditovanja zemlje koja šalje studente, kao i da budu na odgovarajući način priznati u zemlji koja prima studente, bilo kao legitimno inostrano obrazovanje ili kao dio obrazovnog sistema zemlje domaćina koja prima studente. Ustanove koje dodjeljuju kvalifikacije, kao i ustanove koje nude obrazovanje potpuno su pouzdane i odgovorne za osiguranje kvaliteta i kontrolu. Procedure i odluke u pogledu kvaliteta obrazovnih usluga osiguranih međudržavnim dogovorima trebaju da se zasnivaju na posebnim kriterijima koji su transparentni, sistemski i na raspolaganju za nadzor.
- 3. Politika i sažetak misije** ustanova koji su uspostavljeni kroz međudržavne dogovore, njihove upravljačke strukture i obrazovne sadržaje, kao i **kratkoročni ciljevi, dugoročni ciljevi i sadržaji** određenih programa, grupa studija i druge obrazovne usluge, trebaju da budu objavljene i dostupne na zahtjev organa i korisnika u obje zemlje, i u onoj koja šalje i u onoj koja prima studenta.
- 4. Informacije** dobivene od ustanove koja dodjeljuje kvalifikaciju, organizacije koja šalje studente ili zastupnika za potencijalne studente i one upisane u studijski program ustanovljen kroz međudržavne dogovore trebaju biti prikladne, tačne, dosljedne i pouzdane. Ove informacije trebaju da sadrže smjernice studentima o odgovarajućim kanalima za određene bojazni, pritužbe i žalbe. U slučaju kada se program izvodi na osnovu dogovorene saradnje, priroda takvih dogovora i odgovornosti strana trebaju da budu, jasno navedene. Ustanova koja dodjeljuje kvalifikacije odgovorna je za i treba da kontroliše i nadzire informacije koje objavljuju zastupnici koji rade u njeno ime, uključujući tvrdnje o prirodni saradnje sa zastupnicima/partnerima, priznavanju kvalifikacija u zemlji koja šalje studente i po potrebi, njihovo mjesto u relevantnim kvalifikacijskim okvirima.
- 5. Članovi osoblja** ustanove ili predavači programa uspostavljenih putem međudržavnih dogovora trebaju da dobro poznaju kvalifikacije, predavanja, istraživanja i druge profesionalne aktivnosti. Ustanova koja dodjeljuje kvalifikacije treba da se pobrine da budu uspostavljene efikasne mjere za ocjenu stručnosti osoblja koje izvodi programe koji kao rezultat imaju kvalifikacije te ustanove.
- 6. Dogovori o međudržavnom obrazovanju** trebaju među studentima i osobljem da potaknu svijest i znanje o **kulturi i običajima** kako ustanova koje dodjeljuje kvalifikacije, tako i zemlje koja prima studente.

- 7.** Ustanova koja dodjeljuje kvalifikaciju treba da bude odgovorna za **zastupnike** koje ona ili njene partnerske ustanove imenuju za postupanje u njeno ime. Ustanove koje koriste zastupnike trebaju sad njima da zaključe pisane i pravni obavezujuće sporazume ili ugovore, u kojima se jasno navode njihove uloge, odgovornosti, povjerene ovlasti, kao i uređuju pitanja nadzora, arbitraže i raskida ugovora. Ovi sporazumi ili ugovori trebaju takođe da budu zaključeni s namjerom izbjegavanja sukoba interesa kao i zaštite prava studenata u pogledu njihovih studija.
- 8. Ustanove koje dodjeljuju kvalifikacije** trebaju da budu odgovorne za izdavanje kvalifikacija proisteklih iz njihovih međudržavnih studijskih programa. One trebaju da osiguraju jasne i transparentne informacije o kvalifikacijama, posebno kroz korištenje dodatka diplomi, olakšavanje vrednovanja kvalifikacija koje vrše nadležni organi za priznavanje, o visokoškolskim ustanovama, poslodavcima i drugo.
- 9. Upis** studenata na program ili studij, **aktivnosti predavanja/učenja, ispiti i zahtjevi vrednovanja** za obrazovne usluge osigurane u sklopu međudržavnih dogovora trebaju da budu uporedivi s onim programima koji se izvode u ustanovi koja dodjeljuje kvalifikacije.
- 10. Akademska opterećenje** u međudržavnim studijskim programima, izraženo u bodovima (kreditima), jedinicama, trajanju studija ili na neki drugi način, treba da bude jednako opterećenju uporedivih programa u ustanovi koja dodjeljuje kvalifikacije, a svaka razlika u tom pogledu zahtijeva prezentovanje jasnih argumenata za to i posljedica po priznavanje kvalifikacija.
- 11. Kvalifikacije** izdate u okviru međudržavnih obrazovnih programa, koje su u skladu sa odredbama ovog Kodeksa, trebaju da budu vrednovane sukladno odredbama **Lisabonske konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a** i njenih pratećih dokumenata.

Obrazloženje
KODEKS DOBRE PRAKSE
U OSIGURANJU MEĐUNARODNOG OBRAZOVANJA
UNESCO-a/VIJEĆA EVROPE

STATUS DOKUMENTA: *Kodeks je usvojen na trećem sastanku Radne grupe o međudržavnom obrazovanju, koji je održan u Jeruzalemu u novembru 1999. godine. ENIC mreži je dostavljen na odobrenje na njenom 7. godišnjem sastanku 2000. godine. ENIC mreža odobrila je Kodeks i odlučila ga proslijediti Međuvladinom odboru Lisabonske konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a. Odbor ga je usvojio na svojoj drugoj sjednici (održanoj u Rigi 2001. godine).*

Revidiranu verziju Kodeksa je ENIC mreža odobrila na 12. godišnjem sastanku 2005. godine, a Međuvladin odbor Lisabonske konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a ga je usvojio na svojoj 4. sjednici (održanoj u Bukureštu 2007. godine), kao prateći dokument Lisabonske konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a.

1. Uvod

Sljedeći Kodeks je sačinjen kako bi predstavio stajališta i zemlje koja izdaje kvalifikacije i zemlje koje prima studente u pogledu osiguranja međudržavnog obrazovanja. Njegov sadržaj treba da se gleda kao dopuna **Lisabonske konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a**, čime se osigurava normativni okvir koji državni organi za priznavanje u svojim specifičnim poslovima trebaju da posmatraju kao referencu.

2. Ciljevi Kodeksa

Da bi se promovisala dobra praksa u oblasti međunarodnog obrazovanja - s posebnim osvrtom na kvalitet održavanja studijskih programa i standarda kvalifikacija koje izdaju zemlje potpisnice **Lisabonske konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a**, Kodeks je predviđen da:

- ispuni očekivanja i zemlje koja šalje i zemlje koja prima studente u pogledu međudržavnih dogovora u visokom obrazovanju;
- osigura izvor referenci o pitanjima vezanim za osiguranje kvaliteta i vrednovanje ponuđenih programa i kvalifikacija koje se izdaju na osnovu međudržavnih dogovora;
- štiti interese studenata, poslodavaca i drugih kojih se mogu ticati kvalifikacije dodijeljene u okviru međudržavnih dogovora;
- olakša priznavanje kvalifikacija dodijeljenih u okviru međudržavnih dogovora u visokom obrazovanju.

3. Primjena Kodeksa

Kodeks obuhvata skup *principa* koje trebaju poštivati ustanove i organizacija uključene u pružanje obrazovnih usluga na osnovu međudržavnih dogovora. Ovi principi se predstavljaju u obliku izjave s normativnom vrijednošću. Za primjenu odredbi **Kodeksa**, najviše u pogledu priznavanja kvalifikacija izdatih na osnovu međudržavnih dogovora, ENIC mreža primjenjuje procedure navedene u **Preporuci o procedurama i kriterijima za vrednovanje inostranih kvalifikacija**. Zbog toga se i **Kodeks** i **Preporuka** u potpunosti dopunjuju i uzajamno prate.

Slijedom principa o uzajamnom priznavanju, ugrađenog u Lisabonsku konvenciju Vijeća Evrope/UNESCO-a, potrebno je pravovremeno i u korist podnosioca razmatrati zahtjeve za priznanje kvalifikacija u međunarodnom obrazovanju koje dodjeljuju one ustanove koje pokazuju da se pridržavaju principa i kriterija navedenih u Kodeksu dobre prakse, svaki slučaj za sebe, osim ako postoje legitimni razlozi za odbijanje priznavanja zbog drugih faktora.

4. Obuhvat Kodeksa

Kodeks se odnosi posebno na one međudržavne ugovore koji za rezultat imaju odvijanje studijskih programa i izdavanje kvalifikacija. Zbog toga se referiše na:

- a) **ustanove i programe** uključene u zaključivanje bilo koje vrste međudržavnog dogovora na osnovu kojeg ustanova osigurava obrazovne usluge izvan svoje zemlje porijekla;
- b) **nastavno osoblje**, bez obzira na zemlju porijekla, koje radi u ustanovi/studijskom programu uspostavljenom na osnovu međudržavnog dogovora;
- c) **studente**, bez obzira na njihovu zemlju porijekla, koji su upisani na studijski program ili njegove dijelove, a koji vode, u cjelini ili djelomično, do visokoškolske kvalifikacije u ustanovi/programu uspostavljenom na osnovu međudržavnog dogovora;
- d) **zastupnike**, koji su treća strana koja nastupa kao posrednici u sklapanju sporazuma, posrednici u izvršenju dogovora ili posrednici u odabiru kandidata u međudržavnim dogovorima;
- e) **druge aktere**, kao što su poslodavci i javnost u cjelini, koji su zainteresovani za kvalitet visokoškolskih kvalifikacija.

REVIDIRANA PREPORUKA O KRITERIJIMA I PROCEDURAMA ZA VREDNOVANJE INOSTRANIH KVALIFIKACIJA

(koju je usvojio Odbor Lisabonske konvencije na petoj sjednici, Sèvres)

Opšta uprava IV: Obrazovanje, kultura i baština, mladi i sport

(Uprava za školsko, vanškolsko i visoko obrazovanje/Odjel za visoko obrazovanje i istraživanje), Odjel za visoko obrazovanje UNESCO-a

Revidirana preporuka o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija

(koju je usvojio Odbor Lisabonske konvencije na petoj sjednici, Sèvres, 23. 6. 2010. godine)

Uvod

Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope, uzimajući u obzir da je cilj Vijeća Evrope i UNESCO-a postići veće jedinstvo među svojim članicama te da se taj cilj može značajno ostvariti zajedničkim djelovanjem u kulturnim pitanjima;

imajući u vidu Konvenciju Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope;

imajući u vidu Evropske konvencije: br. 15 o ekvivalentnosti diploma koje vode do prijema na univerzitete, br. 21 o ekvivalentnosti perioda univerzitetskih studija, br. 32 o akademskom priznavanju univerzitetskih kvalifikacija, br. 49 Protokol Evropske konvencije o ekvivalentnosti diploma koje vode do prijema na univerzitet i br. 138 o opštoj ekvivalentnosti perioda univerzitetskih studija, kao i Evropski sporazum br. 69 o prenosivosti studentskih stipendija;

imajući u vidu UNESCO-vu Konvenciju o priznavanju visokoškolskih studija, diploma i stepena u državama koje pripadaju regiji Evrope i potpisnicama Konvencije;

imajući u vidu dvije deklaracije o primjeni Evropske konvencije br. 15 i Opštu deklaraciju o evropskim konvencijama o ekvivalentnosti;

imajući u vidu Deklaraciju evropskih ministara obrazovanja u Bolonji od 19. 6. 1999. te kasnija saopštenja sa ministarskih sastanaka;

imajući u vidu Dodatak diplomi kojeg su zajednički izradile Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO, Kodeks dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope, Preporuku o priznavanju zajedničkih stepena, Evropski sistem prenosa i prikupljanja bodova (ECTS) te državne i Evropske okvire za visokoškolske kvalifikacije i kvalifikacije cjeloživotnog učenja;

imajući u vidu praktično djelovanje kako bi se poboljšalo priznavanje visokoškolskih kvalifikacija koje vrši Evropska mreža državnih centara za informisanje za akademsko priznavanje i mobilnost („ENIC mreža“) Vijeća Evrope/UNESCO-a;

uzimajući u obzir da Vijeće Evrope i UNESCO uvijek potiču akademsku mobilnost kao način da se bolje razumiju različite kulture i jezici, bez ikakvog vida rasne, vjerske, političke ili spolne diskriminacije;

uzimajući u obzir da će studiranje ili rad u stranoj zemlji vjerovatno doprinijeti kulturnom i akademskog obogaćivanju pojedinca, te poboljšati izgleda za karijeru tog pojedinca;

uzimajući u obzir da je priznavanje kvalifikacija osnovni preduslov za mobilnost, kako akademsku tako i profesionalnu;

preporučuje vladama zemalja potpisnica Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope¹;

- i. da kod uspostavljanja svojih politika priznavanja uzmu u obzir principe koji su postavljeni u dodatku ovom dokumentu;
- ii. da ukažu odgovarajućim nadležnim organima na te principe, kako bi se mogli razmotriti i uzeti u obzir;
- iii. da promovišu primjenu ovih principa od strane vladinih agencija, mjesnih i regionalnih organa vlasti te visokoškolskih ustanova, u granicama koje postavlja autonomija visokoškolskih obrazovnih ustanova;
- iv. da ose pobrinu da se ova Preporuka što šire distribuira svim osobama i organima vezanima uz priznavanje visokoškolskih kvalifikacija;

poziva glavnog sekretara Vijeća Evrope i generalnog direktora UNESCO-a, prema potrebi, da prenesu ovu Preporuku vladama onih država koje su pozvane na Diplomatsku konferenciju zaduženu za usvajanje Lisabonske konvencije ali koje nisu potpisale Konvenciju.

¹ U ovoj Preporuci, ova Konvencija se označava kao „Lisabonska konvencija“.

REVIDIRANA PREPORUKA O PROCEDURAMA I KRITERIJIMA ZA VREDNOVANJE INOSTRANIH KVALIFIKACIJA I PERIODA STUDIJA

I. Opšte napomene

1. Ova Preporuka usvojena je u okviru Lisabonske konvencije i primjenjuje se na zemlje potpisnice ove Konvencije. Međutim, principi i prakse opisane u ovoj Preporuci mogu da se jednako dobro primjenjuju i na priznavanje kvalifikacija izdatih u drugim zemljama ili prema sporazumima o međudržavnom obrazovanju, na priznavanje zajedničkih stepena te na priznavanje kvalifikacija u zemljama koje nisu potpisnice Lisabonske konvencije.
2. Preporuka uređuje postojeće najbolje prakse među organima nadležnim za priznavanje i te prakse su polazna osnova u predlaganju daljnjih poboljšanja. Odredbe Preporuke posebno se odnose na slučajeve priznavanja koji iziskuju složeno vrednovanje. Uočeno je da se pojedini slučajevi mogu obrađivati na jednostavniji način.

II. Definicije

3. Pojmovi definisani u Lisabonskoj konvenciji koriste se u istom smislu u ovoj Preporuci, te se ukazuje na definicije ovih pojmova u Dijelu I Konvencije. Odredbe koje se odnose na organi nadležni za priznavanje primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na organe i pojedince koji su odgovorni za vrednovanje inostranih kvalifikacija te za dostavljanje informacija o kvalifikacijama i njihovom priznavanju. Pojmovi koji se konkretno odnose na pružanje međudržavnog obrazovanja definisani su u Kodeksu dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope. Pojmovi koji se konkretno odnose na zajedničke stepene definisani su u Preporuci o priznavanju zajedničkih stepena.

III. Opšti principi

4. Nosioци inostranih kvalifikacija moraju, na zahtjev, ostvariti odgovarajući pristup vrednovanju njihovih kvalifikacija.
5. Odredbe koje se odnose na vrednovanje inostranih kvalifikacija primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na vrednovanje perioda studija.
6. Procedure i kriteriji za vrednovanje inostranih kvalifikacija trebaju biti transparentni, dosljedni i pouzdani, te iste treba povremeno provjeriti kako bi se povećala transparentnost, uzeo u obzir razvitak na polju

obrazovanja te uklonili zahtjevi koji stvaraju nepotrebne komplikacije u proceduri.

7. Prigodom vrednovanja inostranih visokoškolskih kvalifikacija, međunarodni i državni pravni okviri trebaju da se primjenjuju na fleksibilan način, s ciljem da se omogući priznavanje. U slučajevima gdje su postojeći državni zakoni u sukobu s ovom Preporukom, države se pozivaju da pažljivo razmotre da li se državni zakoni mogu izmijeniti i dopuniti.
8. Kada nakon temeljitog razmatranja slučaja organ nadležan za priznavanje dođe do zaključka da ne može da odobri priznavanje u skladu sa zahtjevom podnosioca, treba da razmotri alternativno ili djelomično priznavanje, gdje je to moguće.
9. U svim slučajevima gdje se odluka razlikuje od priznavanja koje traži podnositelj, uključujući i slučajeve gdje nije moguć nikakav vid priznavanja, organ nadležan za priznavanje treba da obavijesti podnosioca o razlozima za donesenu odluku, te o mogućnostima žalbe podnosioca protiv navedene odluke.
10. Kriteriji za vrednovanje sadržani u ovoj Preporuci sastavljeni su kako bi se povećala dosljednost procedura i korištenja kriterija za vrednovanje inostranih kvalifikacija, čime se osigurava da sve zemlje potpisnice Konvencije na sličan način, u razumnoj mjeri, razmatraju slične slučajeve priznavanja. No, jasno je da je pri donošenju odluka o priznavanju ključno imati određenu dozu fleksibilnosti te da će se odluke u izvjesnoj mjeri razlikovati, u skladu sa državnim obrazovnim sistemima.
11. Proceduralne preporuke sadržane u ovom dokumentu imaju za cilj učiniti procedure vrednovanja dosljednijim i transparentnijim te osigurati svim podnosiocima pravedno razmatranje njihovog zahtjeva. Preporuke o procedurama i kriterijima koje treba da se slijede jednako vrijede bez obzira na to da li je ishod procedure vrednovanja:
 - (i) odluka o priznavanju;
 - (ii) savjet organu nadležnom za priznavanje koji donosi odluku;
 - (iii) izjava upućena jednom ili više pojedinaca, institucija, potencijalnih poslodavaca ili nekom drugom.

Preporučuje se da podnosioci imaju pristup vrednovanju koje je relevantno za dati slučaj.

12. Iako cilj vrednovanja treba biti vrednovanje inostranih kvalifikacija podnosioca u pogledu kvalitete, jasno je da se u izvjesnoj mjeri moraju koristiti kvantitativni kriteriji. Međutim, njihovo korištenje treba

biti ograničeno na slučajeve gdje su kvantitativni kriteriji relevantni za kvalitetu i mogu dopuniti kvalitativne kriterije.

13. Kada je stečeno znanje jasno dokumentovano, npr. u Dodatku diplomi Evropske komisije/Vijeća Evrope/UNESCO-a, ili sličnim dokumentima, vrednovanje treba ih uzeti u razmatranje.

IV. Procedure vrednovanja

Informacije podnosiocima

14. Organi nadležni za priznavanje trebaju svim podnosiocima izdati potvrdu primitka njihovog zahtjeva.
15. Organi nadležni za priznavanje trebaju objaviti standardizovane informacije o procedurama i kriterijima za vrednovanje inostranih visokoškolskih kvalifikacija. Ove informacije trebaju se automatski dati svim podnosiocima, kao i osobama koje se tek raspituju o vrednovanju svojih inostranih kvalifikacija.
16. Podnosiocima se mora navesti uobičajeno vrijeme koje je potrebno za obradu zahtjeva za vrednovanje, računajući od trenutka kada su podnosioci i/ili visokoškolske ustanove dostavile sve relevantne informacije. U slučaju da se procedura priznavanje otegne, podnosiocima treba obavijestiti o kašnjenju, razlozima za kašnjenje, te o datumu kada se odluka može očekivati. Zahtjevi treba da se obrade što je prije moguće, a vrijeme obrade ne bi smjelo premašiti četiri mjeseca.
17. Organi nadležni za priznavanje trebaju savjetovati pojedince koji se raspituju o mogućnostima i procedurama za podnošenje formalnih zahtjeva za priznavanje ili vrednovanje svojih inostranih kvalifikacija. Prema potrebi i u najboljem interesu pojedinca, savjet treba dati i tokom i nakon formalnog vrednovanja kvalifikacija podnosioca.
18. Organi nadležni za priznavanje trebaju sastaviti popis tipičnih slučajeva priznavanja i/ili usporedni pregled drugih obrazovnih sistema ili kvalifikacija u odnosu na one u vlastitoj zemlji kao pomoć u osiguravanju dosljednosti odluka o priznavanju. Trebaju razmotriti mogu li se te informacije staviti na raspolaganje podnosiocima, pod uslovom da te informacije služe samo kao indikativni vodič, te da se svaki zahtjev vrednuje pojedinačno.

Informacije o kvalifikaciji za koju se traži priznavanje

19. Odgovornost za pružanje informacija o kvalifikaciji za koju se traži priznavanje podijeljena je između podnositelaca, visokoškolskih ustanova u kojima su dotične kvalifikacije izdate i organa nadležnih za priznavanje koji vrše vrednovanje, kako je naznačeno u Lisabonskoj konvenciji, naročito u članovima III.3 i III.4. Visokoškolske ustanove se potiču da izdaju dodatak diplomu, kako bi se olakšalo vrednovanje dotičnih kvalifikacija.
20. U slučajevima kada izbjeglice, osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj ili druge osobe iz valjanih razloga ne mogu dokumentima dokazati kvalifikacije na koje se pozivaju, organi nadležni za priznavanje potiču se da sačine i koriste „informativni dokument“, koji daje pregled kvalifikacija ili perioda studija, uz sve raspoložive dokumente i popratne dokaze.

Naknade

21. Organi nadležni za priznavanje trebaju da razmotre je li moguće osigurati vrednovanje inostranih kvalifikacija kao besplatnu javnu uslugu. Kada to nije izvedivo, naknade trebaju biti što je niže moguće i ne smiju biti tako visoke da predstavljaju prepreku vrednovanju inostranih kvalifikacija.
22. Kada se odlučuje o visini eventualnih naknada koje se naplaćuju, treba uzeti u obzir troškove života, visina plata i studentskih naknada u dotičnoj zemlji. Treba razmotriti posebne mjere usmjerene na grupe s malim primanjima, izbjeglice i raseljene osobe, te druge grupe u nepovoljnom položaju, kako bi se osiguralo da nijedan podnositelj ne bude spriječen u traženju priznavanja svojih inostranih kvalifikacija zbog popratnih troškova.

Prevod

23. Zahtjeve za prevod dokumenata treba pažljivo odvagati i jasno naznačiti, pogotovo u pogledu potrebe za ovlaštenim prevodima sudskih tumača. Treba se razmotriti da li se zahtjevi za prevodom mogu da ograniče na ključne dokumente, te da li se dokumenti na nekim stranim jezicima, koje odrede organi nadležni za priznavanje, mogu prihvatiti bez prevoda. Dotične države potiču se na reviziju eventualnih postojećih zakona koji sprečavaju prihvaćanje dokumenata na jezicima koji nisu službeni jezici te države bez prevoda. Korištenje dodatka diplomu (kada postoji) trebalo bi da smanji potrebu za prevodom drugih ključnih dokumenata.

24. U pravilu, nazivi inostranih kvalifikacija trebaju se dostaviti na izvornom jeziku, bez prevoda.

Provjera autentičnosti dokumenata

25. S obzirom na pojavu falsifikovanih dokumenata, važna je provjera njihove autentičnosti. Takva provjera nastoji utvrditi:
- (i) da li su dotični dokumenti vjerodostojni, tj. da li ih je izdala ustanova navedena na dokumentu i da li su da li su ih naknadno nezakonito mijenjali podnosioci ili druge osobe; i
 - (ii) da li su dotični dokumenti zaista pravovaljano izdati podnosiocu.
26. Iako je potreba za utvrđivanjem autentičnosti dokumenata u sklopu procedure vrednovanja vrlo stvarna, ovu potrebu ipak treba balansirati u odnosu na teret koji se stavlja na podnosiocce. Osnovna pravila procedure trebaju pretpostaviti da je većina podnosilaca poštena, ali isto tako treba dati priliku organima nadležnim za priznavanje da zahtijevaju jače dokaze autentičnosti kada posumnjaju da dokumenti mogu biti falsifikovani. Iako su ovjerene kopije službenih dokumenata dovoljne u većini slučajeva, organi nadležni za priznavanje trebaju biti u mogućnosti da traže izvorne dokumente kada se to smatra neophodnim u svrhu otkrivanja ili sprečavanja korištenja falsifikovanih dokumenata.
27. Države se potiču na preispitivanje eventualnih državnih zakona koji zahtijevaju prekomplikovane i preskupe procedure ovjere, kao što je potpuna legalizacija svih dokumenata. Moderni komunikacijski alati olakšavaju provjeru autentičnosti dokumenata na manje složene načine pa se organi nadležni za priznavanje i obrazovne ustanove u zemlji porijekla potiču da brzo i pozitivno reaguju na zahtjeve za direktnim informacijama o dokumentima za koje se tvrdi da su ih iste izdale.
28. U slučaju izbjeglica, raseljenih osoba i drugih osoba koji iz valjanih razloga i usprkos svom maksimalnom i ustrajnom trudu nisu u mogućnosti dokazati dokumentima svoje kvalifikacije koje tvrde da imaju, treba razmotriti mogu li se pronaći alternativni načini priznavanja tih kvalifikacija, npr. mjerenjem stečenog znanja koje se razumno može očekivati od kvalifikacije koja nije dokazana dokumentima. Takve mjere trebaju se prilagoditi okolnostima njihove zahtjeve za priznavanje i mogu uključivati redovne ili posebno dogovorene ispite, razgovore sa zaposlenicima visokoškolskih ustanova i/ili organa nadležnih za priznavanje te izjave pod zakletvom pred zakonski nadležnim organom.

V. Kriteriji za vrednovanje

Status ustanove

29. S obzirom na veliku raznolikost visokoškolskih ustanova te novine u međudržavnom obrazovanju, status pojedine kvalifikacije ne može se utvrditi bez uzimanja u obzir statusa ustanove i/ili programa kroz koji je kvalifikacija dodijeljena.
30. Organi nadležni za priznavanje trebaju nastojati utvrditi pripada li visokoškolska ustanova visokoškolskom sistemu zemlje potpisnice Lisabonske konvencije i/ili spada li ista u područje Evrope. U slučaju kvalifikacija koje dodijele visokoškolske ustanove utemeljene putem međudržavnih sporazuma, organi nadležni za priznavanje trebaju analizirati te sporazume na osnovu principa propisanih Kodeksom dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a/ Vijeća Evrope i Preporukom o priznavanju zajedničkih stepena.
31. U slučajevima kada su zemlje uspostavile sistem osiguranja kvaliteta, uključujući i sistem za formalno vrednovanje svojih visokoškolskih ustanova i programa, organi nadležni za priznavanje trebaju da uzmu obzir rezultate procesa prilikom procjene kvalifikacije iz takvih sistema.

Vrednovanje pojedinačnih kvalifikacija

32. Priznavanje inostranih kvalifikacija može se tražiti u različite svrhe. Vrednovanje treba uzeti u obzir svrhu (ili svrhe) za koju se traži priznavanje, a izjava o priznavanju treba jasno navesti svrhu (ili svrhe) za koju ta izjava vrijedi.
33. Prije pristupanja vrednovanju, organi nadležni za priznavanje trebaju utvrditi koji državni ili međunarodni pravni tekstovi su relevantni za dotični slučaj te zahtijevaju li isti donošenje neke posebne odluke ili postupanja po nekoj određenoj proceduri.
34. Vrednovanje treba takođe uzeti u obzir proteklu praksu u sličnim slučajevima priznavanja, kako bi se osigurala dosljednost u praksi priznavanja. Protekla praksa treba služiti kao vodič, pa eventualne značajne promjene u praksi trebaju biti opravdane.
35. Vrednovanje inostrane kvalifikacije treba identifikovati kvalifikaciju u sistemu zemlje u kojoj se priznavanje traži koja je najbližnja inostranoj kvalifikaciji, uzimajući u obzir svrhu za koju se priznavanje traži. U slučaju kvalifikacije koja pripada inostranom obrazovnom sistemu, vrednovanje treba uzeti u obzir relativni položaj i funkciju iste u us-

poredbi s drugim kvalifikacijama u istom sistemu. U sklopu procesa vrednovanja, organi nadležni za priznavanje trebaju se takođe pozvati i na državni kvalifikacijski okvir, Evropski kvalifikacijski okvir i druge slične kvalifikacijske okvire, kada postoje.

36. Kvalifikacije koje su otprilike na istoj nivou mogu pokazivati razlike u pogledu sadržaja, profila, obimnosti, kvaliteta i stečenog znanja. Prilikom vrednovanja inostranih kvalifikacija, ove razlike treba promatrati na fleksibilan način i samo značajne razlike u odnosu na svrhu za koju se priznavanje traži (npr. akademsko ili *de facto* profesionalno priznavanje) trebaju dovesti do djelomičnog priznavanja ili nepriznavanja inostranih kvalifikacija.
37. Priznavanje inostranih kvalifikacija treba biti odobreno, osim u slučaju kada se može dokazati značajna razlika između kvalifikacije za koju se priznavanje traži i relevantne kvalifikacije države u kojoj se priznavanje traži. Kada se primjenjuje ovaj princip, vrednovanje treba nastojati utvrditi sljedeće:
 - (a) jesu li razlike u stečenom znanju između inostrane kvalifikacije i relevantne kvalifikacije zemlje u kojoj se priznavanje traži previše značajne da bi se dopustilo priznavanje inostrane kvalifikacije kakvo traži podnosilac. Ako jesu, vrednovanje treba nastojati utvrditi može li se odobriti alternativno, djelomično i/ili uslovno priznavanje;
 - (b) jesu li razlike u pristupu daljnjim aktivnostima (kao što su daljnji studij, istraživanja, te stjecanje plaćenog zaposlenja) između inostrane kvalifikacije i relevantne kvalifikacije zemlje u kojoj se priznavanje traži previše značajne da bi se dopustilo priznavanje inostrane kvalifikacije kakvo traži podnosilac. Ako jesu, vrednovanje treba nastojati utvrditi može li se odobriti alternativno, djelomično i/ili uslovno priznavanje;
 - (c) jesu li razlike u ključnim elementima jednog ili više programa koji vode do kvalifikacije u usporedbi s programom (ili programima) koji vodi do relevantne kvalifikacije zemlje u kojoj se priznavanje traži previše značajne da bi se dopustilo priznavanje inostrane kvalifikacije kakvo traži podnosilac. Ako jesu, vrednovanje treba nastojati utvrditi može li se odobriti alternativno, djelimično i/ili uslovno priznavanje. Međutim, uporedivost elemenata programa treba analizirati samo u svrhu uporedivosti stečenog znanja i pristupa daljnjim aktivnostima, a ne kao nužan preduslov za samo priznavanje;
 - (d) mogu li organi nadležni za priznavanje dokumentovati da su razlike u kvaliteti programa i/ili ustanove na kojoj je kvalifikacija dodijeljena u odnosu na kvalitetu programa i/ili ustanova koje

dodjeljuju sličnu kvalifikaciju za koju se priznavanje traži previše značajne da bi se dopustilo priznavanje inostrane kvalifikacije kako traži podnositelac. Ako jesu, vrednovanje treba da nastoje utvrditi da li može da se dodijeli alternativno, djelomično i/ili uslovno priznavanje.

38. Kada se uz određenu inostranu kvalifikaciju vežu formalna prava u zemlji porijekla, datu kvalifikaciju treba procijeniti u smislu davanja nosiocu uporedivih formalnih prava u zemlji domaćinu, u onoj mjeri u kojoj ista postoje i proizlaze iz stečenog znanja koje data kvalifikacija potvrđuje.
39. Priznavanje kvalifikacija izdatih prije više godina i/ili pod prijašnjim visokoškolskim strukturama može predstavljati različite izazove priznavanju u odnosu na priznavanje skorijih kvalifikacija. Treba uzeti u obzir sljedeće:
 - (a) u kojoj mjeri je kvalifikacija zastarjela zavisi o dotičnoj oblasti, kao i aktivnostima koje je podnositelac preduzimaao nakon izdavanja kvalifikacije;
 - (b) kada su kvalifikacije izdate pod ranijim strukturama, organi nadležni za priznavanje trebaju provjeriti status date kvalifikacije u zemlji izdavanja. Ako postoji državni kvalifikacijski okvir u zemlji izdavanja, treba utvrditi jesu li ranije kvalifikacije uključene u isti;
 - (c) uopšteno, starije kvalifikacije treba priznati po istoj liniji kao i slične kvalifikacije izdate u zemlji u kojoj se priznavanje traži, a uzimajući u obzir svrhu za koju se priznavanje traži. Može se razmotriti da li relevantno radno iskustvo može da nadoknadi starije kvalifikacije.
40. Treba poticati organe nadležni za priznavanje da stave naglasak na stečeno znanje i kvalitet programa, te da njegovo trajanje smatraju samo jednim indikatorom nivoa postignuća koja se ostvare na kraju programa. Procedura vrednovanja treba imati na umu da priznavanje prethodnog učenja, prenos bodova, različiti vidovi pristupa visokom obrazovanju, dvostruki stepeni i cjeloživotno učenje mogu skratiti trajanje nekih akademskih kvalifikacija, a da ne umanjuju stečeno znanje, pa odluka da se priznavanje odobri ne smije da se bazira samo na trajanju.
41. Vrednovanje inostrane kvalifikacije treba staviti naglasak na kvalifikaciju za koju se priznavanje traži. Prethodne nivoe obrazovanja trebaju razmatrati samo kada ti nivoi imaju važan uticaj na rezultat vrednovanja i trebaju se što više ograničiti na kvalifikacije na nivou koji neposredno prethodi kvalifikaciji za koju se priznavanje traži.

42. Kada se vrši vrednovanje, organi nadležni za priznavanje trebaju primijeniti svoju stručnost i najbolje profesionalne vještine, te uzeti na znanje sve relevantne objavljene informacije. Kada su na raspolaganju odgovarajuće informacije o stečenom znanju, iste trebaju imati prednost u vrednovanju u odnosu na razmatranje obrazovnog programa koji je doveo do date kvalifikacije.

VI. Rezultat vrednovanja

43. U zavisnosti od domaćeg prava i prakse, rezultat vrednovanja inostrane kvalifikacije može imati sljedeći oblik:
- (a) odluka o priznavanju;
 - (b) savjet drugoj ustanovi, koja zatim donosi odluku o priznavanju;
 - (c) izjava podnosiocu ili onima kojih se to tiče (npr. postojećim ili budućim poslodavcima, visokoškolskim ustanovama itd.), kojom se daje uporedba inostrane kvalifikacije sa sličnim kvalifikacijama u zemlji u kojoj se priznavanje traži, a da nije formalna odluka o priznavanju;
 - (d) bilo koji drugi savjet koji se daje podnosiocu.

Podnosioca treba obavijestiti o statusu vrednovanja koje dobije.

44. Kada se priznavanje ne može odobriti u skladu sa zahtjevom podnosioca, organ nadležan za priznavanje treba pomoći podnosiocu u pronalaženju popravniha mjera koje podnosioci mogu preduzeti kako bi dobili priznavanje u nekoj kasnijoj fazi.

OBRAZLOŽENJE

Revidirana preporuka o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija

Uvod

Uvod polazi od postojećeg pravnog okvira za priznavanje visokoškolskih kvalifikacija, kako je razrađen unutar okvira Vijeća Evrope i UNESCO-a (u mjeri u kojoj ovaj potonji vrijedi za regiju Evrope). Posebna pažnja skreće se na Konvenciju o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija na području Evrope, koju su zajednički razradile ove dvije organizacije i usvojile 11. 4. 1997. godine. Ova Konvencija stupila je na snagu 1. 2. 1999. godine. Uvod takođe polazi od najvažnijih novina na polju međunarodnog priznavanja kvalifikacija tokom proteklih godina, uključujući naročito rad radne grupe o značajnim razlikama ENIC/NARIC-a i Izvještaj Grupi za praćenje bolonjskog procesa o analizi Državnih planova djelovanja za priznavanje iz 2007. godine (iz 2008. godine). U slučaju kvalifikacija koje su izdate kroz međudržavne sporazume, Uvod polazi od odredbi Kodeksa dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope, kao i Preporuke o priznavanju zajedničkih stepena.

I Opšte napomene

Stavovi 1 - 2

U cijelom tekstu Preporuke pojam „organi nadležni za priznavanje“ uključuje jedan ili više:

- (i) državnih centara za informisanja;
- (ii) ustanova visokog obrazovanja;
- (iii) drugih organa, agencija ili procjenitelja isprava koji obavljaju vrednovanje i/ili priznavanje inostranih kvalifikacija.

III. Opšti principi

Stavovi 4 - 11

Preporuka jasno ističe pravo podnosioca da se njihove inostrane kvalifikacije vrednuju u skladu s transparentnim, dosljednim i pouzdanim procedurama i kriterijima.

Koliko je to moguće, organi nadležni za priznavanje trebaju nastojati da priznaju inostrane kvalifikacije podnosioca. Kada to nije moguće, Preporuka potiče organe nadležne za priznavanje da razmotre alternativne vidove priznavanja. Takvo alternativno priznavanje može uključivati sljedeće:

- (i) priznavanje inostrane kvalifikacije kao usporedive s nekom kvalifikacijom zemlje domaćina, ali ne s onom koju navodi podnositelj;
- (ii) djelomično priznavanje inostrane kvalifikacije;
- (iii) potpuno ili djelomično priznavanje inostrane kvalifikacije pod uslovom da podnositelj uspješno položi dodatne ispite, testove sposobnosti daljnjeg studija ili druge kompenzacijske mjere;
- (iv) potpuno ili djelomično priznavanje inostranih kvalifikacija na kraju probnog perioda, što može biti uslovljeno određenim zahtjevima.

Međutim, davanje djelomičnog priznavanja ili priznavanja uslovljenog ispunjavanjem određenih zahtjeva ne podrazumijeva automatsko pravo prijema na bilo kakav studijski program osmišljen da pomogne podnositeljima da poprave nedostatke kako bi dobili priznavanje.

Samo kada organi nadležni za priznavanje zakluče da je nemoguće dodijeliti čak i neki alternativni oblik priznavanja, zahtjev treba sasvim odbaciti. Treba imati na umu da u nekim slučajevima odsustvo priznavanja može biti „pravedno priznavanje“ na temelju dokaza u datom slučaju.

Zaključci koje je donijela Radna grupa o značajnim razlikama ENIC/NARIC-a i koji su izneseni u kasnijem objavljenom materijalu na datu temu naglašavaju da značajne razlike ne mogu da se definišu propisima, nego da organi nadležni za priznavanje trebaju nastojati kada god je to moguće, u duhu Lisabonske konvencije, pronaći argumente za odobravanje priznavanja, a ne tražiti razloge koji bi se mogli protumačiti kao značajne razlike.

Kada je odluka o priznavanju različita od odluke koju traži podnositelj, organ nadležan za priznavanje ima posebnu obavezu da navede razloge za svoju odluku i obavijesti podnosioca o mogućnostima da podnesu žalbu na datu odluku. Ovo je važno ne samo da podnosioci mogu podnijeti žalbu na odluku, nego i da podnosioci mogu preduzeti popravne mjere kako bi dobili priznavanje u nekoj kasnijoj fazi. To nikako ne smije spriječiti organe nadležne za priznavanje da iznesu razloge za odobravanje priznavanja.

Stav 12

Postoji jedna neminovna dvojba kod određivanja kriterija za vrednovanje inostranih kvalifikacija. Iako je cilj vrednovanja da se inostrana kvalifikacija vrednuje u smislu kvaliteta, vrednovanje ne može da se izvrši bez oslanjanja u određenoj mjeri i na kvalitativne i na kvantitativne kriterije. Međutim, važno je da se korišteni kriteriji odaberu zbog njihove prikladnosti za pokazivanje kvaliteta dotične kvalifikacije i sposobnosti podnosioca zahtjeva da obavlja aktivnost za koju se priznavanje traži (npr. daljnji studij, istraživanje, plaćeno zaposlenje). Na primjer, može se smatrati da studenti koji su postigli dobre rezultate studija (ocjene) imaju znatan potencijal za učenje i osobni razvitak, čak i ako su kvalifika-

cije za koje traže priznavanje stečene u obrazovnom sistemu ili ustanovi koja se smatra značajno niže kvalitete od obrazovnog sistema zemlje domaćina. U tom slučaju, rezultat vrednovanja može da zavisi od toga da li se priznavanje traži u svrhu daljnjeg studija ili u svrhu ulaska na tržište rada. U prvom slučaju možda je lakše priznati kvalifikaciju, jer se od podnosioca može očekivati da poboljšaju svoje kvalifikacije i ostvare svoj puni potencijal tokom daljnjeg studija. U drugom slučaju može biti teže odobriti priznavanje, budući da kvalifikacije predstavljaju osnovu za aktivnost koja može direktno uticati na druge građane i budući da nema jamstva da će se kvalifikacije poboljšati tokom vršenja aktivnosti na tržištu rada. Za ovaj drugi vid priznavanja, trajanje i sadržaj perioda prakse mogu takođe biti važni.

Ni u kojem slučaju ne smije se odluka o priznavanju zasnivati samo na kvantitativnim kriterijima, kao što je trajanje studija, bez ikakvog pokušaja da se vrednuje kvaliteta stečenog znanja i kvalifikacija podnosioca. Stečeno znanje stavlja naglasak na rezultate učenja umjesto da se fokusira na podatke kao što je trajanje studija. Vrijeme koje je potrebno za prosječnu osobu ili tipičnog studenta da postigne stečeno znanje odlučuje se ne samo obimom znanja i vještina koje se podučavaju i uče, nego i kontekstom u kojem se odvija proces učenja. Međutim, u izvjesnoj mjeri značajne razlike u skladu s kvantitativnim kriterijima mogu se uzeti kao indikativni element razlike u kvaliteti.

IV. Procedure vrednovanja

Stav 15

Ovaj stav odnosi se na informacije koje podnosiocima trebaju pružiti državni centri za informisanje i organi nadležni za priznavanje po primitku zahtjeva. Standardizovane informacije trebaju da sadrže barem sljedeće elemente:

- (i) potrebnu dokumentaciju, uključujući zahtjeve po pitanju ovjere i prevoda dokumenata;
- (ii) opis procesa vrednovanja;
- (iii) opis kriterija vrednovanja;
- (iv) status izjava o priznavanju;
- (v) vrijeme potrebno za obradu zahtjeva;
- (vi) eventualne naknade;
- (vii) ukazivanje na državne zakone i međunarodne konvencije i sporazume koji mogu biti relevantni za vrednovanje inostranih kvalifikacija;
- (viii) uslove i procedure za ulaganje žalbe protiv odluke o priznavanju, u skladu s državnim zakonodavstvom.

U principu, odluke o priznavanju trebaju biti otvorene za žalbu i organ nadležan za priznavanje dužno je obavijestiti podnosioca o načinima podnošenja tih žalbi, uključujući njihove formalne aspekte kao što su rokovi. Preporučuje se da se informacije o žalbenim procedurama pruže već prilikom primitka zahtjeva. Organi nadležni za priznavanje mogu da razmotre da li će od podnosioca tražiti da potpišu potvrdu da su primili date informacije i da je podnosilac upoznat s mogućnostima i procedurama ulaganja žalbe.

Stav 16

Dužnost je organa nadležnih za priznavanje da odrede uobičajene vremenske rokove za obradu zahtjeva za priznavanje, da se drže tih rokova i obavještavaju podnosioca u slučaju kašnjenja. Oni takođe određuje „početnu tačku“ za računanje rokova; tj. od trenutka kada organ nadležan za priznavanje zaprimi sve relevantne informacije. Iako svako vrednovanje treba početi i završiti što prije, treba istaknuti da svako vrednovanje koje traje duže od četiri mjeseca može ozbiljno odgoditi podnosiocev daljnji studij ili plaćeno zaposlenje ili ih obavezati da preuzmu dodatne studije kako bi ispunili zahtjeve za koje bi vrednovanje moglo naknadno ustanoviti da ih je već zadovoljio svojim inostranim kvalifikacijama. Stoga bi se četiri mjeseca trebala smatrati najdužim rokom za obradu zahtjeva za priznavanje; nekomplikovani slučajevi trebali bi u pravilu da se vrednuju čak i brže.

Stav 18

Dosljednost odluka o priznavanju važan je element za osiguravanje transparentnog i dosljednog postupanja sa zahtjevima za priznavanje inostranih kvalifikacija. Ne bi bilo dobro ako bi se slični slučajevi priznavanja obrađivali na značajno različite načine i ako bi se došlo do različitih odluka o priznavanju. Pregled tipičnih slučajeva priznavanja može pomoći da se osigura potrebna dosljednost.

Pitanje trebaju li se informacije staviti na raspolaganje podnosiocima donekle je kompleksno. S jedne strane, takve informacije mogu podnosiocima dati uvid u to što mogu realno očekivati i pomoći im da formulišu svoj zahtjev. To isto tako može pomoći podnosiocima kod razmatranja trebaju li uložiti žalbu na odluku. S druge strane, podnosioci bi mogli pogrešno protumačiti tipične slučajeve kao zakonske presedane za „automatsko“ priznavanje njihovih kvalifikacija. Stoga je ključno da informacije o tipičnim slučajevima priznavanja koje se pružaju podnosiocima budu popraćene jasnim objašnjenjem funkcije tih informacija, naglašavajući da se u svim slučajevima provodi pojedinačno vrednovanje zahtjeva.

Informacije o kvalifikaciji za koju se traži priznavanje

Stav 19

Odgovornost za dostavljanje informacija o kvalifikaciji za koju se priznavanje traži međusobno dijele:

- (a) podnosioci snose glavnu odgovornost za dostavljanje informacija koje zahtijevaju organi nadležni za priznavanje;
- (b) obrazovne ustanove na kojima su kvalifikacije stečene dužne su podnosiocima i/ili organima nadležnim za priznavanje dostaviti informacije o njihovim kvalifikacijama, kao i druge relevantne informacije (kao što su informacije o strukturi kvalifikacija, stečenom znanju, sadržaju nastave itd.). Obrazovne institucije trebaju koristiti instrumente koji su osmišljeni da objasne sadržaj inostranih kvalifikacija, kao što su Dodatak diplomu UNESCO-a/Vijeća Evrope i informacije o sistemima skupljanja i prenosa bodova, kao što je ECTS². Dužnost visokoškolskih ustanova može biti ograničena na odgovaranje na zahtjeve podnosioca i/ili organa nadležnog za priznavanje koje preuzima vrednovanje;
- (c) organi nadležni za priznavanje odgovorna su za održavanje sistema informacija o inostranim obrazovnim sistemima i kvalifikacijama unutar područja svoje nadležnosti.

Treba istaknuti da organi nadležni za priznavanje trebaju podnosiocima pružiti kompletan pregled informacija i dokumenata koji su potrebni za preduzimanje vrednovanja. Samo u izuzetnim slučajevima organ nadležan za priznavanje treba tražiti dodatne informacije pored onih koje su navedene u tom pregledu, a ni u kojem slučaju se zahtjevi za dodatnim informacijama ne smiju koristiti kao sredstvo za produženje ili odgađanje dotičnog vrednovanja. Podnosioci, kao i visokoškolske ustanove imaju dužnost dostaviti sve tražene informacije u razumnom roku kojeg odredi organ nadležan za priznavanje.

Stav 20

Svrha „informativnog dokumenta“ jeste da bude alat

- za organe nadležne za priznavanje da rekonstruišu obrazovanje izbjeglice kako bi se olakšalo vrednovanje;
- za izbjeglicu da potvrdi svoja akademska postignuća pred drugim procjeniteljskim organima, kao što su univerziteti i poslodavci, kako bi stekao pristup daljnjem studiju ili odgovarajućem zaposlenju.

Zahtjevi osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj ili drugih osoba koje iz valjanih razloga ne mogu dokumentima da dokažu svoje kvalifikacije, trebaju da se obrađuju na isti način.

² **Evropski sistem prenosa bodova**

Sam „informativni dokument“ nije procjena, nego mjerodavan opis ili rekonstrukcija akademskih postignuća vezanih za raspoložive dokumente i popratne dokaze.

„Informativni dokument“ je:

1. pregled navodnog prošlog obrazovanja, uz raspoložive dokumente i popratne dokaze
2. kontrolna lista, zasnovan na modelu Dodatka diplomi, kojeg koriste organi nadležni za priznavanje da bi dodali više relevantnih informacija.

Primjer pregleda

Obrazovanje	
Kvalifikacija	Dokazi
Sekundarno obrazovanje	Diploma
Visoko obrazovanje - prvi stepen	identifikacija studenta + prepis ocjena s prve godine
Visoko obrazovanje - drugi stepen	Bez dokumenata o obrazovanju, ali ima izjavu predavača +ugovor o radu +dokaz o neformalnom i formalnom učenju

Naknade

Stavovi 21 - 22

Naknade mogu predstavljati prepreku za priznavanje. Ako se vrednovanje inostranih kvalifikacija ne može pružiti besplatno, naknade za to trebaju biti što niže. Valja napomenuti da eventualne naknade koje naplaćuju organi nadležni za priznavanje predstavljaju dodatak na eventualne troškove prevoda i/ili ovjere dokumenata. Odredbe ove Preporuke posebno su važne s obzirom na sve veću težnju javnih organa da korisnicima zaračunavaju naknade.

Praksa u pogledu naknada razlikuje se na području Evrope. Teško da je moguće dati preciznu naznaku prihvatljive visine naknada, budući da se moraju uzeti u obzir lokalni uslovi, kao što su troškovi života i visina plata, te studentska potpora. No ipak se u nekim slučajevima zaračunate naknade moraju smatrati pretjeranima. Na primjer, nerazumno je da vrednovanje neke inostrane kvalifikacije košta značajan dio prosječne mjesečne plate u javnom sektoru.

Prevod

Stav 23

Zahtjevi za potpunim informacijama trebaju se pomno odvagnuti u odnosu na teret koji zadovoljavanje te potrebe stavlja na podnosiocima, posebno u pogledu zahtjeva za ovjerom i prevodom dokumenata, koji znaju biti dugotrajni i skupi. Kod razmatranja zahtjeva za ovjerom, treba odvagnuti neophodnost minimalizacije rizika od prevare naspram potrebe da se smanji teret za poštene podnosiocima. Predlaže se da u većini slučajeva može biti dovoljno zahtijevati ovjeru ključnih dokumenata, kao što su kvalifikacije, prepisi ocjena i izvodi iz matične knjige rođenih. Takođe treba razmotriti mogu li se zahtijevati ovjerene kopije umjesto izvornika. Važno je da svi zahtjevi budu jasno navedeni podnosiocima.

U slučaju zahtjeva za prevodom, treba također razmotriti mogu li se isti ograničiti na ključne dokumente. Na primjer, možda nije nužno za podnosioca da dostavi detaljan prevod nastavnog programa ili akademskih radova. Takođe treba razmotriti je li strogo neophodno zahtijevati prevode koje obavljaju sudski tumači. Kada se ovaj zahtjev zadrži, organi nadležni za priznavanje trebaju osigurati podnosiocima popise prihvaćenih prevodilaca. Nadalje, treba razmotriti mogu li se određeni dokumenti prihvatiti bez prevoda. To se može primijeniti na dokumente koji su izdati na jezicima u širokoj upotrebi, jezicima koji su lingvistički bliski jeziku/jezicima zemlje domaćina, jezicima koji se dobro razumiju u zemlji domaćinu i/ili jezicima za koje članovi organa nadležnih za priznavanje imaju dovoljnu stručnost.

Stav 24

Razlog zašto se naslovi inostranih kvalifikacija ne bi smjeli prevoditi jest da prevod u tom slučaju podrazumijeva vrednovanje, a to vrednovanje trebaju preduzimati samo nadležni organi za priznavanje. Dodatak diplomu kao i sistemi skupljanja i prenosa bodova osmišljeni su tako da objasne sadržaj kvalifikacija bez njihovog prevoda ili procjene. Posebno se naglašava činjenica da transliteracija nije isto što i prevod. Transliteracija podrazumijeva reprodukciju zvukova koje stvara jedna abeceda ili sistem pisanja u drugu abecedu ili sistem pisanja, kao što je pretvaranje neke riječi napisane na ćirilici ili japanskim znakovima u latinicu. Transliteracija omogućava čitaocima koji nisu upoznati s abecedom ili sistemom pisanja izvornog jezika da prepoznaju riječi ili izraze iz tog jezika i ona treba da se uradi koristeći standardne sisteme transliteracije, ako postoje.

Provjera autentičnosti dokumenata

Stavovi 25 - 28

Problem falsifikovanih dokumenata postaje sve ozbiljniji. Stoga je neophodno istaknuti potrebu da se provjerava autentičnost dokumenata koje dostave podnosioci, kao i identitet samih podnosilaca. Međutim, isto tako neophodno je zadržati ravnotežu između potrebe za provjerom i potrebe da se izbjegne nepotrebno opterećivanje većine podnosilaca, koji predaju autentične dokumente i koje treba tretirati u skladu s osnovnim sudskim pravilom „nevinosti dok se ne dokaže krivica“. Stoga je neophodno organima nadležnim za priznavanje dati mogućnost da traže posebno stroge dokaze autentičnosti, kao što je podnošenje izvornih dokumenata, u slučajevima kada se sumnja na falsifikat. Još jedna mogućnost u takvim slučajevima jest tražiti kopije ovjerene originalnim potpisom i/ili pečatom ustanove koja je izdala kvalifikacije. Visokoškolske ustanove trebaju promptno odgovoriti na zahtjeve za takvom ovjerom, koja se treba izdati bez naknade, ako je to moguće, ili barem uz umjerenu naknadu.

S druge strane, neki zakoni o provjeri dokumenata, kao što su oni koji traže potpunu legalizaciju svih dokumenata, potječu iz vremena kada je međunarodna komunikacija i provjera bila teška. I ako su možda bili opravdani u to vrijeme, danas postoje bolji i učinkovitiji načini provjere autentičnosti dokumenata kroz direktni kontakt s organima nadležnim za priznavanje i obrazovnim ustanovama iz kojih dokumenti navodno potječu. Stoga se države potiču da preispitaju svoje državne zakone i/ili postojeću praksu s ciljem pojednostavljivanja i modernizacije svojih pravila o provjeri autentičnosti dokumenata.

V. Kriteriji vrednovanja

Stavovi 29 – 31

Status ustanove

Kvalifikacije ne mogu valjano da se procijene ako se ne uzme u obzir ustanova koja je izdala kvalifikacije. Isto tako, razlikuju se državni zakoni i prakse za vrednovanje i osiguranje kvaliteta visokoškolskih ustanova. Kao posljedica toga, vrste informacija koje mogu da se pribave o visokoškolskim ustanovama takođe se razlikuju. Dio VIII Lisabonske konvencije navodi vrste informacija koje treba da dostave zemlje potpisnice koje imaju uspostavljen sistem formalnog vrednovanja visokoškolskih ustanova i programa, kao i vrste informacija koje trebaju da dostave zemlje potpisnice koje nemaju uspostavljen takav sistem. Kada zemlje imaju uspostavljene državne agencije za osiguranje kvaliteta ili međudržavne organe za osiguranje kvaliteta, iste treba promatrati kao dragocjene izvore informacija.

Kodeks dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope ocrtava principe koje trebaju da poštuju ustanove i organizacije uključene u pružanje obrazovnih usluga kroz međudržavne sporazume i iste treba primjenjivati u vrednovanju kvalifikacija. Isto tako, principi opisani u Preporuci o priznavanju zajedničkih stepena treba da se primjenjuju u vrednovanju zajedničkih stepena.

Vrednovanje pojedinačnih kvalifikacija

Stav 32

Postoji direktna veza između vrednovanja inostranih kvalifikacija i svrhe (ili svrha) za koju se priznavanje traži. Na primjer, određena kvalifikacija može biti odgovarajuća u svrhu daljnjeg studija, ali ne u svrhu upošljavanja na određenoj nivou. Nasuprot tome, određena kvalifikacija može biti odgovarajuća u svrhu zaposlenja, ali ne za daljnji studij, npr. na nivou doktorata. To bi mogao biti slučaj, na primjer, ako neka komponenta istraživanja, pisanje nezavisnog rada ili neki drugi vid značajnog nezavisnog rada potpuno nedostaje u inostranoj kvalifikaciji, a takva komponenta jest uslov za pristup doktorskom studiju u zemlji porijekla. To podrazumijeva da izjava o priznavanju treba jasno navesti u koju svrhu (ili svrhe) ista vrijedi, a treba preduzeti obnovljeno vrednovanje ako se priznavanje traži u neku drugu svrhu (ili svrhe) od one (ili onih) koja je obuhvaćena prethodnom izjavom.

Kvalifikacije mogu da služe za širok raspon svrha, od kojih su neki primjeri:

- (a) opšti pristup visokom obrazovanju;
- (b) ograničen pristup visokom obrazovanju (tj. pristup ograničen na određene dijelove sistema visokog obrazovanja);
- (c) opšti pristup daljnjem studiju na određenoj nivou (kao što je doktorski studij ili studij drugog stepena);
- (d) ograničen pristup daljnjem studiju;
- (e) pristup stručnoj izobrazbi;
- (f) opšti pristup tržištu rada (tj. kao kvalifikacija za širok raspon pozicija na određenoj nivou);
- (g) pristup specijalizovanoj oblasti tržišta rada;
- (h) pristup regulisanim profesijama.

Stav 33

Ovo su neki primjeri državnih ili međunarodnih pravnih tekstova koji se mogu primijeniti na zahtjeve za priznavanje inostranih kvalifikacija:

- (a) državni zakoni i propisi o visokoškolskim kvalifikacijama;
- (b) državni zakoni i propisi koji se odnose na obavljanje plaćenog posla, uključujući zakone i propise o regulisanim zanimanjima;
- (c) Konvencija Vijeća Evrope i UNESCO-a;
- (d) Preporuke i Kodeksi dobre prakse Vijeća Evrope i UNESCO-a;
- (e) direktive Evropske Unije, uključujući i one o stručnom priznavanju;
- (f) ostala pravila i propisi Evropske Unije, npr. oni koji regulišu priznavanje kvalifikacija stečenih u okviru obrazovnih programa EU-e, kao što su Program cjeloživotnog učenja i Erasmus Mundus;
- (g) međunarodni sporazumi uspostavljeni u okviru drugih međunarodnih organizacija, kao što je Nordijsko vijeće ministara;
- (h) bilateralni ili multilateralni sporazumi između država;
- (i) bilateralni ili multilateralni sporazumi između visokoškolskih ustanova.

Nemaju svi takvi tekstovi istu zakonsku vrijednost; stoga se njihov relativni pravni status takođe mora uzeti u obzir.

Stav 36

Razlike u sadržaju, stečenom znanju i profilu kvalifikacija mogu se odnositi npr. na stepen specijalizacije ili opšte obrazovanje, zahtjeve za samostalnim pisanim radovima (uključujući radove, disertacije, teze), uključivanje perioda prakse, laboratorijsko iskustvo ili slične uslove (npr. u medicinskim ili prirodnim znanostima) ili uključivanje neakademske elemenata (kao što su sportovi ili stručno osposobljavanje) u kvalifikaciju.

Ono što se može definisati kao „značajne razlike“, koje mogu dovesti do djelomičnog priznavanja ili odsustva priznavanja, u velikoj mjeri zavisi od svrhe (ili svrha) za koju se priznavanje traži, na primjer priznavanje u svrhu pohađanja daljnjeg studija ili pristupa nekoj nereguliranoj stručnoj aktivnosti. U nekim kontekstima, široko zasnovano obrazovanje može biti poželjno, dok se u drugim kontekstima može tražiti znatan stepen specijalizacije.

Primjeri stečenog znanja mogu biti jedan ili više od niže navedenih:

- (a) široko znanje u određenoj oblasti;
- (b) razumijevanje rezultata istraživanja u određenoj oblasti;

- (c) sposobnost analize i rješavanja problema;
- (d) sposobnost uspješne komunikacije – usmene i pisane – s raznim grupama o kompleksnim pitanjima;
- (e) sposobnost primjene rezultata istraživanja pomoću rutinskih vještina i u fiksnoj oblasti;
- (f) sposobnost primjene rezultata istraživanja i prilagodbe rutinskih vještina na nove oblasti;
- (g) sposobnost provođenja istraživanja;
- (h) sposobnost primjećivanja sukobljenih teorija ili paradigmi;
- (i) sposobnost rada u određenom zanimanju ili struci na nivou operativnog rada, upravljanja ili tehnološkog razvitka.

Opšti opisi za stečena znanja za prvi, drugi ili treći stepen kvalifikacija mogu se naći u Sveobuhvatnom okviru za kvalifikacije u Evropskom prostoru visokog obrazovanja.

Stav 37

Ovaj stav ističe da ako neki organ nadležan za priznavanje želi potpuno ili djelomično uskratiti priznavanje inostrane kvalifikacije, dužnost je datog organa nadležnog za priznavanje pokazati da je ta odluka opravdana. To je u skladu s principima Lisabonske konvencije, kao i Direktivama Evropske Unije o stručnom priznavanju. „Relevantnu kvalifikaciju zemlje u kojoj se priznavanje traži“ može navesti sam podnosilac koji traži priznavanje ili, ako podnosilac nije dao takvu naznaku, organ nadležan za priznavanje, uzimajući u obzir svrhu u koju se priznavanje traži.

Stav 38

Formalna prava nisu sasvim različita od svrhe za koju se priznavanje traži, ali ni sasvim jednaka istoj. Formalna prava stečena kroz kvalifikaciju mogu na primjer biti pravo pristupa visokom obrazovanju (tj. pravo da se bude kandidat za učešće u visokom obrazovanju), pravo pristupa doktorskom studiju, pravo korištenja određenog akademskog naslova ili pravo zahtjeva za stručno priznavanje. Ovo zadnje je u mnogim slučajevima, možda u većini slučajeva, takođe uslovljeno zahtjevima, koji nisu vezani za obrazovanje kao što su perioda prakse (kad se ista smatraju različitim od obrazovnog programa koji vodi do kvalifikacije, a ne dijelom istoga) ili nacionalnost, prebivalište ili zahtjevi o jeziku.

Vrednovanje inostranih kvalifikacija u stručne svrhe pokriveno je ovom preporukom samo u mjeri u kojoj se to vrednovanje tiče znanja i vještina ovjerenih dotičnom kvalifikacijom u svrhu stručnog priznavanja za neregulirana zanimanja i tržište rada.

U duhu obostranog povjerenja, Preporuka predlaže da tamo gdje kvalifikacija nosiocu iste daje određena formalna prava u zemlji porijekla, vrednovanje treba nastojati ocijeniti može li kvalifikacija nosiocu dati usporediva formalna prava u zemlji domaćinu. Međutim, jasno je da prakse država u pogledu davanja formalnih prava kroz obrazovne kvalifikacije mogu biti različite. Ta odredba vrijedi samo u mjeri u kojoj se ta formalna prava mogu dobiti kroz kvalifikaciju izdanu u zemlji porijekla.

Stav 39

Neka kvalifikacija potvrđuje određenu stručnost stečenu u određeno vrijeme. Vrijednost neke kvalifikacije može se tokom vremena smanjiti, ili potpuno izgubiti, bilo zato što nosilac date kvalifikacije nije održao stečenu stručnost preduzimajući aktivnosti koje su relevantne za dotičnu oblast ili zato što je u datoj oblasti stečeno značajno novo znanje, a nosilac nije na odgovarajući način upoznat s tim novinama. U kojoj mjeri neka kvalifikacija postaje zastarjela može da zavisi od dotičnog polja znanja.

Stoga priznavanje starijih kvalifikacija može da bude problematično, a ne postoji standardno rješenje za taj problem. No, taj problem nije ograničen samo na inostrane kvalifikacije. Ako se još uvijek priznaju starije kvalifikacije iz zemlje u kojoj se priznavanje traži, slične inostrane kvalifikacije slične starosti trebaju takođe da se priznaju u istu svrhu. Međutim, ako se kvalifikacije iz zemlje u kojoj se priznavanje traži smatraju zastarjelima i više se ne priznaju, slične inostrane kvalifikacije treba da se razmatraju na isti način.

Stav 40

Trajanje studija jedan je od najčešće korištenih kriterija za vrednovanje, a iskustvo pokazuje da je to takođe jedan od kriterija koje najlakše prihvaćaju podnosioci čije se kvalifikacije priznaju samo djelomično ili nikako. Koncept „trajanja studija“ pomalo je problematičan zato što, iako se uopšteno izražava u vidu godina ili semestara studija, mogu da postoje razlike među zemljama i među pojedinačnim ustanovama, u broju sedmica koje čine semestar ili godinu studija te u broju radnih sati u sedmici studija, kao i raspodjeli tih sati u smislu nastave, samostalnog učenja i drugih aktivnosti učenja (perioda prakse, laboratorijskog rada itd.). Značajne razlike u tom pogledu mogle bi da smanje razliku između dvije kvalifikacije naizgled različitog „trajanja“ ili povećati razliku između kvalifikacija naizgled sličnog „trajanja“. Stoga „trajanje studija“ ne smije da se smatra jednoobraznim pojmom i ne smije da se koristi kao jedini kriterij u vrednovanju inostranih kvalifikacija.

Međutim, uopšteno govoreći, trajanje studija može da se uzme kao indikator nivoa neke kvalifikacije. Što je veća razlika u trajanju studija koje je uobičajeno potrebno da se dobiju razne kvalifikacije, to se čini vjerovatnijim da te kvalifikacije nisu na istoj nivou. Pitanje šta čini značajnu razliku u trajanju studija mora se takođe posmatrati u odnosu na stečeno znanje. Treba takođe istaknuti da iako trajanje studija može da bude različito, to ne mora neophodno da se smatra značajnom razlikom niti drugi faktori moraju da se nužno isključe iz vrednovanja.

Stav 41

Ovaj stav ističe potrebu da se svako vrednovanje inostrane kvalifikacije usmjeri na datu kvalifikaciju. Uzimanje u obzir prethodnih nivoa obrazovanja trebalo bi da bude izuzetak, a ne pravilo. Na primjer, u slučaju nekoga ko podnosi zahtjev za priznavanje doktorskog naslova, završne srednjoškolske kvalifikacije podnosioca ne bi smjele biti dio vrednovanja. Prethodni nivoi kvalifikacija trebaju se razmatrati samo u izuzetnim slučajevima, a vrednovanje treba što više da se ograniči na nivo koji neposredno prethodi kvalifikaciji za koju se priznavanje traži.

Stav 42

Ovaj stav tiče se nastojanja koja mogu opravdano da se očekuju od organa nadležnih za priznavanje i drugih agencija za vrednovanje tokom vrednovanja pojedinačnih slučajeva. Oni trebaju primijeniti sve svoje stručne vještine i uzeti u obzir relevantnu literaturu, uključujući informacije o državnim kvalifikacijskim okvirima. Kod procjene neke inostrane kvalifikacije, potrebno je da se stavi jači naglasak na stečeno znanje nego na sami proces (tj. program obrazovanja kroz koji je kvalifikacija stečena).

VII. Rezultat vrednovanja

Stav 43

Indikatori koji se navode u ovom stavu odnose se na dodatno obrazovanje koje podnosioci mogu preduzeti kako bi poboljšali svoje izgleda da dobiju priznavanje u nekoj kasnijoj fazi. Organi nadležni za priznavanje trebaju pomoći tim podnosiocima da dobiju što preciznije upute o mjerama koje treba preduzeti ili po potrebi podnosiocima uputiti na relevantne pisane informacije ili osobe za kontakt u visokoškolskim ustanovama ili drugim relevantnim organima.

* * * *

ŠEMATSKI PRIKAZ PREPORUČENE PROCEDURE ZA VREDNOVANJE INOSTRANE KVALIFIKACIJE

U nastavku se daje shematski prikaz preporučene procedure za vrednovanje inostranih kvalifikacija ili perioda studija. Ovo je sačinjeno kao sažeta kontrolna lista. U praksi se redoslijed navedenih koraka može razlikovati ili se više koraka preduzima istodobno.

Korak 1

Primitak upita ili zahtjeva od strane organa nadležnog za priznavanje;
Potvrda primitka;
Informacija podnosiocu o procedurama i kriterijima.
Prijeći na korak 2.

Korak 2

Provjera da li su dostavljene sve neophodne informacije i dokumenti.
Ako ne: prikupiti daljnje informacije od podnosioca ili visokoškolske ustanove(a)
Ako da: preći na korak 3.

Korak 3

Provjera je li kvalifikacija podnosioca autentična i jesu li dostavljeni dokumenti zaista s pravom izdani podnosiocu. [Ovdje nadležni organ može tražiti pomoć od državnog centra za informisanje.]
Ako ne: (tj. kvalifikacija je lažna): priznavanje se odbija.
Ako da: preći na korak 4.

Korak 4

Provjera jesu li ustanova i/ili program koja je izdala kvalifikaciju priznati kao da pripada visokoškolskom sistemu. U slučaju međudržavnog obrazovanja, provjera je li ustanova i/ili program davatelj priznata u svom domaćem sistemu i/ili u skladu s principima propisanim u Kodeks dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope.
Ako ne: priznavanje se obično ne bi odobrilo.
Ako da: preći na korak 5.

Korak 5

Vrednovanje inostrane kvalifikacije, pri čemu se uzima u obzir sljedeće:

- (i.) svrha za koju se priznavanje traži;
- (ii.) formalni propisi
 - (a) državni zakoni
 - (b) međunarodne konvencije, direktive, preporuke, dobra praksa itd.
- (iii.) protekla praksa u sličnim slučajevima;
- (iv.) sadržaj kvalifikacije i stečeno znanje, u mjeri u kojoj to dopunjava tačke (i) – (iii);
- (v.) informacije i savjeti od drugih ENIC-a, visokoškolskih ustanova ili drugih izvora.

Vrednovanje treba nastojati odgovoriti na pitanja kao što su:

- (a) jesu li razlike u stečenom znanju toliko značajne da inostrana kvalifikacija ne može biti potpuno priznata? Ako da, je li moguće dodijeliti alternativno ili djelomično priznavanje?
- (b) jesu li razlike u daljnjim aktivnostima za koje inostrane i kvalifikacije iz zemlje porijekla pripremaju toliko značajne da potpuno priznavanje nije moguće? Ako da, je li moguće alternativno ili djelomično priznavanje?
- (c) jesu li razlike u ključnim elementima programa koji vodi do kvalifikacije tako značajne u odnosu na slične programe u zemlji domaćinu da potpuno priznavanje ne može biti odobreno s obzirom na svrhu za koju se priznavanje traži? Ako da, je li moguće alternativno ili djelomično priznavanje?
- (d) je li kvaliteta programa ili ustanove na kojoj je kvalifikacija stečena toliko različita od sličnih programa ili ustanova u zemlji domaćinu da potpuno priznavanje nije moguće? Ako da, je li moguće alternativno ili djelomično priznanje?

Korak 6

Izdaje se izjava o vrednovanju inostrane kvalifikacije (rezultat vrednovanja). U zavisnosti od državni zakona i prakse, ona može da ima sljedeći oblik:

- (i.) savjet nekoj drugoj ustanovi, koja će zatim donijeti odluku;
- (ii.) odluka;
- (iii.) izjava podnosiocu ili onima kojih se to tiče (npr. postojećim ili budućim poslodavcima, visokoškolskim ustanovama itd.).

Ako je odluka pozitivna za (i.) ili (ii.): priznavanje se odobrava, podnosilac je zadovoljan.

Ako je odluka negativna: razlog (ili razlozi) za donošenje iste trebaju se jasno navesti i obavijestiti podnosioca o mogućnostima ulaganja žalbe.

Podnosilac može:

- (a) prihvatiti odluku;
- (b) uložiti žalbu na odluku.

**ODBOR KONVENCIJE O PRIZNAVANJU VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA U
REGIJI EVROPE**

**PRATEĆI DOKUMENT KONVENCIJE:
“PREPORUKA O KORIŠTENJU KVALIFIKACIONIH
OKVIRA U PRIZNAVANJU INOSTRANIH KVALIFIKACIJA”**

Direkcija za opšta pitanja II, (Uprava za demokratsko građanstvo i učešće –
Odjel za obrazovnu politiku i prava) Vijeća Evrope i UNESCO-v Odjel za usavrša-
vanje nastavnika i visoko obrazovanje

Distribucija: Odbor Lisabonske konvencije

PREPORUKA O KORIŠTENJU KVALIFIKACIONIH OKVIRA U PRIZNAVANJU INOSTRANIH KVALIFIKACIJA

Uvod

Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope Vijeća Evrope/UNESCO-a¹,

S obzirom na to da je cilj Vijeća Evrope i UNESCO-a postizanje većeg jedinstva među njihovim članicama, te da tom cilju može da se teži naročito zajedničkim aktivnostima u kulturnim pitanjima i podupiranjem reformi visokog obrazovanja;

Uzimajući u obzir Konvenciju Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope;

Imajući u vidu Evropsku kulturnu konvenciju;

Uzimajući u obzir Deklaraciju evropskih ministara obrazovanja u Bolonji od 19. 6. 1999. godine i kasnija saopštenja s ministarskih sastanaka u okviru bolonjskog procesa, posebno njihovo pozivanje na kvalifikacione okvire i ulogu koju bi oni (regionalni, državni i krovni) mogli imati u reformama visokog obrazovanja u Evropi, kao i u zemljama koje pripadaju UNESCO-voj regiji Evrope i koje, iako nisu uključene u taj proces, imaju ili namjeravaju da izrade državni kvalifikacioni okvir;

Uzimajući u obzir prateće dokumente koji su usvojeni uz Konvenciju o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope Vijeća Evrope/UNESCO-a: Kodeks dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja UNESCO-a/Vijeća Evrope, Revidiranu preporuku o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija i Preporuku o priznavanju zajedničkih kvalifikacija;

Uzimajući u obzir Dodatak diplomi koji olakšava priznavanje kvalifikacija navođenjem nivoa DKO (NQF), EKO (EQF) i KO EPVO (QF EHEA), koje su zajednički izradili Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO;

Uzimajući u obzir Europass Evropske unije² kao i novu situaciju nastalu s korištenjem bodovnih (kreditnih) sistema, posebno Evropskog sistema prenosa i prikupljanja bodova (ECTS);

¹ U ovoj Preporuci, Konvencija će se navoditi kao „Lisabonska konvencija“.

² Odluka 2241/2004/EZ (15.12.2004. godine) Evropskog Parlamenta i Vijeća o jedinstvenom okviru Zajednice za transparentnost kvalifikacija i kompetencija (Europass).

Uzimajući u obzir druge slične alate za transparentnost koji postoje u zemljama potpisnicama Konvencije;

Uzimajući u obzir rad Evropske mreže državnih centara za informisanje (ENIC³) Vijeća Evrope/UNESCO-a na akademskom priznavanju i mobilnosti i državnih centara za informisanje na poboljšanju priznavanja visokoškolskih kvalifikacija;

Uzimajući u obzir da su Vijeće Evrope i UNESCO uvijek podsticali akademsku mobilnost kao sredstvo za bolje razumijevanje različitih kultura i jezika, a bez ikakvog oblika rasne, vjerske, političke ili spolne diskriminacije;

Uzimajući u obzir da će studiranje ili rad u stranoj zemlji vjerovatno doprinijeti kulturnom i akademskom obogaćivanju pojedinca, kao i poboljšati izgleda za njegovu/njenu karijeru;

Uzimajući u obzir izradu kvalifikacionih okvira na nivou nižem od državnog, državnog i regionalnom nivou (uključujući na primjer Kvalifikacioni okvir Evropskog prostora visokog obrazovanja (QF-EHEA) i Evropski kvalifikacioni okvir za cjeloživotno učenje (EQF-LLL));

Uzimajući u obzir da su državni kvalifikacioni okviri u Evropskom prostoru visokog obrazovanja često samocertifikovani i upoređuju se s QF-EHEA i EQF-LLL;

Uzimajući u obzir da postoje strane potpisnice Lisabonske konvencije koje se nisu opredijelile za QF-EHEA i/ili EQF-LLL ali u kojima takođe postoje kvalifikacioni okviri ili bi se mogli izraditi;

Uzimajući u obzir da ishodi učenja osiguravaju osnov na kojem se grade kvalifikacioni okviri i prakse priznavanja;

Uzimajući u obzir da kvalifikacioni okviri obuhvataju i/ili se odnose na dogovore za osiguranje kvaliteta programa i institucija koje izdaju kvalifikacije obuhvaćene okvirima;

Uzimajući u obzir to da je priznavanje kvalifikacija osnovni preduslov i za akademsku i za profesionalnu mobilnost, kao i za izgradnju društava zasnovanih na znanju;

Preporučuje vladama zemalja potpisnica Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope da:

³ Neki ENIC centri takođe su i NARIC centri, a svi sarađuju putem ENIC/NARIC mreža.

- i. pri uspostavljanju svojih politika priznavanja uzmu u obzir principe koji su postavljeni u dodatku ovom dokumentu, koji čini sastavni dio ove Preporuke;
- ii. relevantnim nadležnim organima ukažu na te principe;
- iii. promovišu provođenje tih principa koje vrše vladine institucije, lokalne i regionalne vlasti u državi, te visokoškolske ustanove;
- iv. pobrinu se za dostavljanje ove Preporuke što većem krugu aktera koji se bave priznavanjem visokoškolskih kvalifikacija.;

Poziva glavnog sekretara Vijeća Evrope i glavnog direktora UNESCO-a, prema potrebi, da ovu Preporuku proslijede vladama onih država koje su pozvane na Diplomatsku konferenciju zaduženu za usvajanje Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope ali nisu potpisale Konvenciju.

DODATAK

DODATAK PREPORUCI O KORIŠTENJU KVALIFIKACIONIH OKVIRA U PRIZNAVANJU INOSTRANIH KVALIFIKACIJA

I. Definicije

1. Opšti pojmovi:
 - a. Opšti pojmovi koji se koriste u ovoj Preporuci isti su kao oni u Lisabonskoj konvenciji, a navedeni su u definiciji pojmova (Dio I) Konvencije.
2. Pojmovi koji se javljaju konkretno u ovoj Preporuci:
 - a. „Državni kvalifikacioni okvir(i) (DKO)” odnosi se na kvalifikacione okvire izrađene na nivou jedne države ili na nižem nivou i specifične za strukturu obrazovanja i osposobljavanja u određenoj državi;
 - b. „Krovni okviri” odnose se na regionalne okvire s kojima su povezani DKO (na primjer QF-EHEA i EQF-LLL);
 - c. „Kvalifikacioni okviri” uopšteno se odnose na DKO i krovne okvire.

II. Obim i opšta razmatranja

1. Preporuka je usmjerena na korištenje kvalifikacionih okvira kao važnih alata za informacije i transparentnost u priznavanju visokoškolskih kvalifikacija i kvalifikacija koje omogućuju pristup visokom obrazovanju.
2. Preporuka uzima u obzir činjenicu da, sa tačke gledišta cjeloživotnog učenja, kvalifikacioni okviri takođe mogu da olakšaju priznavanje prethodnog učenja, budući da kvalifikacioni okviri opisuju kvalifikacije u smislu ishoda učenja nezavisno od načina učenja. Takođe uzima u obzir činjenicu da kvalifikacioni okviri mogu da se koriste za lakši pristup tržištu rada.
3. Preporuka pokazuje načine na koje kvalifikacioni okviri mogu da budu od pomoći u utvrđivanju sličnosti između inostranih kvalifikacija i relevantnih kvalifikacija unutar obrazovnog sistema u kojem se traži priznavanje, te da li postoje značajne razlike između kvalifikacija.
4. Činjenica da sve zemlje, pa čak ni sve potpisnice Lisabonske konvencije, nemaju državne kvalifikacione okvire, ne bi trebala biti prepreka priznavanju kvalifikacija iz tih zemalja. Isto tako, mnoge starije kvalifikacije možda neće da budu smještene u kvalifikacioni okvir čak i ako ga je određena zemlja u međuvremenu izradila.

5. Državni kvalifikacioni okviri olakšavaju priznavanje, posebno kada su povezani na transparentan i uporedan način – kroz samocertifikovanje i pozivanje na njih – sa krovnim okvirima, kao što su QF-EHEA i EQF-LLL.
6. Iako samo postojanje DKO-a ne dovodi do „automatskog priznavanja“, pozicioniranje kvalifikacija unutar DKO zemlje koja ih dodjeljuje i njihov odnos s jednim ili više krovnih okvira daje važne informacije za olakšavanje procesa priznavanja.

III. Preporuke

1. Nadležni organi za priznavanje i ENIC mreža trebaju da razviju zajedničko razumijevanje načina korištenja državnih, evropskih ili drugih krovnih kvalifikacionih okvira u svrhu olakšavanja pravednog priznavanja kvalifikacija i trebaju identifikovati prilike i izazove koje oni predstavljaju.
2. Kvalifikacioni okviri trebaju da se koriste kako bi se nadležnim organima za priznavanje olakšalo vrednovanje inostranih kvalifikacija.
3. Kvalifikacioni okviri trebaju da se koriste uzimajući u obzir pet ključnih elemenata u priznavanju: nivo, ishode učenja, kvalitet, radno opterećenje i profil. Međutim, kvalifikacioni okviri pružaju ograničene informacije za potporu procesu priznavanja kada je riječ o profilu kvalifikacije.
4. Kako bi se osiguralo efikasno korištenje kvalifikacionih okvira u praksi priznavanja, potrebno je primjenjivati sljedeće principe:

a. Nivo

- i. Ako je državni kvalifikacioni okvir samocertifikovan ili se na njega navodi referenca, u pravilu nema potrebe da nadležni organ za priznavanje dodatno istražuje nivo kvalifikacija;
- ii. U slučaju da se na kvalifikacije navodi referenca/da su samoverifikovane prema istom nivou u krovnim okvirima, treba ih se smatrati kompatibilnima u velikoj mjeri;
- iii. Kada dođe do odstupanja u nivoima, treba koristiti podatke specifične za kvalifikaciju, uključujući dodatak diplomi ili druge dokumente. U tim slučajevima treba uzeti u obzir formalna prava uz kvalifikaciju u zemlji koja dodjeljuje kvalifikaciju.

b. Ishodi učenja

- i. Ishodi učenja državnih kvalifikacionih okvira i krovnih kvalifikacionih okvira su generički i daju referentnu tačku za priznavanje;
- ii. U slučajevima kada su ishodi učenja koje pružaju kvalifikacioni okvir nedovoljni za potrebe priznavanja, potrebno je koristiti detaljnije opise ishoda učenja koje daju institucije. Opis ishoda učenja u dodatku diplome ili drugim dokumentima koristan je za potrebe priznavanja.

c. Kvalitet

- i. Potrebno je uspostaviti transparentnu poveznicu između priznavanja, kvalifikacionih okvira i osiguranja kvaliteta;
- ii. Ako je državni kvalifikacioni okvir samocertifikovan ili se na njega navodi referenca, postoji pretpostavka da je osiguran kvalitet pojedinačnih kvalifikacija koje je nadležni organ uključio u okvir. Stoga uopšteno nema potrebe da organ za priznavanje ispituje kvalitet kvalifikacije.

d. Radno opterećenje

Iako priznaju da bi se kvalifikacije trebale vrednovati što je više moguće na osnovu ishoda učenja, nadležni organi za priznavanje mogu u svom vrednovanju takođe da se rukovode radnim opterećenjem koje se očekuje da je potrebno učenicima kako bi stekli određenu kvalifikaciju. Ono se obično izražava kao bodovi (krediti) i označava tipično radno opterećenje za koje se očekuje da će postići ishode učenja povezane s kvalifikacijom.

REVIDIRANA PREPORUKA O PRIZNAVANJU ZAJEDNIČKIH KVALIFIKACIJA

koju je usvojio Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope dana 29. 2. 2016. godine na sedmoj sjednici u Parizu, Francuska

Uvod

Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope, **uzimajući u obzir** da je cilj Vijeća Evrope i UNESCO-a da se postigne veće jedinstvo među svojim članicama, te da taj cilj može u značajnoj mjeri da se ostvari zajedničkim radom u kulturnim pitanjima i podržavanjem reformi u visokom obrazovanju;

imajući u vidu Konvenciju Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope (CETS br. 165, u daljem tekstu Lisabonska konvencija);

imajući u vidu Evropsku konvenciju o kulturi (ETS br. 18);

imajući u vidu Zajedničku deklaraciju evropskih ministara obrazovanja u Bolonji od 19. 6. 1999. godine (Bolonjska deklaracija) i uspostavu Evropskog prostora visokog obrazovanja, te kasnija saopštenja ministarskih sastanaka unutar bolonjskog procesa;

imajući u vidu evropski pristup osiguranju kvaliteta zajedničkih programa kojeg su usvojili ministri Bolonjske ministarske konferencije u Jerevanu 2015. godine;

imajući u vidu dodatak diplomi koji olakšava priznavanje zajedničkih kvalifikacija, kojeg su zajednički izradili Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO;

imajući u vidu kasnije dokumente koji su usvojeni u sklopu Lisabonske konvencije: Kodeks dobre prakse u osiguranju međunarodnog obrazovanja, Revidiranu preporuku o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija i Preporuku o korištenju kvalifikacijskih okvira prilikom priznavanja inostranih kvalifikacija;

imajući u vidu razvoj bodovnog sistema, posebno Evropskog sistema prenosa i prikupljanja bodova (ECTS) i njegov Vodič za korisnike;

imajući u vidu praktični rad u svrhu poboljšanja priznavanja visokoškolskih kvalifikacija koje provodi Evropska mreža državnih centara za informisanje (ENIC) za akademsko priznavanje i mobilnost Vijeća Evrope/UNESCO-a;

imajući u vidu priručnik Evropskog prostora priznavanja (EAR), koji daje smjernice za praktičnu provedbu principa Lisabonske konvencije;

uzimajući u obzir da Vijeće Evrope i UNESCO uvijek podstiču akademsku mobilnost kao način da se bolje razumiju različite kulture i jezici, bez ikakvog vida diskriminacije;

uzimajući u obzir da će studiranje ili rad u stranoj zemlji vjerovatno da doprinesu ličnom, kulturnom i akademskom obogaćivanju pojedinca, te poboljšati izgleda za karijeru tog pojedinca;

uzimajući u obzir da je priznavanje kvalifikacija osnovni preduslov za mobilnost, kako akademsku tako i stručnu;

uzimajući u obzir da treba da se koriste kvalifikacioni okviri kako bi se olakšalo vrednovanje inostranih kvalifikacija koje obavljaju organi nadležni za priznavanje;

uvjereni da zajednički razvoj studijskih programa među visokoškolskim ustanovama u različitim sistemima visokog obrazovanja i dodjela zajedničkih kvalifikacija doprinosi akademskoj i profesionalnoj mobilnosti te daljnjem razvoju unutar i između regija svijeta;

uvjereni da će poboljšano priznavanje zajedničkih kvalifikacija da doprinese razvoju evropske dimenzije visokog obrazovanja i sadržavati važne prednosti za pojedince, ali i za evropsko društvo u cjelini;

svjesni da priznavanje kvalifikacija koje potiču iz zajedničkih sporazuma još uvijek nailazi na poteškoće pravne i praktične prirode;

svjesni potrebe da se olakša priznavanje zajedničkih kvalifikacija;

preporučuje vladama zemalja potpisnica Lisabonske konvencije da:

- i. pri uspostavljanju svojih politika priznavanja uzmu u obzir principe navedene u dodatku ovom dokumentu, koji čini sastavni dio ove Preporuke;
- ii. relevantnim nadležnim organima ukažu na te principe kako bi se mogli razmotriti i uzeti u obzir;
- iii. preispitaju državno zakonodavstvo s ciljem uklanjanja eventualnih zakonskih prepreka priznavanju zajedničkih kvalifikacija i/ili uvođenju transparentnih zakonskih odredbi kojima bi se olakšalo takvo priznavanje;
- iv. pobrinu se za dostavljanje ove Preporuke što većem krugu aktera koji se bave priznavanjem visokoškolskih kvalifikacija.

Poziva glavnog sekretara Vijeća Evrope i glavnog direktora UNESCO-a da, prema potrebi, ovu Preporuku prosljede vladama onih država koje su bile pozvane na Diplomatsku konferenciju zaduženu za usvajanje Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope ali nisu potpisale Konvenciju.

Dodatak na Revidiranu preporuku o priznavanju zajedničkih kvalifikacija

Opšte napomene

Ova Preporuka usvojena je u okviru Lisabonske konvencije i primjenjuje se na zemlje potpisnice ove Konvencije. Međutim, principi i prakse opisane u ovoj Preporuci mogu jednako dobro da se primjenjuju i na priznavanje kvalifikacija izdanih u zemljama koje nisu potpisnice Lisabonske konvencije ili kvalifikacija koje su dodijeljene između ili među državnim ili nižim obrazovnim sistemima (u daljem tekstu „državni“).

Svrha ove Preporuke jest poboljšavanje priznavanja zajedničkih kvalifikacija za koje se smatra da pripadaju obrazovnim sistemima zemalja potpisnica Lisabonske konvencije. Povrh toga, Preporuka se može primijeniti i na slučajeve gdje se dio studijskog programa završi u obrazovnom sistemu zemlje koja nije potpisnica Konvencije.

Iako se djelokrug Lisabonske konvencije, kao i kasnijih dokumenata koji su usvojeni u sklopu odredbi člana X.2.5 Konvencije, odnosi na priznavanje kvalifikacija u drugim zemljama u kojima iste nisu dodijeljene, odredbe ove Preporuke mogu jednako dobro da se primjenjuju *mutatis mutandis* i na zajedničke kvalifikacije koje su izdale dvije ili više ustanova koje pripadaju istom državnom sistemu visokog obrazovanja.

Definicije

Pojmovi definisani u Lisabonskoj konvenciji koriste se u istom smislu u ovoj Preporuci, a njihove definicije se nalaze u Dijelu I Konvencije.

U smislu ove Preporuke, smatra se da se zajednička kvalifikacija odnosi na visokoškolsku kvalifikaciju koju zajednički dodjeljuju najmanje dvije visokoškolske ustanove na osnovu zajedničkog programa. Zajednička kvalifikacija izdaje se kao jedna isprava.

Zajednički program odnosi se na studijski program koji zajednički razvijaju, koordinišu i nude najmanje dvije visokoškolske ustanove i koji dovodi do dodjele zajedničkih kvalifikacija.

Opšti principi

Nosioци zajedničkih kvalifikacija trebaju, na zahtjev, ostvariti odgovarajući pristup pravednom vrednovanju svojih kvalifikacija.

Prilikom vrednovanja zajedničkih kvalifikacija, organi nadležni za priznavanje trebaju da prate istu proceduru i kriterije vrednovanja koji su

propisani odredbama Revidirane preporuke o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija (koje je usvojio Odbor Lisabonske konvencije 2010. godine).

Odredbe koje se odnose na vrednovanje inostranih kvalifikacija primjenjuju se *mutatis mutandis* na vrednovanje perioda studija.

Organi nadležni za priznavanje trebaju priznati zajedničke kvalifikacije, osim kada može da se pokaže značajna razlika između zajedničke kvalifikacije čije se priznavanje traži i uporedive kvalifikacije u okviru vlastitog sistema visokog obrazovanja jedne države. Zajedničke kvalifikacije trebaju da se tretiraju na isti način kao i sve druge kvalifikacije iz sistema visokog obrazovanja kojemu pripadaju.

Zakonodavstvo

Vlade zemalja potpisnica Lisabonske konvencije trebaju, po potrebi, da preispitaju svoje zakonodavstvo s ciljem uklanjanja eventualnih pravnih prepreka za priznavanje zajedničkih kvalifikacija i uvođenja transparentnih odredbi koje bi olakšale takvo priznavanje.

Državni organi vlasti trebaju da uspostave zakonske odredbe koje omogućavaju visokoškolskim ustanovama da nude zajedničke programe i dodjeljuju zajedničke kvalifikacije. Zajedničke kvalifikacije trebaju se dodjeljivati u skladu sa zakonskim odredbama dotične države.

Osiguranje kvalitete i priznavanje

Organi nadležni za priznavanje trebaju da razmatraju priznavanje zajedničkih kvalifikacija čiju kvalitetu je u jednom prekograničnom procesu osigurala agencije za osiguranje kvaliteta, pod uslovom da su rezultati zvanično priznati u zemljama kojima pripadaju ustanove koje dodjeljuju kvalifikacije.

Ako ne postoji jedinstveni proces prekograničnog osiguranja kvaliteta, organi nadležni za priznavanje mogu da uslovljavaju priznavanje zajedničkih kvalifikacija svim dijelovima studijskog programa koji vodi do kvalifikacije i/ili da se ustanove koje nude programe podvrgnu transparentnim mehanizmima osiguranja kvaliteta u skladu s pravilima i zakonodavstvom zemalja ustanova koje dodjeljuju kvalifikacije, kao i vodećim evropskim principima.

Vlade zemalja potpisnica Lisabonske konvencije trebaju da uspostave zakonske propise koji se odnose na osiguranje kvaliteta zajedničkih programa.

Informacije

Visokoškolske ustanove koje dodjeljuju zajedničke kvalifikacije trebaju da stave na raspolaganje informacije koje se odnose na njihove zajedničke programe i zajedničke kvalifikacije.

Po potrebi, u svrhu olakšavanja priznavanja zajedničkih kvalifikacija, diplomantima treba izdati dodatak diplomi ili neku uporedivu ispravu, a studijski program koji vodi do zajedničkih kvalifikacija treba da koristi ECTS ili druge bodovne sisteme, bazirajući dodjeljivanje bodova na ishodima učenja.

Dodatak diplomi koji se izdaje sa zajedničkom kvalifikacijom treba jasno da opiše sve dijelove kvalifikacije i treba jasno da naznači u kojim ustanovama i/ili u kojim studijskim programima su različiti dijelovi kvalifikacije stečeni.

Obrazloženje uz Revidiranu preporuku o priznavanju zajedničkih kvalifikacija

Uvod

Konvencija o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija Vijeća Evrope/ UNESCO-a (u daljem tekstu „Lisabonska konvencija“) je glavni međunarodni pravni dokument koji se odnosi na priznavanje kvalifikacija u regiji Evrope. Konvencija je usvojena 11. 4. 1997. godine, a na snagu je stupila 1. 2. 1999. godine.

Lisabonska konvencija također predstavlja jedan od ključnih standarda za Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA), čiji glavni ciljevi uključuju poboljšanje mobilnosti studenata, zaposlenih i diplomanata, olakšavanje priznavanja kvalifikacija i povećavanje transparentnosti sistema visokog obrazovanja u Evropi.

Lisabonska konvencija ima dvostruku funkciju. U pravnom smislu, ona predstavlja sporazum između država i kao takva vrijedi kao pravni standard za priznavanje kvalifikacija koje pripadaju sistemima visokog obrazovanja potpisnica Konvencije, kao i kvalifikacija koje su obuhvaćene njenim pratećim dokumentima. U širem smislu, Konvencija takođe služi kao vodič za dobru praksu, te se u tom smislu njene odredbe mogu primjenjivati *mutatis mutandis* na sve visokoškolske kvalifikacije, bez obzira na njihovo porijeklo. Konvencija se zapravo koristi kao standard široko izvan njene strogo pravne funkcije.

U članu X.2.5. Konvencija predviđa da Odbor Lisabonske konvencije može da usvoji prateće dokumente uz Konvenciju. Sama Konvencija, u pravnom smislu, samo obuhvata kvalifikacije koje pripadaju obrazovnim sistemima njezinih potpisnica. No, važnost kvalifikacija koje ne pripadaju državnom ili nižem (u daljem tekstu „državnom“) obrazovnom sistemu u velikoj mjeri je porasla nakon usvajanja Konvencije. Postoji potreba za usvajanjem pratećih dokumenata koji se odnose na kvalifikacije koje mogu, a ne moraju da budu dio državnih obrazovnih sistema. Razvoj zajedničkih kvalifikacija i zajedničkih programa povećao je naglasak na osiguranje kvaliteta zajedničkih programa i priznavanje zajedničkih kvalifikacija.

Zajedničke kvalifikacije

Sve veća važnost zajedničkih kvalifikacija predstavlja sastavni dio sveukupnog razvoja kvalifikacija koje često nisu formalno priznate kao da pripadaju nekom (ili samo jednom) državnom obrazovnom sistemu.

Međutim, ovaj problem tipologije ne bi smio da zasjeni značajan potencijal zajedničkih kvalifikacija kao odličnog načina stimulisanja mobilnosti, saradnje između visokoškolskih ustanova i internacionalizacije visokog obrazovanja.

Svrha ove preporuke jeste da se pomogne osigurati pravedno priznavanje kvalifikacija koje imaju značajan potencijal ali koje u pravnom smislu nisu potpuno obuhvaćene Lisabonskom konvencijom.

Uvod

Uvod polazi od postojećeg pravnog okvira za priznavanje visokoškolskih kvalifikacija, koji su razradili Vijeće Evrope i UNESCO. Preporuku stavlja u kontekst Lisabonske konvencije i EHEA-e te ukazuje na glavne promjene koje iziskuju poboljšane odredbe za priznavanje zajedničkih kvalifikacija.

U pogledu EHEA-e, Preporuka naglašava reference o zajedničkim kvalifikacijama i zajedničkim programima u ministarskim saopštenjima bolonjskog procesa. U saopštenjima koja su usvojena 2001. godine (saopštenje iz Praga), 2003. godine (saopštenje iz Berlina), 2005. godine (saopštenje iz Bergena) i 2007. godine (saopštenje iz Londona), ministri naglašavaju važnost evropske dimenzije visokog obrazovanja i mogućnosti zaposlenja diplomanata, te pozivaju na povećanje razvoja zajedničkih programa u prvom, drugom ili trećem ciklusu koje kroz partnerstvo nude ustanove iz različitih zemalja i koji vode priznatim zajedničkim kvalifikacijama. Ministri takođe naglašavaju važnost uklanjanja zakonskih prepreka uspostavljanju i priznavanju zajedničkih kvalifikacija te pružanja aktivne podrške osiguranju kvaliteta zajedničkih programa.

U pogledu EHEA-e, preporuka takođe naglašava reference o zajedničkim kvalifikacijama i zajedničkim programima i u drugim, skorijim saopštenjima, uključujući i sljedeće:

Saopštenje iz Levena/Luvan la Nev-a iz 2009. godine:

„Unutar svakog od tri ciklusa, u strukturi zajedničkih programa moraju da se stvaraju prilike za mobilnost. Zajedničke kvalifikacije i programi, kao i prozori mobilnosti moraju da postanu uobičajenija praksa.“

Saopštenje iz Bukurešta iz 2012. godine:

„Podstičemo visokoškolske ustanove na daljnji razvoj zajedničkih programa i kvalifikacija kao dio šireg pristupa EHEA-e. Mi ćemo da preispitamo državna pravila i prakse koji se odnose na zajedničke programe i kvalifikacije kao način uklanjanja prepreka saradnji i mobilnosti ugrađene u kontekste država.“

Jerevansko saopštenje iz 2015. godine:

„Sistem strukture i bodova za zajedničku kvalifikaciju, zajednički standardi i smjernice za osiguranje kvaliteta, saradnja na polju mobilnosti, te zajednički programi i kvalifikacije predstavljaju temelje EHEA-e.“

Definicije

Ovaj dio preporuke nastoji definisati „zajedničku kvalifikaciju“ kao generički pojam. Ne postoji opšta definicija za zajedničku kvalifikaciju koja se danas koristi, eksplicitno ili implicitno ali zajednička kvalifikacija često ima sljedeće karakteristike:

- programe zajednički razvijaju najmanje dvije visokoškolske ustanove;
- studenti iz svake ustanove učestvuju u studijskom programu na drugim ustanovama (ali nije nužno da oni studiraju na svim ustanovama s kojima postoji saradnja);
- studentski boravak u ustanovama koje učestvuju treba činiti značajan dio programa;
- periodi studija i položeni ispiti na partnerskim ustanovama priznaju se potpuno i automatski;
- partnerske ustanove zajednički razrađuju studijski program i saraduju kod upisa i provjere znanja;
- po završetku studijskog programa, studentima se dodjeljuje zajednička kvalifikacija u vidu jedne (zajedničke) isprave.

Glavne vrste zajedničkih kvalifikacija mogu da se ilustruju nizom primjera koji mogu da obuhvate vrlo različite nivoe stvarne saradnje na izradi studijskog programa, te mobilnosti studenata i zaposlenih.

Preporuka o priznavanju zajedničkih kvalifikacija, koja je usvojena 2004. godine, nudi različite definicije zajedničkih kvalifikacija. Aktualna dogadnja i koncepti usmjerena su na princip da je zajednička kvalifikacija kvalifikacija koju zajednički dodjeljuju partneri i koja se zajednički izdaje kao jedna isprava.

Zbog toga je glavni domet ove Preporuke da se fokusira na priznavanje zajedničkih kvalifikacija, koje se zajednički dodjeljuju i izdaju kao jedna isprava. Pojam „zajednička kvalifikacija“ koristi se kao uhodani pojam za kvalifikaciju koju obuhvata ova Preporuka. Pojam „isprava“ označava ispravu kojom se potvrđuje kvalifikacija.

Prateći dokument odnosi se na priznavanje zajedničkih kvalifikacija kao što naslov jasno navodi. Međutim, zajednički programi mogu takođe da vode i do dodjele dvostrukih ili višestrukih kvalifikacija. Dvostruke ili višestruke kvalifikacije se izdaju kao jedna isprava u državnom kontekstu

u svakoj zemlji učesnici i treba da se priznaju u skladu sa principima Lisabonske konvencije i pratećim dokumentom, Preporukom o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija kad se program nudi u skladu s državnim zakonodavstvom u svakoj zemlji učesnici. Međutim, odredbe pratećeg dokumenta mogu takođe da se primjenjuju i na vrednovanje i priznavanje dvostrukih i višestrukih kvalifikacija, u smislu opštih principa, zakonodavstva, osiguranja kvaliteta i pružanja informacija.

Iako se kvalifikacije koje proističu iz međudržavnih dogovora često značajno razlikuju od državnih kvalifikacija, u slučaju zajedničkih kvalifikacija, svaka komponenta obično pripada nekom državnom sistemu. Upravo kombinacija ovih elemenata vodi organe nadležne za priznavanje (i druge) da zajedničke kvalifikacije promatraju ili kao dijelom više od jednog državnog obrazovnog sistema ili kao da ne pripadaju potpuno niti jednom pojedinačnom državnom sistemu.

Opšti principi

Ovaj dio preporuke naznačava glavne principe od kojih ona polazi. Isti su u skladu sa glavnim načelima Lisabonske konvencije (vidjeti naročito članove IV.1, V.1 i VI.1 Konvencije).

Također se naglašava da zajedničke kvalifikacije treba priznavati na isti način kao bilo koju drugu kvalifikaciju iz obrazovnog sistema iz kojeg dolaze. Uvijek se čini da je teže pribaviti priznavanje zajedničke kvalifikacija nego neke državne kvalifikacije. To je u sukobu sa sveobuhvatnim ciljem politike potjecanja mobilnosti te institucionalne i međunarodne suradnje.

Treba nadalje imati u vidu da iako je priznavanje svih dijelova studijskog programa koji vodi do zajedničke kvalifikacija automatsko među partnerskim ustanovama, takvo priznavanje ne daje se nužno izvan tog konzorcija.

U okviru ove preporuke, u zemljama gdje ustanove pružaju jedan dio studijskog programa, priznavanje zajedničke kvalifikacija može da bude lakše od priznavanja inostrane kvalifikacije, budući da su studijski program koji vodi do kvalifikacija razvile jedna ili više ustanova koje pripadaju sistemu visokog obrazovanja zemlje u kojoj se priznavanje traži. Priznata ustanova u zemlji u kojoj se priznavanje traži je već izvršila vrednovanje profila, razine, opterećenja, ishoda učenja i kvaliteta inostranih komponenti zajedničke kvalifikacije.

Takođe je naglašeno da se kriteriji i procedure za vrednovanje koji su propisani u Revidiranoj preporuci o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija (iz 2010. godine) primjenjuju i na vrednovanje zajedničkih kvalifikacija. Posebno je važno da se nosioci zajedničke

kvalifikacije smatraju jednakima nosiocima inostranih kvalifikacija te da se ne prave nikakve diskriminatorne razlike, niti predviđaju dodatne administrativne prepreke. Članovi IV., V. i VI. Revidirane preporuke o kriterijima i procedurama za vrednovanje inostranih kvalifikacija također su relevantne prilikom vrednovanja zajedničkih kvalifikacija.

Član IV. revidirane preporuke primjenjuje se na proceduru za vrednovanje zajedničkih kvalifikacija u smislu:

- informacija o podnosiocu;
- informacija o kvalifikaciji za koju se priznavanje traži;
- naknada;
- prijevoda;
- provjere autentičnosti isprave.

Član V. revidirane preporuke primjenjuje se na kriterije za vrednovanje zajedničkih kvalifikacija u smislu:

- statusa ustanove (ili ustanova);
- vrednovanja pojedinačnih kvalifikacija.

Član VI. revidirane preporuke primjenjuje se na ishod vrednovanja inostrane kvalifikacije. Isti se također primjenjuje na ishod vrednovanja zajedničke kvalifikacije.

Kad je u pitanju prateći dokument, Preporuka o korištenju kvalifikacionih okvira prilikom priznavanja inostranih kvalifikacija, državni organi za kvalifikacije trebaju da garantuju za zajedničku kvalifikaciju kada se ona spominje u vlastitim državnim kvalifikacionim okvirima. Ona mora odgovarati istom nivou u sveobuhvatnom kvalifikacionom okviru (ako je relevantno).

Propisi

U mnogim zemljama je još uvijek često zakonski teško da se izda jedan dokument u ime dvije ili više ustanova iz različitih sistema visokog obrazovanja.

Nije neuobičajeno da visokoškolske ustanove imaju pravila koja zahtijevaju da se najmanje polovina bodova za bilo koju kvalifikaciju stekne u dotičnoj ustanovi za kvalifikaciju koju ta ustanova izdaje. Ako student traži zajedničku kvalifikaciju od više od dvije ustanove koje praktikuju ovo pravilo, rezultati su predvidljivi. Ovo je očit slučaj kada pravila i propisi sprečavaju hvalevrijednu inicijativu, no, zakonodavstvo takođe može da spriječi pravedno priznavanje na manje očite načine.

U nekim zemljama mogu da se izdaju samo standardne diplome te države, tako da neke ustanove ne mogu da izdaju zajednički dokument sa stranom partnerskom ustanovom.

Konačno, treba napomenuti da zakonodavstvo pojedine zemlje ne sprečava izričito uspostavljanje ili priznavanje zajedničkih kvalifikacija. U mnogim slučajevima nepostojanje zakonskih odredbi koje pozitivno priznaju koncept zajedničkih kvalifikacija može samo po sebi da predstavlja prepreku priznavanju takvih kvalifikacija. Svako preispitivanje domaćeg zakonodavstva bi stoga trebalo da razmotri pozitivnu odredbu za priznavanje zajedničkih kvalifikacija, a ne samo ukidanje svih izričitih prepreka takvom priznavanju.

Osiguranje kvaliteta i priznavanje

Povećana važnost osiguranja kvaliteta i prihvatanje bliskih veza između osiguranja kvaliteta i priznavanja ustanova i studijskih programa s jedne strane i individualnih kvalifikacija s druge strane jedna je od glavnih novina od usvajanja Lisabonske konvencije 1997. godine.

Zajednički programi dovedeni su u pitanje činjenicom da zakonodavstvo u zemljama ustanova koje dodjeljuju kvalifikacije zahtijeva da isti program podleže osiguranju kvaliteta u svim zemljama. Posljedica toga je da zajednički program većeg konzorcija može stalno da bude u procesu osiguranja kvalitete u različitim zemljama. U regiji Evrope sve je više zemalja koje su usvojile zakonske odredbe koje omogućuju prekogranično osiguranje kvaliteta programa pojedinačnih zemalja. Ova pravna situacija zasniva se na dogovorenim zajedničkim standardima i smjernicama za osiguranje kvaliteta. Trebalo bi da se razmotri priznavanje zajedničkih kvalifikacija čiji kvalitet je u jednom prekograničnom procesu osigurala jedna agencija za osiguranje kvaliteta, pod uslovom da je procjena kvaliteta priznata u dotičnim zemljama učesnicama.

Preporuka ukazuje na to da kada dio studijskog programa koji dovodi do zajedničke kvalifikacije nije bio predmet mehanizama osiguranja kvaliteta ili se smatra da ne pripada obrazovnom sistemu jedne ili više potpisnica Lisabonske konvencije, to može da bude valjan razlog za nepriznavanje zajedničke kvalifikacije. U takvim slučajevima, nadležni organi za priznavanje trebaju da razmotre da li se može dodijeliti djelomično priznavanje, u skladu s odredbama Revidirane preporuke o kriterijima i procedurama za ocjenu inostranih kvalifikacija.

Informacije

Informacije o obrazovnim sistemima/kvalifikacionim okvirima (gdje je primjenjivo), kao i o pojedinačnim ustanovama, studijskim programima i kvalifikacijama su jedan od ključnih izazova s kojima se susreću oni koji rade na priznavanju kvalifikacija.

Informacije o zajedničkim programima i zajedničkim kvalifikacijama trebale bi da budu jednako lako dostupne kao informacije o bilo kojem

drugom studijskom programu ili kvalifikaciji u nekoj državi. Za nadležne organe za priznavanje bitno je i relevantno da informacije koje nude državni organi i visokoškolske ustanove budu dostupne studentima, nadležnim organima za priznavanje i drugim akterima, te da su informacije tačne, primjerene, relevantne i pouzdane.

Visokoškolske ustanove potiču se da izdaju dodatak diplomu ili drugi uporedivi dokument kako bi se olakšalo ocjenjivanje dotične zajedničke kvalifikacije. Dodatak diplomu je važan instrument koji pomaže u lakšem priznavanju kvalifikacija. U slučaju zajedničkih kvalifikacija, posebno je važno da se uz kvalifikaciju izda dodatak diplomu koji jasno opisuje različite sastavne dijelove studijskog programa i obrazovne sisteme unutar kojih su stečeni.

Radi veće transparentnosti preporučuje se da dodatak diplomu koji se izdaje uz zajedničku kvalifikaciju sadrži sljedeće podatke:

- detalji o programu uključuju informacije o pojedinačnom studijskom putu diplomanta, što obuhvata komponente programa (s punim nazivom, bodovima i ocjenama), ishode učenja i ustanovu koja je ponudila taj dio zajedničkog programa;
- ako postoje drugi partneri u konzorciju zajedničkog programa koji nisu uključeni u dodjelu zajedničke kvalifikacije, sadržan je njihov puni naziv, status i uloga u programu;
- Dodatak diplomu treba da sadrži podatke o instituciji koordinatoru ili kontakt tački za daljnje informacije o zajedničkom programu;
- ako je zajednički program prošao osiguranje kvalitete, treba da uključi referencu na odgovornu agenciju za osiguranje kvalitete;
- podaci o sistemu visokog obrazovanja trebaju da sadrže barem sisteme iz kojih je diplomant stekao zajedničku kvalifikaciju.

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

DGII/EDU/HE (2017) 3 rev
Pariz/Strazbur, 14.11.2017. godine

ODBOR KONVENCIJE O PRIZNAVANJU VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA U REGIJI EVROPE

Vanredna sjednica održana 14.11.2017. godine

PREPORUKA O PRIZNAVANJU KVALIFIKACIJA IZBJEGLICA, RASELJENIH OSOBA I OSOBA U SITUACIJI SLIČNOJ IZBJEGLIČKOJ U SKLADU SA LISABONSKOM KONVENCIJOM I OBRAZLOŽENJE

Koju je usvojio Odbor Lisabonske konvencije na vanrednoj sjednici održanoj
14.11.2017. godine.

Preporuka o priznavanju kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj

(Koju je usvojio Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope dana 14.11.2017. godine na vanrednoj sjednici održanoj u Strazburu).

Preambula

- A. Odbor Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope,
- B. *S obzirom na to* da je cilj Vijeća Evrope i UNESCO-a postizanje većeg jedinstva među njihovim članicama, te da se tom cilju može težiti naročito zajedničkim djelovanjem u kulturnim pitanjima;
- C. *Uzimajući u obzir* Konvenciju Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope (Lisabonska konvencija), a posebno njezin član VII.;
- D. *Uzimajući u obzir* prateće dokumente usvojene uz Lisabonsku konvenciju: Preporuka o kriterijima i postupcima za vrednovanje inostranih kvalifikacija (revidirana 2010.), Preporuka o korištenju kvalifikacionih okvira u postupku priznavanju inostranih kvalifikacija (2013.) i Preporuka o priznavanju zajedničkih kvalifikacija (revidirana 2016.);
- E. *Imajući u vidu* Evropsku kulturnu konvenciju;
- F. *Uzimajući u obzir* Konvenciju UNESCO-a o priznavanju studija, diploma i kvalifikacija, koja se odnosi na visoko obrazovanje u državama koje pripadaju regiji Evrope, kao i Konvencije UNESCO-a o priznavanju za druge regije svijeta;
- G. *Uzimajući u obzir* Deklaraciju evropskih ministara obrazovanja u Bolonji od 19. 6. 1999. godine i kasnija saopštenja ministarskih konferencija Evropskog prostora visokog obrazovanja;
- H. *Uzimajući u obzir* dodatak diplomi koji su zajednički izradili Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO, Evropski sistem prijenosa i prikupljanja bodova (ECTS), te državne i regionalne kvalifikacijske okvire, zajedno sa sličnim stanjem u drugim regijama;
- I. *Imajući u vidu* praktične radnje u korist poboljšanja priznavanja visokoškolskih kvalifikacija koje vrši Evropska mreža državnih centara za informisanje o akademskom priznavanju i mobilnosti Vijeća Evrope/UNESCO-a (ENIC mreža), a posebno njenu ulogu u prikupljanju i širenju informacija o postojećim alatima za priznavanje i dobrim praksama; pružanje potpore nadležnim organima za priznavanje i doprinos

- izradi i provođenju zajedničkih postupaka za priznavanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj;
- J. *Uzimajući u obzir* Konvenciju o statusu izbjeglica iz 1951. i njezin Protokol iz 1967. godine;
- K. *Svjesni* naglog porasta broja izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj koje traže priznavanje svojih visokoškolskih kvalifikacija u zemljama regije Evrope;
- L. *Svjesni* činjenice da je pravo na obrazovanje ljudsko pravo i da visoko obrazovanje, koje je ključno za sticanje i unapređenje znanja, vještina i sposobnosti, predstavlja iznimnu vrijednost za pojedince i društvo;
- M. *S obzirom na to* da visoko obrazovanje igra ključnu ulogu u promovisanju mira, međusobnog razumijevanja i tolerancije, te u stvaranju uzajamnog povjerenja među ljudima i narodima;
- N. *S obzirom na to* da je priznavanje kvalifikacija ključni preduslov za akademsku i stručnu mobilnost;
- O. *Potvrđujući* inicijative koje su pokrenule zemlje potpisnice Lisabonske konvencije i ključni akteri u visokom obrazovanju u regiji Evrope kako bi se olakšalo priznavanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj radi nastavka studija ili zaposlenja;
- P. *Uzimajući u obzir* priručnike Evropskog prostora priznavanja (EAR) koji nude praktične smjernice za provođenje principa Lisabonske konvencije;
- Q. *Preporučuje* zemljama potpisnicama Lisabonske konvencije da:
- i. pri utvrđivanju svojih politika za priznavanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj, uzmu u obzir principe koji su navedeni u dodatku ovom dokumentu;
 - ii. relevantnim nadležnim organima ukažu na te principe kako bi mogli da se razmotre i uzmu u obzir;
 - iii. promovišu provođenje ovih principa od strane vladinih agencija i lokalnih i regionalnih vlasti te od strane visokoškolskih ustanova, vodeći računa o autonomiji visokoškolskih ustanova;
 - iv. pobrinu se za dostavljanje ove Preporuke što većem krugu osoba i organa koji se bave priznavanjem visokoškolskih kvalifikacija.
- R. *Poziva* glavnog sekretara Vijeća Evrope i glavnog direktora UNESCO-a, prema potrebi, da ovu Preporuku prosljede vladama onih država koje su pozvane na Diplomatsku konferenciju zaduženu za usvajanje Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope ali nisu potpisale Konvenciju.

DODATAK

I Opća razmatranja

1. Svrha ove Preporuke je da se osigura pravedno priznavanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj u skladu sa obavezom zemalja potpisnica pri provedbi člana VII. Lisabonske konvencije. Takve kvalifikacije trebaju biti priznate, osim ako je moguće pokazati postojanje značajne razlike između kvalifikacije izbjeglice za koju se traži priznavanje i uporedive kvalifikacije u zemlji potpisnici u kojoj se traži priznavanje.
2. Izbjeglice, raseljene osobe i osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj treba da imaju pravo na vrednovanje u svrhu pristupa visokom obrazovanju, što obuhvata i slučajeve kada se njihove kvalifikacije ne mogu zasnivati na odgovarajućim dokumentima.
3. Odredbe ove Preporuke primjenjuju se na slučajeve u kojima se kvalifikacije čije posjedovanje tvrde izbjeglice, raseljene osobe ili osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj ne mogu zasnivati na odgovarajućim dokumentima. U slučajevima kada se takve kvalifikacije mogu u potpunosti zasnivati na dokumentima, treba ih vrednovati u skladu sa kriterijima i postupcima za priznavanje kvalifikacija utvrđenima Lisabonskom konvencijom i njezinim pratećim dokumentima, posebno Preporukom o kriterijima i postupcima za vrednovanje inostranih kvalifikacija (revidirana 2010.), koju je 2010. godine usvojio Odbor Lisabonske konvencije.

II Definicije

4. Pojmovi definisani u Lisabonskoj konvenciji koriste se u istom smislu u ovoj Preporuci, a Preporuka se poziva na definiciju ovih pojmova u I. dijelu Konvencije.
5. Izbjeglica - svaka osoba koja se ne nalazi u zemlji svog državljanstva te se zbog osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, roda, seksualne orijentacije, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja, ne može ili se zbog tog straha ne želi staviti pod zaštitu te zemlje; ili koja je bez državljanstva, a nalazi se izvan zemlje uobičajenog boravišta zbog takve situacija i ne može se ili ne želi vratiti u tu zemlju zbog osnovanog straha.
6. Raseljena osoba - svaka osoba koja je bila prisiljena ili obavezna pobjeći ili napustiti svoj dom ili mjesto stalnog boravišta, naročito zbog ili kako bi izbjegla učinke oružanog sukoba, situacije općeg nasilja, kršenja ljudskih prava ili prirodnih katastrofa ili katastrofa izazvanih djelovanjem čovjeka, a koja nije prešla međunarodno priznatu državnu granicu.

7. Osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj - svaka osoba koja je *de facto* u situaciji sličnoj situaciji izbjeglica ili raseljenih osoba bez obzira na njen pravni status.
8. Kvalifikacija koja nije dokazana odgovarajućim dokumentima - kvalifikacija koju je nosilac stekao ali se to ne može dokazati pomoću relevantnih i potrebnih dokaza u vidu dokumenata.

III Opća načela

9. Izbjeglice, raseljene osobe i osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj koje ne mogu zasnivati na odgovarajućim dokumentima kvalifikacije koje tvrde da posjeduju ili periode za koje tvrde da su proveli studirajući, imaju pravo na vrednovanje svojih kvalifikacija ili perioda studija prilikom prijave za upis na studijski program ili u svrhu traženja zaposlenja. Nadležni organi za priznavanje trebaju da poduzmu odgovarajuće mjere u tom pogledu unutar granica ustavnih, zakonskih i podzakonskih odredbi svake zemlje potpisnice.
10. Načini priznavanja kvalifikacija koje nisu dokazane odgovarajućim dokumentima trebaju osigurati da nijedan podnosilac zahtjeva ne bude spriječen u traženju priznavanja svojih kvalifikacija zbog troškova postupka. Vrednovanje treba da se zasniva na transparentnim postupcima i kriterijima i treba biti besplatno ili po razumnoj cijeni i u razumnom roku.
11. Nedovoljno poznavanje jezika zemlje domaćina i/ili institucije domaćina ne treba se samo po sebi smatrati dovoljnim razlogom za uskraćivanje vrednovanja i priznavanja.
12. Zemlje potpisnice trebaju prihvatiti podatke o kvalifikacijama koje nisu dokazane odgovarajućim dokumentima koje su u drugim zemljama potpisnicama prikupili nadležni organi za priznavanje.
13. Odredbe koje se odnose na vrednovanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba ili osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na procjenu perioda studija.

IV Propisi

14. Zemlje potpisnice Lisabonske konvencije trebaju da preispitaju i, prema potrebi, izvrše izmjene i dopune svog pravnog okvira i propisa kako bi osigurale da državno zakonodavstvo ne ometa provedbu člana VII. Konvencije i odredaba ove Preporuke. Zemlje potpisnice potiču se da preduzmu sve potrebne radnje za pojednostavljenje i ubrzanje procesa priznavanja na koordinisan način.

V Vrednovanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj

15. Vrednovanje kvalifikacija koje nisu dokazane odgovarajućim dokumentima će nastojati utvrditi da li podnosioci zahtjeva vjerovatno imaju kvalifikacije koje tvrde da imaju. Nadalje, može imati za cilj utvrđivanje vrijednosti tih kvalifikacija unutar obrazovnog sistema zemlje domaćina. Ako su s određenom kvalifikacijom u matičnoj zemlji povezana formalna prava, kvalifikaciju treba vrednovati s namjerom davanja nosiocu kvalifikacije uporedivih prava u zemlji domaćinu.
16. Prilikom rekonstruisanja nečijeg obrazovanja, nadležni organi za priznavanje trebaju da uzmu u obzir svrhu priznavanja. U zavisnosti od toga da li kandidat želi raditi ili nastaviti studij, mogu se slijediti različite procedure.
17. Vrednovanje kvalifikacija koje nisu dokazane odgovarajućim dokumentima treba se zasnivati na informacijama prikupljenim iz pouzdanih javnih izvora, kao i na informacijama osobe koja podnosi zahtjev za priznavanje svojih kvalifikacija i treba se, prema potrebi, dopuniti razgovorima s podnosiocem zahtjeva, ispitima i svim drugim prikladnim metodama vrednovanja. Nadležni organ za priznavanje treba da koristi sve dostupne i pouzdane informacije o ustanovama i programima u kojima su kvalifikacije stečene, kao i informacije dobivene prethodnim vrednovanjem sličnih kvalifikacija i, koliko je to moguće, pozivati se na nivo, kvalitet, ishode učenja, profil i radno opterećenje kvalifikacije.

VI. Informativni dokument

18. U slučajevima kada izbjeglice, raseljene osobe ili osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj iz opravdanih razloga ne mogu da na odgovarajući način dokažu dokumentima kvalifikacije koje tvrde da posjeduju ili period za koji tvrde da su proveli studirajući, nadležni organi za priznavanje potiču se da izrade i koriste informativni dokument ili sličan dokument s podacima. Informativni dokument treba dati mjerodavan opis kvalifikacija ili perioda studija za koje se smatra da su kandidati vjerovatno stekli ili završili, sa svim dostupnim dokumentima i popratnim dokazima. Informativni dokument sam po sebi ne predstavlja čin priznavanja.
19. Informativni dokument treba da sadrži barem informacije o profilu, nivou i procijenjenom radnom opterećenju kvalifikacije ili perioda studija, kao što su:
 - lični podaci podnosioca zahtjeva;
 - naziv stečene kvalifikacije na izvornom jeziku;

- naziv ustanove u kojoj je stečena kvalifikacija na izvornom jeziku;
 - status ustanove i programa u obrazovnom sistemu u kojem je kvalifikacija stečena;
 - nivo stečene kvalifikacije;
 - naziv programa u kojem je stečena kvalifikacija na izvornom jeziku;
 - nominalno trajanje ili radno opterećenje programa;
 - formalna prava stečena kvalifikacijom;
 - godina(e) u kojoj je kvalifikacija stečena ili period studija;
 - prezentovana relevantna prateća dokumentacija.
20. Informativni dokument treba da pomogne:
- a) nadležnim organima za priznavanje u opisivanju, vrednovanju, odnosno, priznavanju kvalifikacija i perioda studija podnosioca zahtjeva
 - b) izbjeglicama, raseljenim osobama ili osobama u situaciji sličnoj izbjegličkoj u utvrđivanju svojih akademskih postignuća kako bi dobili pristup daljem studiranju ili odgovarajućem zaposlenju.
 - c) nadležnim organima za priznavanje, institucijama, poslodavcima i drugim korisnicima kvalifikacija u prihvatanju ili priznavanju kvalifikacija bez odgovarajućih dokumenata vrednovanih u drugim zemljama potpisnicama.
21. Informativni dokument treba da bude izdat na jeziku (jezicima) države, kao i na nekom od jezika u širokoj upotrebi.

VII Informacije

22. Zemlje potpisnice Lisabonske konvencije trebaju da se pobrinu da informacije o vrednovanju i priznavanju kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj budu transparentne, ažurne i da se izbjeglicama daju što je prije moguće. Koliko je to moguće, informacije trebaju da budu dostupne i na jeziku (jezicima) države i na barem jednom jeziku u širokoj upotrebi.
23. Relevantne i transparentne informacije o postupku i politici vrednovanja i priznavanja kvalifikacija na osnovu dokumenata i bez dokumenata trebaju obuhvatati sljedeće:
- način prijavljivanja;
 - potrebni dokumenti;
 - alternativni načini pružanja potrebnih informacija ako dokumenti nisu dostupni;
 - važeće naknade, ako postoje;

- očekivani rokovi za obradu;
- kriteriji vrednovanja;
- način podnošenja žalbe.

24. Te informacije trebaju biti lako dostupne:

- a) izbjeglicama, raseljenim osobama i osobama u situaciji sličnoj izbjegličkoj, što je prije moguće nakon njihova dolaska u zemlju domaćina,
- b) institucijama ili osobama koje pružaju podršku podnosiocima zahtjeva (npr. organi koji vrše primarni kontakt, organi nadležni za migracije, prihvatni centri, poslodavci i organizacije za izbjeglice).

OBRAZLOŽENJE PREPORUKE O PRIZNAVANJU KVALIFIKACIJA IZBJEGLICA, RASELJENIH OSOBA I OSOBA U SITUACIJI SLIČNOJ IZBJEGLIČKOJ

Uvod

Član VII. Konvencije Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope (Lisabonska konvencija), koji uređuje priznavanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj¹, glasi:

Svaka zemlja potpisnica će preduzeti sve moguće i razumne mjere u okviru svoga obrazovnog sistema i u skladu sa ustavnim, zakonskim i podzakonskim propisima radi razvijanja postupka pravednog i brzog utvrđivanja da li izbjeglice, raseljene osobe i osobe u situaciji sličnoj izbjegličkoj ispunjavaju tražene zahtjeve za pristup visokoškolskom obrazovanju, za nastavljavanje visokoškolskoga programa ili za zapošljavanje, čak i u slučajevima u kojima se kvalifikacije stečene u jednoj zemlji potpisnici ne mogu dokazati na osnovu dokumenata.

Lisabonska konvencija usvojena je u aprilu 1997. godine, a stupila je na snagu u februaru 1999. godine, nakon pete ratifikacije. Član VII. nastao je u kontekstu sukoba u bivšoj Jugoslaviji '90-ih godina 20. stoljeća, zbog kojih su mnogi ljudi – posebno iz Bosne i Hercegovine – potražili utočište u drugim zemljama. Pronalaženje načina za priznavanje njihovih kvalifikacija čak i kada se nisu mogle dokazati odgovarajućim dokumentima bilo je važno kako bi izbjeglice mogle da koriste i dalje razvijaju svoje kvalifikacije u svojim zemljama domaćinima, a kasnije i u svojim matičnim zemljama.

Iako su neke evropske zemlje proživjele sukobe zbog kojih su ljudi napustili svoje domove, između sredine-kraja '90-ih godina 20. stoljeća i 2015. godine nije bilo veće izbjegličke krize s evropskom dimenzijom. To bi mogao biti dio razloga zašto je većina zemalja potpisnica Lisabonske konvencije preduzela male ili nikakve mjere za provođenje člana VII., kako je pokazalo istraživanje koje je proveo Ured Odbora Lisabonske konvencije krajem 2015. - početkom 2016. godine².

Počevši od ljeta 2015. godine, broj ljudi koji bježe iz svojih domovina i traže utočište u Evropi dramatično se povećao. Samo u 2015. godini, više od milion izbjeglica – ili osoba koje traže status izbjeglice – stiglo je u Evropu, a 84% njih potiče iz samo 10 zemalja³.

¹ U daljem tekstu koristi se izraz "izbjeglice", osim u citatima iz drugih dokumenata.

² http://www.enic-naric.net/fileusers/Monitoring_the_Implementation_of_the_Lisbon_Recognition_Convention_2016.pdf

³ <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>, pristupljeno 14. 12. 2016. godine.

Iako talas izbjeglica nije bio toliko izražen u Sjevernoj Americi, ponovno naseljavanje i integracija izbjeglica značajna je briga za politike.

Ova situacija dovela je do različitih politika u zemljama potpisnicama Lisabonske konvencije, kao i do različitih reakcija građana i civilnog društva. Broj primljenih izbjeglica znatno varira, od više od 3 miliona samo iz Sirije⁴ u Turskoj, do manje od 1000 u nekim zemljama. Istovremeno, valja naglasiti da i neke neevropske zemlje u regiji primaju veliki broj izbjeglica.

Izazov za obrazovanje

Situacija nastala od ljeta 2015. naovamo reafirmiše relevantnost člana VII. i čini još hitnijim preduzimanje efikasnih mjera kojima se obezbjeđuje pravedno priznavanje kvalifikacija izbjeglica.

Omogućavanje izbjeglicama korištenja kvalifikacija koje već imaju, bilo za posao ili za studiranje, važno je za olakšavanje iskustva izbjegličkog života. Izbjeglice koje dobiju priliku da koriste i razvijaju svoje kompetencije mogu pronaći motivaciju unatoč svojoj vrlo teškoj situaciji. One će zadržati i dalje razvijati svoje kompetencije, što je prednost njihovim zemljama domaćinima, jer će to biti od velike važnosti za obnovu njihovih domovina ako i kada se budu mogli vratiti kući.

Preambula

Preambula daje pravni okvir, kao i politički i institucionalni kontekst u okviru kojeg se Preporuka usvaja. Iako se Preporuka, kao prateći dokument Lisabonske konvencije, odnosi na regiju Evrope, relevantna je i za druga područja u svijetu jer je Lisabonska konvencija, u okviru UNESCO-a, jedna od nekoliko regionalnih konvencija i zbog toga što se većina regija UNESCO-a suočava s pitanjima vezanim za izbjeglice. Preambula se takođe nadograđuje na najvažniji razvoj situacije u visokoškolskoj politici tokom proteklih godina, a posebno u međunarodnom priznavanju kvalifikacija. Za 48 zemalja regije Evrope, to obuhvata razvoj Evropskog prostora visokog obrazovanja.

Terminologija korištena u razmatranju "Svjesni naglog porasta broja izbjeglica..." do "visokoškolskih kvalifikacije" slijedi terminologiju Lisabonske konvencije u odnosu na kvalifikacije koje daju pristup visokom obrazovanju, period studija i visokoškolske kvalifikacije.

⁴ Vidi npr. <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>, pristupljeno 11. 7. 2017. godine. Osim toga, Turska je primila oko 200 000 izbjeglica iz Iraka i manji broj iz drugih zemalja.

Većina citiranih dokumenata koji se bave pitanjima politike i prakse priznavanja mogu se pronaći na web stranicama ENIC i NARIC mreža: <http://www.enic-naric.net/>.

I Opća razmatranja

Stavovi 1.- 3.

Cilj Preporuke je da olakša priznavanje kvalifikacija izbjeglica u slučajevima kada kvalifikacije nisu mogle da budu dokazane odgovarajućim dokumentima.

U slučajevima kada se takve kvalifikacije mogu zasnivati na dokumentima, treba ih vrednovati u skladu s utvrđenim pravilima i postupcima priznavanja kako je utvrđeno Lisabonskom konvencijom, njezinim pratećim dokumentima i propisima država koji su u skladu s njima.

To se može, na primjer, primijeniti u sljedećim slučajevima:

- I. kada su lični dosjei, odnosno dosjei u institucijama potpuno ili djelomično uništeni;
- II. kada institucija koja je izdala kvalifikaciju više ne postoji

Iako je Preporuka usvojena u okviru Lisabonske konvencije i primjenjuje se na zemlje potpisnice te Konvencije, opisani principi i prakse mogu se primijeniti i na priznavanje kvalifikacija u zemljama koje nisu potpisnice Lisabonske konvencije.

II Definicije

Stavovi 4. – 8.

Pojmovi definisani u Lisabonskoj konvenciji (I. dio) koriste se u istom smislu u Preporuci. Posebno se podsjeća da je pojam “kvalifikacija” definisan na sljedeći način:

A. Visokoškolska kvalifikacija

Svaka kvalifikacija, diploma ili neko drugo svjedočanstvo koje je izdao nadležni organ i kojim se potvrđuje uspješno završen visokoškolski program.

B. Kvalifikacija koja omogućuje pristup visokom obrazovanju

Svaka diploma ili neko drugo svjedočanstvo koje je izdao nadležni organ i kojim se potvrđuje da je obrazovni program uspješno završen, a nosiocu kvalifikacije daje pravo da ga se uzme u obzir za pristup visokom obrazovanju.

Definicija “izbjeglice” zasniva se na definiciji iz Konvencije Ujedinjenih nacija o statusu izbjeglica iz 1951., član I A.2, i Protokola o statusu izbjeglica iz 1967. godine. Dodato je navođenje roda i seksualne orijentacije. Rod se spominje u članu III.1. Lisabonske konvencije; seksualna orijentacija u Preporuci CM/Rec(2010)5 Odbora ministara Vijeća Evrope država-ma članicama o mjerama za borbu protiv diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta.

U nedostatku međunarodno dogovorene definicije zasnovane na konvenciji, definicija “raseljenih osoba” u Preporuci slijedi definiciju “interno raseljene osobe” iz Vodećih principa internog raseljenja Ekonomskog i socijalnog vijeća Ujedinjenih nacija/Komisije za ljudska prava, br. E/CN.4/1998/53/Add.2, na koju se generalno poziva Povjerenik Ujedinjenih nacija za ljudska prava.

Izraz “osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj” obuhvata osobe u situaciji sličnoj situaciji izbjeglica ili raseljenih osoba bez obzira na njihov pravni status. Ovaj pojam nema međunarodno dogovorenu definiciju ali ga, između ostalog, koristi Visoki povjerenik UN-a za izbjeglice kako bi obuhvatio one koji se ne uklapaju lako u druge utvrđene definicije ali su ipak u sličnoj situaciji.

III Opći principi

Stavovi 9. – 13.

Ovaj dio propisuje kako neke osnovne odredbe Lisabonske konvencije treba da se primijene na priznavanje kvalifikacija izbjeglica. Podsjeća na obaveze koje su zemlje potpisnice preuzele članom VII. kako bi osigurale priznavanje takvih kvalifikacija čak i kad se ne mogu dokazati odgovarajućim dokumentima, unutar granica ustavnih, zakonskih i podzakonskih odredbi svake zemlje potpisnice.

Stav 12. ukazuje na važnost potrebe da strane potpisnice koriste podatke o kvalifikacijama koje su prikupili nadležni organi za priznavanje u drugim zemljama potpisnicama. Izbjeglice koje se naknadno presele u drugu zemlju potpisnicu koja nije ona u koju su prvi put stigli kao izbjeglice ili tražioci azila ne moraju ponavljati postupak prikupljanja podataka, pa se tako i od javnih organa ne zahtijeva da izdvajaju sredstva za prikupljanje podataka koje su već prikupili nadležni organi za priznavanje u drugim zemljama potpisnicama. Nema razloga ponavljati prikupljanje podataka koje je već izvršeno pod zadovoljavajućim uslovima negdje drugo. To bi predstavljalo nepotreban teret za podnosiocima zahtjeva, kao i za vlasti. Prihvatanje podataka koje prikupe druge zemlje potpisnice omogućilo bi javnim organima da izbjegnu rad i troškove obavljanja nepotrebnog dvostrukog posla. Ovo ne važi za regulisane profesije.

IV Propisi

Stav 14.

Iako član VII. uzima u obzir ustavne, zakonske i podzakonske odredbe zemalja potpisnica, na njih se ne može pozivati kao razlog za nepridržavanje odredbi Lisabonske konvencije i namjera s kojima se te odredbe sačinjene. Lisabonska konvencija međunarodni je pravni ugovor kojim se zemlje potpisnice slažu da preuzmu obaveze predviđene ugovorom. Zemlje potpisnice stoga treba da preispitaju vlastito zakonodavstvo kako bi se pobrinule da u njihovim državnim okvirima ne postoje pravne ili regulatorne prepreke koje bi ih spriječile u ispunjavanju obaveza koje su preuzele Lisabonskom konvencijom i njezinim članom VII.

V Vrednovanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba u situaciji sličnoj izbjegličkoj

Stavovi 15 - 17

Preporuka o kriterijima i postupcima za vrednovanje inostranih kvalifikacija (Preambula), koju je usvojio Odbor Lisabonske konvencije 2010. godine, može se koristiti kao opšti vodič i za vrednovanje kvalifikacija koje ne mogu da se dokažu odgovarajućim dokumentima. Međutim, nje-ne odredbe moraju da se prilagode ovoj specifičnoj situaciji, a stavovi 15. – 17. ukazuju na važne faktore u tom pogledu.

Prvi korak u vrednovanju kvalifikacija koje ne mogu da se dokažu odgovarajućim dokumentima jeste utvrditi postoji li vjerovatnost da podnosioci zahtjeva posjeduju kvalifikacije za koje tvrde da su ih stekli (stav 15). U nekim slučajevima to će biti jedina svrha vrednovanja. Međutim, vrednovanje također može, kao drugi korak, nastojati utvrditi vrijednost tih kvalifikacija u obrazovnom sistemu zemlje domaćina. Kada se ne može utvrditi odgovarajuća dokumentacija, rezultat može da bude uopšteno izjašnjenje, a ne izjašnjenje o priznavanju konkretno za pojedinog podnosioca zahtjeva. U većini slučajeva, završetak drugog koraka u vrednovanju bit će od velike važnosti kako bi se kandidatima omogućilo da dobro iskoriste svoje kvalifikacije. Drugi korak bit će ključan u nastojanju da se podnosiocima zahtjeva daju ista prava u zemlji domaćinu koja bi im na osnovu kvalifikacije bila dodijeljena u zemlji izdavanja.

Kada kvalifikacije ne mogu da se zasnivaju na odgovarajućim dokumentima, može se javiti potreba za informacijama iz različitih izvora kako bi se utvrdilo koje kvalifikacije izbjeglice vjerovatno posjeduju. Nadležni organi za priznavanje trebaju koristiti sve dostupne pouzdane pisane ili internet-ske izvore koji možda treba da budu nadopunjeni ciljanim prikupljanjem informacija putem razgovora, ispita i drugih prikladnih načina (stav 16).

Informacije koje su potrebne da bi se utvrdilo imaju li izbjeglice vjerovatno kvalifikacije koje tvrde da imaju mogu da zavise od svrhe za koju se traži priznavanje. Potrebne informacije mogu se razlikovati u zavisnosti od toga da li je svrha pristup daljem obrazovanju ili zaposlenje. U slučaju pristupa daljem studiju, zahtjevi za podacima mogu se razlikovati između studijskih programa, na primjer što se tiče važnosti diplomskog ili drugog pisanog rada. Ako se priznavanje traži u svrhu traženja zaposlenja, zahtjevi za podacima mogu se razlikovati u zavisnosti od vrste zaposlenja koje podnosilac zahtjeva namjerava tražiti. Malo je vjerovatno da će se pristup regulisanim profesijama odobriti na osnovu vrednovanja kvalifikacija koje ne mogu da se dokažu odgovarajućim dokumentima bez dodatnih ispita. Međutim, vrednovanje kvalifikacija koje ne mogu da se dokažu odgovarajućim dokumentima može biti važno u određivanju da li određenom kandidatu treba dopustiti pristup takvim ispitima. Razmjena informacija između državnih centara za informisanje (ENIC/NARIC) i/ili unutar ENIC i NARIC mreža može da igra važnu ulogu u olakšavanju priznavanja kvalifikacija izbjeglica.

VI Informativni dokument

Stavovi 18. - 21.

Ishodi vrednovanja opisani u stavovima 15. – 17. trebaju biti zabilježeni u informativnom dokumentu. Ovaj dokument također može da pomogne u strukturisanju prikupljanja podataka koje je opisano u stavu 16.

Informativni dokument nije akt o priznavanju, ali daje mjerodavan opis kvalifikacija za koje nadležni organi za priznavanje smatraju da ih kandidati vjerovatno imaju i/ili perioda studija za koja se smatra da su ih vjerovatno pohađali. Stoga može predstavljati osnov za odluku o priznavanju koju donosi nadležni organ. Kako bi ispunio ovu funkciju, informativni dokument treba da sadrži barem elemente informacija navedene u stavu 19. „Relevantna prateća dokumentacija” navedena u posljednjoj tački u stavu 19. može, na primjer, uključivati dokumente koji pokazuju da je podnosilac zahtjeva vjerovatno stekao kvalifikacije koje tvrdi da ima, da je vjerovatno bio upisan na određenu instituciju ili studijski program koji je doveo do te kvalifikacije ili pomoći u utvrđivanju njenog identiteta.

Informativni dokument može da služi u nekoliko svrha, kao što je navedeno u stavu 20., te će biti od pomoći i pojedinačnom podnosiocu zahtjeva i nadležnim organima za priznavanje.

Prenosivost informativnog dokumenta vjerovatno će olakšati vrednovanje i priznavanje kvalifikacija izbjeglica za dalje studiranje ili u svrhu zapošljavanja. Princip bi trebalo da bude da se podaci o kvalifikacijama koje posjeduju izbjeglice prikupljaju što je moguće ranije, kako bi se prvi

i često teški period njihovog izbjegličkoga života iskoristilo u pozitivne svrhe. Zemlje potpisnice stoga trebaju da prihvate podatke o takvim kvalifikacijama koje su utvrdili nadležni organi za priznavanje u drugim zemljama potpisnicama, i, kad je relevantno, vrednovanje takvih kvalifikacija, tako da izbjeglice ne moraju da ponavljaju postupak prikupljanja podataka (vidi takođe stav 12.), a javni organi da ne izdvajaju resurse za ponavljanje posla koji su već obavile druge zemlje potpisnice.

Važno je da nazivi institucija, studijskih programa i stečenih kvalifikacija budu navedeni na izvornom jeziku ili u transliteraciji, koliko je to moguće. To će pomoći u prepoznavanju kvalifikacija u obrazovnom sistemu u kojem su izdane. Konkretno, prevođenje naziva kvalifikacija implicitno podrazumijeva dodjeljivanje vrijednosti kvalifikacijama u smislu drugog obrazovnog sistema, a to bi trebalo da bude učinjeno samo kao rezultat procesa ili odluke o priznavanju, vidi takođe Preporuku o kriterijima i postupcima za vrednovanje inostranih kvalifikacije, stav 24. Izraz „informativni dokument“ je generički i ne uspostavlja jedinstveni format za opisivanje pojedinačnih kvalifikacija. Za kvalifikacije koje su dokazane odgovarajućim dokumentima, Vijeće Evrope, Evropska komisija i UNESCO uspostavili su dodatak diplomi, a informativni dokumenti za kvalifikacije izbjeglica mogu da se zasnivaju na dodatku diplomi ili mogu da budu inspirisani njime. Nekoliko zemalja regije Evrope već ima iskustva s vrednovanjem kvalifikacija izbjeglica, kao i s opisivanjem ishoda vrednovanja u informativnim dokumentima različitih formata. Ti dokumenti pružaju vjerodostojne i pouzdane informacije bitne za integraciju i napredovanje ka zapošljavanju, usavršavanju i upisu na dalje studije.

Dva primjera međunarodnih inicijativa u kojima učestvuje nekoliko zemalja su:

- ⇒ U saradnji sa grčkim Ministarstvom obrazovanja, istraživanja i vjerskih poslova i uz učešće državnih centara za informisanje Grčke, Italije, Norveške i Ujedinjenog Kraljevstva, Vijeće Evrope izradilo je evropski kvalifikacijski pasoš za izbjeglice. Pasoš je izrađen na osnovu prvog nacrtu koju su napravili državni centri za informisanje Norveške i Ujedinjenog Kraljevstva, a ispitan je u okviru pilot projekta provedenog 2017. godine. Evropski kvalifikacijski pasoš za izbjeglice nudi standardni format za opisivanje visokoškolskih kvalifikacija prema vrednovanju koje vrše kvalifikovani procjenitelji dokaza o obrazovanju. Procjena se zasniva na dostupnoj dokumentaciji i strukturisanom razgovoru s kvalifikovanim procjeniteljima dokaza o obrazovanju. Ovaj dokument takođe sažima i predstavlja dostupne podatke o radnom iskustvu podnosioca zahtjeva i njegovom poznavanju jezika. Osmišljen je za korištenje u slučajevima i kada izbjeglice ostaju u prvoj zemlji u koju stignu i kada se kasnije sele u druge zemlje.

- ⇒ Izrada informativnih dokumenata također se testira u projektu koji finansira Erasmus+, „Alat za priznavanje izbjeglica“, u kojem učestvuju državni centri za informisanje iz Armenije, Francuske, Italije, Holandije, Norveške i Ujedinjenog Kraljevstva.

Primjeri državnih inicijativa uključuju:

- ⇒ Danski i švedski ENIC/NARIC centar izdaju informativni izvještaj koji opisuje obrazovanje podnosioca zahtjeva i ukazuje na to kako bi ENIC/NARIC centar uobičajeno vrednovao sličnu kvalifikaciju kada je na raspolaganju dovoljna dokumentacija. Informativni izvještaj ima za cilj da pomogne kandidatima da objasne svoje kvalifikacije kada traže dalje obrazovanje ili prilike za zapošljavanje u Danskoj i Švedskoj. Informativni izvještaj sastavlja se na osnovu podataka i neslužbenih dokumenata koje je podnosilac zahtjeva dostavio putem formulara za prijavu, kao i na osnovu znanja ENIC/NARIC centara o kvalifikacijama iz zemlje u kojoj je kvalifikacija stečena. I danski i švedski ENIC-NARIC centri ocjenjuju da li postoji dovoljno prateće dokumentacije za priznavanje kvalifikacija za podnosioca zahtjeva s nekom službenom dokumentacijom, npr. ako podnosilac zahtjeva može dostaviti potvrdu o diplomiranju ali ne i prepis ocjena ili obrnuto ili ako postoji potvrda o diplomi, ali nema informacija o sadržaju.
- ⇒ Holandski ENIC/NARIC centar izdaje “Indikaciju nivoa obrazovanja” (Indicatie Onderwijsniveau/ION) za izbjeglice bez dokumenata, uporedivu s danskim i švedskim informativnim izvještajem. ION se sastavlja na osnovu podataka koje podnosi podnosilac zahtjeva i sadrži opis prethodnog obrazovanja i uporedbu s nivoom obrazovanja u Holandiji. Osim toga, razvijen je skup alata koji pomaže univerzitetima da uspostave svoj postupak prijema za izbjeglice čije kvalifikacije nemaju uporište u dokumentima. Ovaj skup alata sadrži informacije o zakonodavnom okviru u Holandiji i postupku za ION, kao i upitnike i organizacijski dijagram toka. Skup alata potiče univerzitete da omoguće fleksibilne pristupe podršci integracije izbjeglica bez dokumenata u visoko obrazovanje.
- ⇒ Flamanska zajednica u Belgiji donijela je posebne mjere za priznavanje kvalifikacija izbjeglica. Mjere predviđaju da ENIC/NARIC centar flamanske zajednice Belgije mora ponuditi prilagođen fleksibilni postupak priznavanja izbjeglicama koji ne mogu svoje kvalifikacije da potpuno podupru dokumentima. Nadalje, ENIC/NARIC centar flamanske zajednice Belgije može zatražiti od stručnjaka da daju savjetodavno izjašnjenje o inostranoj kvalifikaciji tražilaca azila, izbjeglica, lica pod dodatnom zaštitom i lica koje su u situa-

ciji uporedivom s tom na osnovu razgovora u skladu s odredbama Lisabonske konvencije.

VII Informacije

Stavovi 22. – 24.

Jasne i razumljive informacije ključne su pri omogućavanju izbjeglicama da dobiju pravedno priznanje svojih kvalifikacija u svrhu daljeg studiranja ili zaposlenja. Informacije trebaju biti pružene barem na jeziku/jezicima države i na jednom od stranih jezika u širokoj upotrebi, no, mnoge zemlje u regiji Evrope pružaju informacije na nekoliko jezika, uključujući one kojima govore najveće grupe izbjeglica. Naročito je važno da se te informacije pruže izbjeglicama što je ranije moguće nakon njihovog dolaska u zemlju domaćina, kako bi bili upoznati s mogućnostima i zahtjevima za priznavanje njihovih kvalifikacija, čak i kada ne mogu da se dokažu odgovarajućim dokumentima. Ove informacije treba dati što je prije moguće, po mogućnosti kao dio „paketa dobrodošlice” koji se izbjeglicama daje ubrzo nakon dolaska u njihovu novu zemlju domaćina ili zemlju prvog utočišta. Alternativni načini davanja podataka kada dokumenti nisu dostupni mogu uključivati usmene informacije, službene izjave u kojima se izbjeglici vjeruje na riječ, prepise ocjena, fotokopije i druge načine pružanja informacija koje se mogu naknadno provjeriti.

Primjeri dobre prakse iz nekoliko zemalja mogu se pronaći na web stranici ENIC-NARIC mreže <http://www.enic-naric.net/>, koja uključuje i posebnu stranicu o priznavanju kvalifikacija izbjeglica: <http://www.enic-naric.net/recognise-qualifications-held-by-refugees.aspx>.

**ODBOR KONVENCIJE O PRIZNAVANJU
VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA U REGIJI EVROPE**

Osma sjednica
28. 6. 2019. godine, zgrada UNESCO-a, Pariz

**SMJERNICE ZA
DRŽAVNE MREŽNE INFORMACIONE SISTEME**

Uvod

Lisabonska konvencija navodi da je, u svrhu olakšavanja priznavanja kvalifikacija, svaka zemlja potpisnica dužna osigurati pružanje adekvatnih i jasnih informacija o svom obrazovnom sistemu (član III.4). Ovaj član naglašava koliko je važno da sistemi visokog obrazovanja, kao i obrazovanja koje daje pristup visokom obrazovanju, budu jasni za akademsku zajednicu, a posebno za stručnjake na polju akademskog priznavanja i one koji vrše vrednovanje isprava u drugim zemljama potpisnicama. Član naglašava odgovornost Stranaka da pružaju adekvatne informacije o svojim obrazovnim sistemima. Državni centar za informisanje o priznavanju i mobilnosti treba igrati ključnu ulogu u pružanju takvih informacija.

Svaka zemlja potpisnica dužna je pružati adekvatne informacije o bilo kojoj ustanovi koja pripada njenom sistemu visokog obrazovanja i o svakom programu kojeg te ustanove provode (član VIII.1). Ovaj član zahtijeva od zemalja potpisnica da pružaju adekvatne informacije o bilo kojoj obrazovnoj ustanovi koja pripada njenom sistemu visokog obrazovanja i o programima koje te ustanove provode, kako bi ostalim zemljama potpisnicama dali neophodno kontekstualno znanje za odlučivanje treba li određenu kvalifikaciju priznati.

Ured Odbora Lisabonske konvencije, te ENIC i NARIC mreže fokusirane su na pružanje relevantnih i pouzdanih informacija kao ključnu funkciju državnih centara za informisanje:

- Odbor Lisabonske konvencije usvojio je dana 9. 6. 2004. godine Zajedničku povelju o aktivnostima i uslugama ENIC-NARIC centara, koja je navela detalje zadaća i aktivnosti državnih centara za informisanje i dodatno naglasila njihovu ulogu u pružanju informacija.
- Grupa ELCORE formirana je 2001. godine kao forum koji olakšava razvoj, upotrebu i unapređenje informatičkih sistema ENIC i NARIC mreža i stratešku komunikaciju. ELCORE je odgovorna za nadgledanje informatičkih sistema ENIC i NARIC mreža te osiguravanje redovnog ažuriranja, trajnog razvoja i praćenja. Ovi informatički sistemi uključuju web stranicu ENIC-NARIC.net, elektroničke popisne servere i račune na društvenim mrežama. Ona često olakšava organizovanje radionica na zajedničkim godišnjim sastancima ENIC i NARIC mreža u cilju podrške državnim centrima za informisanje u usvajanju najboljih praksi.
- U junu 2004. godine, 11. zajednički sastanak ENIC i NARIC mreža usvojio je Kodeks dobre prakse u pružanju informacija o priznavanju. Ovaj dokument pružio je smjernice za državne centre za informisanje da mogu pravilno obavljati ovu zadaću. S obzirom na brzi tehnološki razvoj, javlja se potreba za revidiranjem ovog kodeksa.

- Priručnik EAR-a razvijen je kao dio Projekta evropskog prostora priznavanja (EAR) koji sadrži smjernice za priznavanje inostranih kvalifikacija. U Bukureštu su ministri obrazovanja Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) 2012. godine prihvatili Priručnik EAR-a kao praktični alat i za visokoškolske ustanove i agencije za osiguranje kvaliteta.

Izveštaj o praćenju (iz 2016. godine) o provedbi Lisabonske konvencije analiziralo je web stranice državnih centara za informisanje 53 potpisnice Konvencije koje su odgovorile na anketu i identificiralo niz ključnih problema. Isti uključuju: kvalitetu i djelokrug pruženih informacija, korištene jezike, teškoće u pronalaženju neophodnih informacija čak i na državnim jezicima, ograničene informacije o obrazovnim sistemima, ograničene informacije o zadaćama i aktivnostima centara, te zastarjele informacije. Nadalje, pet potpisnica još uvijek nemaju web stranicu državnog centra za informisanje¹.

Glavni nalazi i preporuke Izveštaja o praćenju također su važni u odnosu na Evropski prostor visokog obrazovanja (EHEA) i obaveze iz Jerevanskog saopštenja (iz 2015. godine), gdje su naglašena pitanja priznavanja, mobilnosti i internacionalizacije.

U ovom kontekstu, Ured Odbora Lisabonske konvencije ima zadaću da istraži mogućnost korištenja minimalnih zajedničkih standarda koji će da olakšaju uspostavljanje ili unapređenje državnih informativnih sistema koji pružaju informacije o priznavanju, obrazovnim sistemima i povezanim pitanjima.

Svrha, struktura informacija

Ove preporuke namijenjene su prije svega rukovodiocima ENIC/NARIC centara, kao i rukovodiocima informatičkih sistema i stručnjacima za komunikacije. One ohrabruju stvaranje ili poboljšanje informatičkih sistema (kao što su web stranice) namijenjenih diplomantima i studentima s inostranim kvalifikacijama, visokoškolskim ustanovama, poslodavcima, državnim organima za priznavanje, profesionalnim organizacijama i drugim akterima. Na ENIC/NARIC centrima leži zadaća da prilagode pristup prema okolnostima u svojoj državi, a iste mogu da budu korisne i za programere web stranica.

Ove preporuke oslanjaju se na široku postojeću najbolju praksu u razvijanju i održavanju informatičkih sistema za unapređenje priznavanja i olakšavanje mobilnosti i internacionalizacije državnog obrazovanja.

Nadalje, preporuke namjeravaju da osiguraju skup zajedničkih standarda i principa, nudeći smjernice za vrstu informacija koje trebaju da budu

¹ Web stranica države odnosi se na web stranice koje održavaju državni centri za informisanje.

uključene u informatičke sisteme država kako bi se olakšala razmjena informacija i savjeta među zemljama, poboljšavajući time kvalitet informacija. Informacije koje pruža svaki državni centar za informisanje trebaju biti vrlo kvalitetne i slijediti pristup usmjeren na zainteresovane strane, olakšavajući pružanje korisnih informacija potencijalnim zainteresovanim stranama. Stoga, osmišljavanje i strukturisanje informatičkih sistema i strategije komunikacija treba da bude usmjereno na zainteresovane strane. Ono treba omogućiti univerzitetima, poslodavcima, profesionalnim organizacijama i drugima donošenje o priznavanju zasnovanih na informacijama kada imaju posla s inostranim kvalifikacijama.

Pored toga, informacije trebaju da budu pristupačne u smislu tehnološke platforme, sadržaja, jezika i stila, te da budu tačne i ažurirane. Trebaju što je više moguće da budu bazirane na informacijama koje pružaju kompetentni izvori. Efikasnost informatičkog sistema države i njegove strategije komunikacija treba da se zasniva na jasnim porukama, jednostavnoj izradi koja je prilagođena korisniku, posebno kada je u pitanju navigacija web stranicom.

Državni informatički sistemi ENIC/NARIC centara:

Svrha, sadržaj i tehnička platforma

Uobičajeno informatički sistemi (uključujući web stranice) državnih centara za informisanje pružaju informacije o državnom sistemu visokog obrazovanja i zakonodavstvu, priznavanju kvalifikacija - uključujući Lisabonsku konvenciju i njene prateće dokumente, različite alate za transparentnost i druge vidove informacija, ovisno o zadaćama centara. U većini slučajeva informacije se pružaju na jeziku dotične zemlje i na engleskom jeziku. Kako je gore navedeno, pružene informacije trebaju da budu usmjerene na relevantne aktere. Budući da nadležnosti ENIC/NARIC centara značajno variraju, ovo poglavlje neće nuditi detaljne smjernice o tome koje informacije su relevantne za različite zainteresovane strane, nego će se koncentrisati na pružanje smjernica o minimalnim zahtjevima relevantnog sadržaja. Stoga centri imaju diskreciono pravo organizovati sadržaj u skladu s potrebama svojih relevantnih aktera, kao i svoje komunikacione strategije. Državni informatički sistemi trebaju pružati informacije ili linkove za informacije najmanje o sljedećem:

1. Opšte informacije o ENIC/NARIC centrima:

- *Misija i glavne funkcije;*
- *Pravni status i nadležnosti državnog centra za informisanje te njegovo mjesto u strukturi upravljanja državnim obrazovnim sistemom;*
- *Kontakt podaci (npr. lokacija, broj telefona, e-mail, račun na društvenim mrežama ako je primjenjivo).*

Ovaj dio treba kratko opisati status državnog centra za informisanje, njegovu misiju i glavne funkcije. Treba sadržavati ili regulatorne dokumente (npr. povelja o osnivanju, državne zakone) koji se odnose na njegov pravni status ili odgovarajuće linkove. Treba eksplicitno navesti nadležnosti i odgovornosti koje ima državni centar za informisanje (npr. obavezujuće odluke i/ili savjeti). Budući da djelokrug funkcija i zadaća koje obavljaju državni centri za informisanje značajno variraju, ovaj dio može biti još inkluzivniji. Može sadržavati informacije o organizacijskoj strukturi i njenoj upravi, zaposlenicima, razvojnoj strategiji itd.

Treba opisati odnos prema ENIC i NARIC mrežama kao glavnoj međunarodnoj platformi za razmjenu informacija i praksi o priznavanju kvalifikacije između ENIC/NARIC centara.

2. Informacije o priznavanju kvalifikacija trebaju uključiti:

- *Lisabonsku konvenciju;*
- *Prateće dokumente Konvencije;*
- *Državno zakonodavstvo o priznavanju i informacije o općim procedurama i kriterijima za vrednovanje inostranih kvalifikacija;*
- *Informacije o procedurama podnošenja zahtjeva sa obrascima zahtjeva, zahtjevima u pogledu dokumentacije i prevoda, očekivano vrijeme obrade predmeta, procedure podnošenja žalbi;*
- *Akademsko i profesionalno priznavanje;*
- *Državne propise za regulisane profesije, listu regulisanih profesija i organi nadležni za priznavanje i/ili državne centre za pomoć za Direktivu EU 2005/36/EC.*

Iako mnogi ENIC/NARIC centri nemaju neku posebnu ulogu u pogledu priznavanja kvalifikacija u regulisanim profesijama, informatički sistemi trebaju pružiti informacije i linkove za relevantne nadležne organe.

Treba pružiti potpune informacije o metodologiji i procedurama u priznavanju kvalifikacija zasnovanih na zajednički dogovorenim standardima i smjernicama. Što dosljednije i transparentnije prakse priznavanja važne su za olakšavanje studentske mobilnosti unutar i izvan UNESCO-ve regije Evrope. Državni centri za informisanje treba brižljivo odražavati potrebe interesenata i, koliko je to moguće, prilagoditi pružene informacije pojedinačnim grupama te odabranim tehnološkim platformama koje se koriste za distribuciju informacija. Uzimajući u obzir raznolikost situacija u zemljama, ključne ciljne grupe vjerovatno uključuju pojedince koji traže priznavanje svojih kvalifikacija ili planiraju studirati/raditi u inostranstvu, javne organe vlasti, agencije za osiguranje kvaliteta, visokoškolske ustanove, poslodavce, profesionalne organizacije, organi nadležni za priznavanje, ENIC/NARIC centre u drugim zemljama, itd.

Uzimajući u obzir broj izbjeglica, raseljenih lica i lica u situaciji sličnoj izbjegličkoj koji traže priznavanje svojih kvalifikacija na prostoru Konvencije, mnogi centri uključuju kratke informacije o pitanjima priznavanja za izbjeglice. U slučajevima kada pojedinci nisu u mogućnosti dostaviti dokumentarne dokaze u prilog svojih tvrdnji za proces priznavanja kvalifikacije, trebaju postojati konkretnije informacije o tome kako postupiti u procedurama vrednovanja i priznavanja, kao i o važećoj politici. Informacije trebaju uključiti način podnošenja zahtjeva, zahtijevane alternativne dokumente, važeće naknade (ako postoje), očekivano vrijeme obrade, kriterije za vrednovanje i žalbene procedure.

Informatički sistemi mogu također da sadrže i izvještavanje o aktivnostima centara, s ključnim brojkama u glavnim oblastima aktivnosti kako bi se naglasili standardi pružanja usluga i promovirala javna odgovornost. Takođe treba da sadrže ključne publikacije o pitanjima priznavanja koje su prihvatile ENIC i NARIC mreže. Nadalje, treba uključiti i informacije o projektima i inicijativama koje ENIC/NARIC centri vode i/ili u kojima učestvuju.

Trebaju se omogućiti linkovi za državne ili obrazovne organe, agencije za osiguranje kvaliteta na nivou države ili nižem nivou, te ENIC i NARIC mreže, uz reference na druge domaće i međunarodne izvore informacije:

- publikacije, druge relevantne informacije, resursi za izgradnju kapaciteta;
- često postavljana pitanja;
- korisni linkovi za različite zainteresovane strane;
- funkcionalnost pretraživanja informatičkog sistema, nudeći korisnicima mogućnost jednostavnog i lakog pronalaženja informacija.

3. Informacije o obrazovnim sistemima i visokoškolskim ustanovama

Informacije o obrazovnom sistemu pojedine zemlje i njenim visokoškolskim ustanovama imaju dvostruku svrhu: s jedne strane, one čine pregled sadašnjeg obrazovnog sistema; s druge strane, većina ENIC/NARIC centara koristi informacije za promovisanje studiranja u svojoj zemlji.

Ovaj dio treba da opisuje državni sistem i po mogućnosti da sadrži njegov dijagram. Informacije trebaju sadržavati kako pristupne kvalifikacije tako i visokoškolske kvalifikacije. Postojeće prethodno obrazovanje treba da se jasno navede.

Informacije trebaju sadržavati:

- pravni regulatorni okvir za sistem visokog obrazovanja;
- vrste visokoškolskih ustanova i programa;
- kvalifikacione okvire na nivou države ili nižem nivou;
- vrste kvalifikacija koje se dodjeljuju, uključujući zajedničke kvalifikacije;

- dodatak diplomi ili slične isprave;
- vrste pristupnih kvalifikacija i informacije o pristupnim zahtjevima;
- prethodno obrazovanje za svaki nivo;
- bodovni sistem(i);
- državni sistem(e) ocjenjivanja;
- sistem osiguranja kvaliteta;
- popis priznatih visokoškolskih ustanova;
- popis akreditovanih programa, gdje je to relevantno;
- međunarodno obrazovanje i popis ustanova.

Pružene informacije trebaju biti sistematično opisane i ažurirane. Iste trebaju biti dostupne unutar jedinstvenog izvora informacija ili putem jedne ulazne tačke, kako bi se osigurala najbolja upotreba. Preporučuje se da se uključe informacije o prethodnom obrazovnom sistemu i kvalifikacijama.

4. Ostale važne napomene

ENIC/NARIC centri trebaju da slijede preporuke međunarodnih najboljih praksi kako da učine svoj mrežni sadržaj dostupnijim ciljanoj publici, uključujući i širi raspon ljudi s poteškoćama.

Nova tehnološka rješenja povećavaju kvalitet i efikasnost njihovih usluga. U daljem tekstu su navedene neke od najboljih praksi korištenjem novih informatičkih tehnologija koje koriste neki državni centri za informisanje. Za podnosiocje zahtjeva koji traže vrednovanje kvalifikacije:

- mrežni elektronički sistem za podnošenje zahtjeva za vrednovanje;
- elektronički platežni sistem za usluge (ako se zaračunavaju naknade);
- pribavljanje informacija o kvalifikacijama koje su ranije vrednovane i stavljene unutar odnosnog obrazovnog sistema, ako je primjenjivo.

Za zajednicu onih koji vrše vrednovanje isprava i drugih stručnjaka za priznavanje koji su uključeni u vrednovanje i priznavanje kvalifikacija na državnom nivou:

- elektronička lista primalaca (listserv) ili internetski forumi koji omogućavaju razmjenu informacija;
- lozinkom zaštićeni dio državne web stranice, koji omogućava pristup dodatnim alatima i resursima kao podrška zajednici, razvoja i isporuka mrežne obuke.

Kao podrška efikasnim unutrašnjim procesima ENIC/NARIC centara:

- *interni sistemi za digitalizaciju, čuvanje, obradu i arhivisanje dokumenata podnosilaca zahtjeva u formatu koji je u skladu sa zakonodavstvom dotične zemlje;*

- *interna baza podataka za sakupljanje i davanje mogućnosti da se pretražuje popis odluka o vrednovanju kvalifikacija koje je državni centar ranije obradio, a koji može podržati dosljednost odluka za nove podnesene zahtjeve;*
- *interni sistem upravljanja odnosima s klijentima (CRM) za praćenje i odgovaranje na upite od podnosilaca zahtjeva, zainteresovanih strana i opće javnosti. Sistem CRM-a može se koristiti za praćenje općeg zadovoljstva podnosilaca zahtjeva i komentare o poboljšanju usluga za buduće podnosiocje zahtjeva.*

Za sve veći uticaj socijalne ekonomije, ENIC/NARIC centri mogu također usvojiti korištenje društvenih mrežnih platformi (Facebook, Twitter, LinkedIn itd.) kao dodatnih alata za distribuciju i razmjenu informacija u javnim i/ili privatnim forumima. ENIC/NARIC centri mogu čak i kreirati vlastita rješenja za društvene mreže i omogućiti pristup pojedinim državnim stručnjacima na datu temu.

Neki ENIC/NARIC centri možda moraju djelovati u skladu sa zakonodavstvom koje izričito zahtijeva pristanak od svojih korisnika za čuvanje, korištenje ili davanje privatnih informacija drugim stranama i/ili na elektroničkom uređaju.

Nadalje, napredak informatičkih tehnologija sve bržim tempom i sve šira mrežna povezivost omogućavaju nove inovativne pristupe za ENIC/NARIC centre u distribuciji informacija, prikupljanju podataka, njihovoj obradi i čuvanju.

**ODBOR KONVENCIJE O PRIZNAVANJU
VISOKOŠKOLSKIH KVALIFIKACIJA U REGIJI EVROPE**

Osma sjednica

28. 6. 2019. godine, zgrada UNESCO-a, Pariz

REVIDIRANI OPŠTI OBRAZAC DODATKA DIPLOMI

LOGO EHEA Ministarska konferencija Bolonjski proces Evropsko
visoko obrazovanje

Prilog IV: Opšti obrazac Dodatka diplomi

I. DODATAK DIPLOMI

Logo EUROPASS

1. INFORMACIJE KOJIMA SE IDENTIFIKUJE NOSILAC KVALIFIKACIJE	
1.1	Prezime(na) <input type="text"/>
1.2	Ime(na) <input type="text"/>
1.3	Datum rođenja (dd/mm/gggg) <input type="text"/>
1.4	Identifikacijski broj ili šifra studenta (ukoliko je dostupan) <input type="text"/>
2. INFORMACIJE KOJIMA SE IDENTIFIKUJE KVALIFIKACIJA	
2.1	Naziv kvalifikacije i (ako je primjenjivo) dodijeljeni naziv zvanja (na izvornom jeziku) <input type="text"/>
2.2	Glavno područje(a) studija za kvalifikaciju <input type="text"/>
2.3	Naziv i status institucije koja dodjeljuje kvalifikaciju (na izvornom jeziku) (original language) <input type="text"/>
2.4	Naziv i status ustanove (ukoliko se razlikuje od 2.3) koja provodi studij (na izvornom jeziku) <input type="text"/>
2.5	Jezik/jezici nastave/ispita <input type="text"/>
3. INFORMACIJE O NIVOU I TRAJANJU KVALIFIKACIJE	
3.1	Nivo kvalifikacije <input type="text"/>
3.2	Službeno trajanje programa u bodovima i/ili godinama <input type="text"/>
3.3	Uslov(i) za pristup <input type="text"/>

4. INFORMACIJE O ZAVRŠENOM PROGRAMU I POSTIGNUTIM REZULTATIMA

4.1	Način sudiranja <input type="text"/>	4.2	Ishodi studijskog programa <input type="text"/>
4.3	Detalji programa, stečeni pojedinačni bodovi i dobivene ocjene <input type="text"/>		
4.4	Sistem ocjenjivanja i (ako je dostupna) tabela <input type="text"/>	4.5	Puni naziv kvalifikacije (na izvorno jeziku) <input type="text"/>

5. INFORMACIJE O FUNKCIJI KVALIFIKACIJE

5.1	Pristup daljnjem studiju <input type="text"/>	5.2	Pristup regulisanoj profesiji (ako je primjenjivo) <input type="text"/>
-----	--	-----	--

6. DODATNE INFORMACIJE

6.1	Dodatne informacije <input type="text"/>	6.2	Daljni izvor informacija <input type="text"/>
-----	---	-----	--

7. OVJERA DODATKA DIPLOMI

7.1	Datum <input type="text"/>	7.2	Potpis <input type="text"/>
7.3	Funkcija <input type="text"/>	7.4	Službeni pečat ili žig <input type="text"/>

8. INFORMACIJE O DRŽAVNOM SISTEMU VISOKOG OBRAZOVANJA

III OBJAŠNJENJA UZ DODATAK DIPLOMI DODATAK DIPLOMI

I. PRINCIPI I OPŠTE SMJERNICE ZA INSTITUCIJE KOJE IZDAJU DODATAK

Dodatak diplomi čini važan dio razvitka Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) i bitan je alat za diplomante, koji osigurava da visokoškolske ustanove, javni organi i poslodavci, kako u vlastitoj zemlji, tako i u inostranstvu, priznaju njihove diplome. Dodatak diplomi treba se bazirati na i uključiti uobičajene alate za transparentnost kao što su ishodi učenja, Evropski sistem prenosa bodova (ECTS) i koliko diplome odgovaraju državnom kvalifikacijskom okviru (ili okvirima) te eksterno državno osiguranje kvalitete i/ili akreditacija.

Dodatak diplomi zajednički su izradili Vijeće Evrope, Evropska komisija i UNESCO, a ažuriranu verziju je usvojio Odbor Evropske konvencije o priznavanju 2007. godine. Od uvođenja bolonjskog procesa 1999. godine, dodatak diplomi je usvojen u domaćim zakonodavstvima zemalja koje učestvuju u procesu, a ministri su se obavezali na njegovo automatsko izdavanje svim diplomantima, bez naknade i na nekom evropskom jeziku u širokoj upotrebi do 2005. godine. Dodatak diplomi također je ugrađen u Okvir Europass-a, koji su 2004. godine¹ uspostavili Evropski parlament i Savjet ministara. Ovu revidiranu verziju odobrili su ministri Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA) u Parizu 2018. godine.

Dodatak diplomi igra naročito bitnu ulogu u pogledu zajedničkih kvalifikacija² i pružanja međudržavnog ili prekograničnog visokog obrazovanja. Dodatak diplomi koji se izdaje uz zajedničku kvalifikaciju treba jasno da opiše sve dijelove te kvalifikacije, te jasno naznači u kojim ustanovama i/ili u kojim studijskim programima su različiti dijelovi kvalifikacije stečeni.

Svrha Dodatka diplomi je da olakša provedbu *Konvencije o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope* iz Lisabona iz 1997. godine.

¹ Vidjeti Preporuku o priznavanju zajedničkih kvalifikacija, koju je usvojio Odbor Lisabonske konvencije u Parizu 29. 2. 2016. godine, na http://www.enic-naric.net/fileusers/Revised_Recommendation_on_the_Recognition_of_Joint_Degrees_2016.pdf

² Vidjeti Kodeks dobre prakse u osiguravanju zajedničkih kvalifikacija, koji je Odbor Lisabonske konvencije usvojio 2001. godine i revidirao 2007. godine, dostupno na http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/Recognition/Code%20of%20good%20practice_EN.asp#TopOfPage te Smjernice za osiguranje kvaliteta u međudržavnom visokom obrazovanju UNESCO-a/OSCE-a, usvojene u jesen 2001. godine u okviru obje Organizacije, dostupno na <http://www.oecd.org/dataoecd/27/51/35779480.pdf> <http://www.europass.cedefop.europa.eu/europass/home/hornav/Downloads/MiscDocs/EuropassDecision/navigate.action> ODLUKA br. 2241/2004/EC EVROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 15. 12. 2004. godine o jedinstvenom okviru Zajednice za transparentnost kvalifikacija i stručnih sposobnosti (EUROPASS).

Osnovni principi:

Dodatak diplomi zasnovan je na sljedećim osnovnim principima koji poštuju državnu i međunarodnu akademsku nezavisnost. Ova načela također pružaju neka dodatna pojašnjenja svrhe i prirode nove verzije.

Dodatak diplomi je:

1. fleksibilan, neopisni alat, koji je u stanju prilagoditi se lokalnim potrebama;
2. sredstvo koje ima državne i međunarodne primjene;
3. sistem za olakšavanje priznavanja u akademske i profesionalne svrhe;
4. pristup koji naročito isključuje bilo kakve tvrdnje i vrijednosne sudove u pogledu priznavanja, pružajući dostatne objektivne informacije;
5. alat za fokusiranje na ishode učenja, odnosno stečeno znanje;
6. dodatak izvornoj ispravi, a ne zamjena za nju.

Opšte smjernice

Preporučuje se da dodaci zadovoljavaju sljedeće:

1. Kratka opisna napomena (u označenom polju na vrhu uzorka dodatka) treba da bude prikazana kao dio svakog završenog Dodatka diplomi.
2. Ustanove trebaju slijediti strukturu i redoslijed informacija onako kako su navedene u opštem obrascu. Izbjegavati pretrpanost informacijama i prezentovati ih što je moguće sažetije.
3. U kombinaciji sa samom ispravom, dodatak treba pružiti dostatne informacije kako bi čitalac mogao izvršiti procjenu kvalifikacije. Međutim, treba da bude jasno da nije osmišljen da zamijeni biografiju.
4. Dodaci trebaju da budu oslobođeni bilo kakvih vrijednosnih sudova, izjava o jednakovrijednosti ili sugestija o priznavanju.
5. Izdavanje dodataka najbolje je vršiti na jednom središnjem mjestu, a ne prenijeti ga na različite dijelove akademskih ustanova.
6. Ustanove trebaju preduzeti odgovarajuće mjere da se što više smanji mogućnost falsifikacije i pogrešne interpretacije njihovih dodataka.
7. Informacije o sistemu visokog obrazovanja (dio osam) treba svesti na najviše dvije strane. Kad je moguće, informacije trebaju sadržavati dijagrame, grafikone i reference na državni kvalifikacijski okvir. Ovaj dio mogao bi se napraviti za svaku zemlju uz pomoć državnih ENIC-a/NARIC-a (državnih centara za informisanje), ministarstava i rektorskih konferencija. Posebno je važno da dio 8 dodatka diplomi opiše državnu strukturu visokog obrazovanja koja je na snazi u vrijeme dodjele kvalifikacije.

8. Dodatak treba izdati automatski u vrijeme kad se stekne kvalifikacija, bez naknade i na jeziku u širokoj upotrebi. Pored toga, dodaci se mogu napraviti na jeziku (ili jezicima) koje ustanova smatra primjerenim.
9. Izvorni jezik treba koristiti kada je to naznačeno u Smjernicama. Kazalo pojmova vezanih za Dodatak napravljen je sa ciljem prevazilaženja jezičnih zabuna.

II. PREGLED STRUKTURE DODATKA DIPLOMI

Svrha Dodatka diplomi jest pružiti dostatne nezavisne podatke u svrhu poboljšanja međunarodne 'transparentnosti' i pravičnog akademskog i profesionalnog priznavanja kvalifikacija (diploma, kvalifikacija, svjedodžbi i sl.). Isti je osmišljen da pruži opis prirode, nivoa, konteksta, sadržaja i statusa studija kojeg je pohađao i završio pojedinac čije je ime navedeno u izvornoj kvalifikaciji uz koju se dodatak prilaže. Ne sadrži nikakve vrjednosne sudove, izjave o jednakovrijednosti ili sugestije o priznavanju. Ovaj model Dodatka diplomi izradili su Evropska komisija, Vijeće Evrope i UNESCO.

1 INFORMACIJE KOJIMA SE IDENTIFIKUJE NOSILAC KVALIFIKACIJE

- 1.1 Prezime(na):
- 1.2 Ime(na):
- 1.3 Datum rođenja (*dan/mjesec/godina*):
- 1.4 Identifikacijski broj ili šifra studenta (*ako je dostupan*):

2 INFORMACIJE KOJIMA SE IDENTIFIKUJE KVALIFIKACIJA

- 2.1 Naziv kvalifikacije i (*ako je primjenjivo*) dodijeljeni naziv zvanja (*na izvornom jeziku*):
- 2.2 Glavno područje(a) studija za kvalifikaciju:
- 2.3 Naziv i status ustanove koja dodjeljuje kvalifikaciju (*na izvornom jeziku*):
- 2.4 Naziv i status ustanove (*ako se razlikuje od stava 2.3*) koja provodi studij (*na izvornom jeziku*):
- 2.5 Jezik (jezici) nastave/ispita:

3 INFORMACIJE O NIVOU I TRAJANJU KVALIFIKACIJE

- 3.1 Nivo kvalifikacije:
- 3.2 Zvanično trajanje programa u bodovima i/ili godinama:
- 3.3 Uslov(i) za pristup:

4 INFORMACIJE O ZAVRŠENOM PROGRAMU I POSTIGNUTIM REZULTATIMA

- 4.1 Način studiranja:
- 4.2 Ishodi studijskog programa:
- 4.3 Detalji programa, stečeni pojedinačni bodovi i dobivene ocjene: *(ako su ove informacije raspoložive u zvaničnom prepisu ocjena, trebale bi se koristiti ovdje)*
- 4.4 Sistem ocjenjivanja i, ako je dostupna, tabela raspodjele ocjena:
- 4.5 Puni naziv kvalifikacije *(na izvornom jeziku)*:

5 INFORMACIJE O FUNKCIJI KVALIFIKACIJE

- 5.1 Pristup daljnjem studiju:
- 5.2 Pristup regulisanoj profesiji (ako je primjenjivo):

6 DODATNE INFORMACIJE

- 6.1 Dodatne informacije:
- 6.2 Daljnji izvori informacija:

7 OVJERA DODATKA

- 7.1 Datum:
- 7.2 Potpis:
- 7.3 Funkcija:
- 7.4 Službeni pečat/žig:

8 INFORMACIJE O DRŽAVNOM VISOKOŠKOLSKOM SISTEMU

(N.B. Ustanove koje namjeravaju izdavati Dodatke diplomi trebaju konsultovati obrazloženja uz dodatak diplomi, koja objašnjavaju kako se dodaci popunjavaju.)

III. OBJAŠNENJA UZ DODATAK DIPLOMI

Dolje navedeni brojevi odnose se na dijelove Dodatka diplomi označene brojem. Potrebno je navesti informacije u svih osam dijelova. Ako informacije negdje nisu date, potrebno je navesti razloge za to.

1 INFORMACIJE KOJIMA SE IDENTIFIKUJE NOSILAC KVALIFIKACIJE

Svrha ovog odjeljka je pružiti informacije neophodne za jasnu identifikaciju nosilaca kvalifikacije.

1.1 Prezime(na):

1.1 Navesti puno prezime(na).

1.2 Ime(na):

1.2 Navesti sva imena.

1.3 Datum rođenja (*dan/mjesec/godina*):

1.3 Navesti dan, mjesec i godinu rođenja.

1.4 Identifikacijski broj ili šifra studenta (*ako je dostupan*):

1.4 Ovim se identifikuje pojedinac kao student upisan na studij u toj ustanovi na određenom programu koji je opisan u Dodatku diplomi, npr. kroz ličnu šifru studenta u bazi podataka ustanove. Može se navesti državni ili državni lični identifikacijski broj za one zemlje koje imaju takve sisteme identifikacije, u skladu s državnim zakonodavstvom.

2 INFORMACIJE KOJIMA SE IDENTIFIKUJE KVALIFIKACIJA

Svrha ovog dijela je pružiti neophodne informacije za jasnu identifikaciju kvalifikacije i visokoškolske ustanove (ili ustanova) koja istu dodjeljuje.

2.1 Naziv kvalifikacije i (*ako je primjenjivo*) dodijeljeni naziv zvanja (*na izvornom jeziku*):

2.1 Navesti puni naziv kvalifikacije na izvornom jeziku (ili jezicima), kako je naznačeno u izvornoj kvalifikaciji, npr. *Kandidat nauk, Maîtrise, Diplom*, itd. Izvorni naziv kvalifikacije može biti transliterovan u abecedu ili sistem pisanja koji se koristi u jeziku na kojem je Dodatak diplomi izdan (npr. latinica za Dodatke izdane na engleskom jeziku ili ćirilica za Dodatke izdane na ruskom jeziku). Međutim, treba navesti i izvorni naziv kvalifikacije na izvornom pismu. Naznačiti ako isprava dodjeljuje neki naziv nosiocu iste priznat u državi i koji je to naziv, npr. *Doctor, Ingénieur*, itd. Ako je kvalifikacija zajednička/dvostruka kvalifikacija ili ako se stekne u sklopu sporazuma o međudržavnom ili prekograničnom obrazovanju, to treba biti naznačeno.

2.2 Glavno područje(a) studija za kvalifikaciju:

2.2 Prikazati samo glavno područje(a) studija (discipline) koje definiše glavnu predmetnu oblast(i) za kvalifikaciju, npr. *političke nauke i histo-*

rija, upravljanje ljudskim resursima, poslovna administracija, molekularna biologija itd.

2.3 Naziv i status ustanove koja izdaje kvalifikaciju (na izvornom jeziku):

2.3 Navesti naziv ustanove koja dodjeljuje kvalifikaciju na izvornom jeziku. Kada kvalifikaciju dodjeljuju zajednički dvije ili više ustanova, treba navesti nazive ustanova koje ga dodjeljuju. Status ustanove odnosi se prije svega na to da li je uspješno prošla provjeru osiguranja kvaliteta i/ili postupak akreditacije, te se to treba jasno naznačiti. Ako je nadležna agencija za osiguranje kvaliteta, odnosno akreditaciju, dokazala da ustanova slijedi evropske standarde i smjernice ili slične standarde na drugim kontinentima, npr. putem registracije u Evropskom registru za osiguranje kvalitete visokog obrazovanja (EQAR) i/ili članstvom u Evropskom udruženju za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju (ENQA) i slično, to treba napomenuti. Također može da bude relevantno navesti profil ustanove. Ako je pružatelj međudržavni ili prekograničan, to treba jasno navesti. Kao (fiktivan) primjer, ove informacije mogu se dati u sljedećem obliku: „[Naziv ustanove] je univerzitet koje je prošao postupak eksternog osiguranja kvaliteta agencije X, koji je certifikovan da prati evropske standarde i smjernice [putem registracije u EQAR-u i/ili članstva u ENQA ili drugo] u [naziv zemlje] 2015. godine, uz zadovoljavajuće rezultate“.

2.4 Naziv i status ustanove (ako se razlikuje od 2.3) koja provodi studij (na izvornom jeziku):

2.4 Ovo se odnosi na ustanovu koja je odgovorna za provedbu programa. To je često, ali ne uvijek, ista ustanova koja dodjeljuje kvalifikaciju (vidi stav 2.3). Postoje slučajevi kada neka visokoškolska ustanova zaduži drugu ustanovu da provodi njene programe i izdaje kvalifikacije putem „franšize“ ili nekog vida „potvrđivanja“, „povezivanja“ itd. U nekim slučajevima ogranak univerziteta može da bude lociran u drugoj zemlji. Ako je tako, to treba navesti ovdje. Ako postoji razlika između ustanove koja dodjeljuje kvalifikaciju i ustanove koja provodi program koji vodi do kvalifikacije, navesti status obje ustanove, vidjeti stav 2.3.

2.5 Jezik (jezici) nastave/ispita:

2.5 Navesti jezik (ili jezike) na kojima se kvalifikacija zvanično vodila i ispitivala.

3 INFORMACIJE O NIVOU I TRAJANJU KVALIFIKACIJE

Svrha ovog je dati informacije neophodne za jasno identifikovanje nivoa kvalifikacije i opisati njeno trajanje u godinama i/ili bodovima.

3.1 Nivo kvalifikacije

3.1 Dati precizan nivo kvalifikacije i njeno mjesto u konkretnoj državnoj obrazovnoj strukturi dodjele i/ili u Državnom kvalifikacijskom okviru, ako je dostupan (provjeriti informacije pod tačkom 8). Također treba

naznačiti i odgovarajući nivo u dva glavna sveobuhvatna Kvalifikacijska okvira: QF-EHEA i/ili EQF, npr. Drugi ciklus QF-EHEA/Nivo 7 EQF. Uključiti sve relevantne informacije o „indikatorima nivoa“ koji su osmišljeni i priznati u državi, a koji se odnose na kvalifikaciju.

3.2 Zvanično trajanje programa u bodovima i/ili godinama:

3.2 Navesti ukupno studentsko opterećenje koje se traži i/ili zvanično trajanje programa u godinama redovnog studiranja. Studentsko opterećenje treba se opisati u vidu bodova i treba navesti bodovni sistem koji se koristi. Od zemalja unutar EHEA-e se očekuje da se pozivaju na Evropski sistem prenosa i skupljanja bodova (ECTS)³, npr. 2 godine / 120 bodova ECTS.

3.3 Uslovi(i) za pristup

3.3 Navesti kvalifikaciju (kvalifikacije) ili periode studija koji predstavljaju uslov za pristup programu opisanom u ovom Dodatku diplomi (provjeriti informacije u tački 8), npr. Matura (za pristup programu prvog ciklusa) ili bakalaureat - Bachelor Degree (za pristup programu drugog ciklusa). Ovo je posebno važno kada je prelazni studij preduslov za navedenu kvalifikaciju.

4 INFORMACIJE O ZAVRŠENOM PROGRAMU I POSTIGNUTIM REZULTATIMA

Svrha ovog odjeljka jeste detaljno opisati šta je nosilac kvalifikacije naučio u programu i nivo njegovih rezultata.

4.1 Način studiranja:

4.1 Način studiranja odnosi se na to kako se program pohađa, npr. redovno, vanredno, povremeno/kombinovano, online studij, e-učenje, studij na daljinu itd.

4.2 Ishodi studijskog programa

4.2 Navesti ishode učenja koji se vežu za danu kvalifikaciju. Ishodi učenja su izjave o tome što pojedinac koji je završio studij zna, razumije i može raditi nakon završetka studija i primitka kvalifikacije (znanje, vještine, kompetencije). Ishodi učenja trebaju se izraziti u sadašnjem vremenu, npr. „Diplomant analizira trendove ponašanja potrošača i primjenjuje ih na datom potrošačkom tržištu“. Ove informacije sve više postaju ključna osnova na kojoj se kvalifikacije vrednuju i/ili priznaju.

4.3 Detalji programa, stečeni pojedinačni bodovi i dobivene ocjene: (ako su ove informacije raspoložive u zvaničnom prepisu ocjena, treba ih koristiti ovdje)

4.3 Navesti pojedinačne jedinice koje su kompletirane kako bi se stekla kvalifikacija, bodove koje jedinice nose i dobivene ocjene. Za ustanove koje izdaju uvjerenja o prepisu ocjena za studij, dovoljno je uključiti dotični prepis ocjena. Unosi trebaju biti što potpuniji i u skladu s

³ http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/index_en.htm

onim što se uobičajeno evidentira na dotičnoj ustanovi. Ako je kvalifikacija zajednička, navesti koji dijelovi kvalifikacije su stečeni u kojim partnerskim ustanovama. Isto tako, ako program studija uključuje obavezne/priznate aktivnosti učenja koje se provode van univerziteta, kao što su: period mobilnosti u inostranstvu, vrijeme provedeno na poslu, dobrovoljni rad itd., navesti koje komponente kvalifikacije su uspješno završene u kojim partnerskim ustanovama/poduzeću i dužno priznate. Ovo se može uraditi uključivanjem ovih konkretnih aktivnosti izravno u prepis ocjena s njihovim izvornim naslovima ili njihovim transparentnim povezivanjem sa spomenutim aktivnostima koje priznaje visokoškolska ustanova. Ako kvalifikacija uključuje disertaciju ili tezu, navesti naslov iste (ako je dostupan). Ako je ovaj dio predug, isto se može uključiti u uvjerenje o prepisu ocjena.

4.4 Sistem ocjenjivanja i, ukoliko je dostupna, tabela raspodjele ocjena

4.4 Navesti informacije o sistemu ocjenjivanja i prolaznim ocjenama koje se odnose na kvalifikaciju, npr. ocjene su od mogućih 100% i minimalna prolazna ocjena je 40%. Postoje ogromne varijacije u praksama ocjenjivanja unutar i između različitih državnih visokoškolskih ustanova i zemalja. Kako bi se pružile informacije o korištenju ocjena u konkretnom kontekstu, treba uključiti i tabelu raspodjele ocjena⁴ koja se odnosi na dotičnu kvalifikaciju. Ako se koristi više od jednog sistema ocjenjivanja, npr. u slučaju zajedničkih kvalifikacija, treba pružiti informacije o svim korištenim sistemima za dotičnu kvalifikaciju. Ako je ovaj dio predug, može se staviti u uvjerenje o prepisu ocjena.

4.5 Puni naziv kvalifikacije (na izvornom jeziku):

4.5 Ako je izvedivo, navesti sveukupnu klasifikaciju za završnu kvalifikaciju, npr. *First Class Honors Degree, Summa Cum Laude, Merit, Avec Distinction, Avec Mention* itd. Ako je primjenjivo, treba dostaviti tabelu raspodjele ocjena za završne ocjene.

5 INFORMACIJE O FUNKCIJI KVALIFIKACIJE

Svrha ovog dijela je da se ilustruje/objasni kako se kvalifikacija može koristiti u akademske ili profesionalne svrhe.

5.1 Pristup daljnjem studiju:

5.1 Navesti ako je u zemlji podrijetla uobičajeno da kvalifikacija daje pristup daljnjem akademskom i/ili stručnom studiju, posebno vodeći do nekih specifičnih kvalifikacija ili nivoa studija, npr: pristup doktorskim studijama u zemlji ili na ustanovi. Ako je to slučaj, navesti ocjene ili standarde koji se moraju postići kako bi se omogućilo napredovanje.

5.2 Pristup regulisanoj profesiji (ako je primjenjivo):

5.2 Navesti detalje o eventualnim pravima na praksu ili profesionalni naziv koji se dodjeljuje nosiocu kvalifikacije u skladu sa zakonodavstvom

⁴ http://ec.europa.eu/education/ects/users-guide/index_en.htm

države ili zahtjevima nekog nadležnog organa. Navesti koji specifični pristup, ako postoji, kvalifikacija daje u smislu obavljanja profesije (npr: kvalifikacija omogućava nosiocu da se bavi nekom regulisanom profesijom ili da pristupi daljoj fazi profesionalne certifikacije, kao što je državni ispit ili odobrenje datog nadležnog organa).

6 DODATNE INFORMACIJE

Svrha ovog odjeljka jest uključiti eventualne druge informacije koje nisu mogle biti uključene u prethodnim odjeljcima, a relevantne su u svrhu vrednovanja prirode, nivoa i korištenja kvalifikacije.

6.1 Dodatne informacije

6.1 Navesti eventualna pojedinačna dostignuća učenja stečena izvan programa i/ili eventualne dodatne informacije koje nisu naprijed navedene, a koje je ustanova certifikovala i koje su relevantne za vrednovanje prirode, nivoa i korištenja kvalifikacije. Na primjer, period mobilnosti u inostranstvu, radno mjesto, dobrovoljni rad itd. za koji student nije primio bodove ili priznanje, ali koji ipak doprinose ishodima učenja diplomanta.

6.2 Dodatni izvori informacija

6.2 Navesti eventualne dodatne korisne izvore informacija i reference, gdje se može tražiti više detalja o kvalifikaciji, npr: odjeljenje u institucijama-izdavateljima; državni centar za informisanje; Državni centri za informisanje o akademskom priznavanju Evropske unije (NARIC); Evropski državni centar za informisanje o akademskom priznavanju i mobilnosti Vijeća Evrope/UNESCO-a (ENIC) i relevantni državni izvori.

7 OVJERA DODATKA DIPLOMI

Svrha ovog dijela je potvrditi da je Dodatak diplomi službeno izdala ustanova koja dodjeljuje kvalifikaciju.

7.1 Datum:

7.1. Datum izdavanja Dodatka diplomi. To ne mora nužno da bude datum kada je kvalifikacija dodijeljena.

7.2 Potpis:

7.2. Ime i potpis službene osobe koja ovjerava Dodatak diplomi.

7.3 Funkcija:

7.3. Zvanična pozicija osobe koja vrši ovjeru.

7.4 Službeni pečat ili žig:

7.4. Službeni pečat ili žig ustanove koja ovjerava Dodatak diplomi.

8 INFORMACIJE O DRŽAVNOM SISTEMU VISOKOG OBRAZOVANJA

Svrha ovog dijela je dati kontekst državnog sistema visokog obrazovanja u kojem je kvalifikacija dodijeljena.

Navesti informacije o sistemu visokog obrazovanja: njegovim općim zahtjevima pristupa; državnom kvalifikacijskom okviru (gdje je primjenjivo), vrstama ustanova i osiguranju kvaliteta ili sistemu akreditovanja⁵. Za zemlje članice Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA), državni kvalifikacioni okvir treba biti kompatibilan sa sveobuhvatnim okvirom kvalifikacija EHEA-e koji je konferencija ministara usvojila 2005. godine⁶ i pozivati se na njega. Za zemlje koje su članice Evropske unije ili stranke relevantnih EU programa, državni okvir treba biti kompatibilan i sa Evropskim kvalifikacijskim okvirom. Ovaj opis treba pružiti kontekst za kvalifikaciju i pozivati se na njega. Standardni okvir za ove opise zajedno s aktualnim opisima treba biti na raspolaganju mnogim zemljama. Oni su kreirani u saradnji s relevantnim Državnim centrima za informisanje o akademskom priznavanju (NARIC) (Evropske unije i Evropskog ekonomskog prostora), Evropskim državnim centrom za informisanje o akademskom obrazovanju i mobilnosti (ENIC) (Vijeća Evrope/UNESCO-a), ministarstvima i rektorskim konferencijama.

⁵ Prema Konvenciji o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope Vijeća Evrope/UNESCO-a (Lisabonska konvencija), potpisnici su se obavezali praviti aranžmane za pružanje takvih informacija. Tekst Konvencije može se naći na http://www.coe.int/t/dg4/highereducation/Recognition/LRC_en.asp

⁶ http://www.bologna-bergen2005.no/EN/BASIC/050520_Framework_qualifications.pdf

IV. PRIMJERI DODATAKA DIPLOMI

V. KAZALO POJMOVA

Definicije i upotreba pojmova variraju od zemlje do zemlje. Kako bi se smanjila mogućnost nesporazuma, ovo kazalo pojmova ima za cilj samo obuhvatiti sve glavne pojmove koji se koriste u dokumentima povezanim s inicijativom za Dodatak diplomi. Iste je djelomično zasnovan i potpuno u skladu sa definicijom koja se koristi u Lisabonskoj konvenciji o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u evropskom području iz 1997. godine.

AKADEMSKO PRIZNAVANJE odnosi se na priznavanje predmeta, kvalifikacija ili diploma jedne (domaće ili inozemne) visokoškolske ustanove od strane druge ustanove. Obično se to traži kao osnova za pristup daljnjem novom studiju na drugoj ustanovi (kumulativno priznavanje) ili kao priznavanje kojim se dozvoljava neka vrsta izuzeća od obaveze ponovnog studiranja pojedinih elemenata programa (napredno priznavanje). Dodatni tip akademskog priznavanja je priznavanje studija stečenog na nekoj drugoj instituciji (priznavanje zamjenom) koje zamjenjuje uporedivo period studiranja na matičnoj ustanovi (vidjeti PROFESIONALNO PRIZNAVANJE).

PRISTUP (visokom obrazovanju) se odnosi na pravo kvalifikovanih kandidata da se prijave i budu razmatrani za prijem u visoko obrazovanje. Pristup se razlikuje od prijema, koji se odnosi na stvarno učešće pojedinaca u dotičnom programu visokog obrazovanja.

AKREDITACIJA proces kojim jedna visokoškolska ustanova dobiva ovlast da dodjeljuje i/ili dobiva priznavanja svojih kvalifikacija od nekog drugog višeg nadležnog organa. To može biti država, državna agencija ili druga domaća ili inostrana visokoškolska ustanova (vidjeti FRANŠIZU). Ovaj pojam vodi porijeklo iz američkog sistema i koristi se u nekim evropskim zemljama na isti način kao i 'priznavanje'.

PRIJEM akt ili sistem omogućavanja kvalifikovanim kandidatima da studiraju u visokom obrazovanju na datoj instituciji i/ili datom programu.

VREDNOVANJE i) (ustanova ili programa) je proces uspostavljanja kvaliteta obrazovanja neke visokoškolske ustanove ili programa; ii) (individualnih kvalifikacija) pismeno ocjenjivanje ili vrednovanje inostranih kvalifikacija pojedinca od strane nadležnog organa; iii) (pojedinačnih studenata) stvarno testiranje sposobnosti i vještina studenta u programu (npr. ispitivanjem).

DODJELA se koristi kao sinonim za kvalifikaciju.

ORGAN NADLEŽAN ZA PRIZNAVANJE organ koji je zvanično zadužen za donošenje obavezujućih odluka o priznavanju inostranih kvalifikacija.

PREDMET dio programa studija koji je obično samostalan i zasebno se ocjenjuje. Kompletan studijski program obično se sastoji od nekoliko predmet.

OBRAZOVNA ISPRAVA pojam koji se ponekad koristi za kvalifikaciju (vidjeti KVALIFIKACIJU).

PROCJENITELJ OBRAZOVNE ISPRAVE pojedinac koji donosi sud o priznavanju inostranih kvalifikacija (vidjeti ORGAN NADLEŽAN ZA PRIZNAVANJE).

BOD „valuta“ koja daje mjeru ishoda učenja postignutih u određeno vrijeme na datom nivou. Obično se povezuju sa modularnim smjerovima baziranim na bodovima (vidjeti ECTS).

PRIZNAVANJE DE FACTO odnosi se na situacije neregulisanog priznavanja u profesionalne svrhe, kao npr. kada ne postoji državno zakonsko ovlaštenje za obavljanje određene profesije ili se ono zahtijeva. Ovo je najproblematičnija oblast profesionalnog priznavanja (vidjeti PROFESIONALNO PRIZNAVANJE i PRIZNAVANJE).

PRIZNAVANJE DE IURE odnosi se na priznavanje prava na rad u određenoj zemlji u regulisanoj profesiji (npr. ljekar) u Evropskoj uniji ili Evropskom ekonomskom prostoru. Ove situacije podliježu različitim direktivama Evropske unije, pri čemu, ako je državljanin u potpunosti kvalifikovani profesionalac u jednoj državi članici, ima pravo da obavlja tu profesiju i bude priznat kao profesionalac u drugoj državi članici (vidjeti REGULISANA PROFESIJA, STRUČNO PRIZNAVANJE i PRIZNAVANJE).

DIPLOMA se ovdje odnosi na bilo koju formalno dodijeljenu kvalifikaciju/obrazovnu ispravu. U nekim obrazovnim sistemima pojam se odnosi na određenu kategoriju ili vrstu kvalifikacije. Ovdje se ne koristi u tako ograničenom smislu.

DVOSTRUKA/VIŠESTRUKA KVALIFIKACIJA Dvije ili više državnih kvalifikacija koje dodjeljuju visokoškolske ustanove koje nude zajednički program.

ECTS Bodovi Evropskog sistema prenosa bodova izražavaju obim učenja baziran na definisanim ishodima učenja i s njima povezanim radnim opterećenjem. 60 ECTS bodova dodjeljuje se ishodima učenja i pratećem radnom opterećenju akademske godine redovnog studija ili njenog ekvivalenta, koji obično obuhvata niz obrazovnih komponenti kojima se dodjeljuju bodovi (na osnovu ishoda učenja i obima opterećenja). ECTS bodovi uopšteno se izražavaju u cijelim brojevima.

ENIC Evropski državni centar za informisanje o akademskom priznavanju i mobilnosti (Vijeće Evrope/UNESCO).

FRANŠIZA situacija u kojoj neka ustanova pristaje ovlastiti drugu ustanovu (na državnom ili međunarodnom nivou) da provodi odobreni program, obično zadržavajući sveukupnu kontrolu nad sadržajem, provedbom, vrednovanjem i osiguranjem kvaliteta programa. Međutim, u franšiznim odnosima postoje značajne varijacije.

OBLAST STUDIJA glavne discipline ili predmetne oblasti kvalifikacije.

TABELE RASPODJELE OCJENA pokazuju kako se postojeća državna ili institucionalna skala koristi u ustanovi - bilo u sistemima otvorenog pristupa ili selektivnim sistemima - i omogućavaju poređenje sa statističkom distribucijom ocjena u paralelnoj referentnoj skupini neke druge institucije. Iste predstavljaju statističku distribuciju pozitivnih ocjena (prolaz i više) dodijeljenih u svakoj oblasti studija u određenoj ustanovi.

VISOKO OBRAZOVANJE sve vrste predmeta ili skupova predmeta (programa), obuka ili obuka za istraživanje na višem nivou koje su nadležni organi priznali kao dio njihovog sistema visokog obrazovanja. Visoko obrazovanje naslanja se na nivo kompetencija, znanja i vještina koje su općenito stečene kroz srednjoškolsko obrazovanje (vidjeti VISOKOŠKOLSKA USTANOVA i PROGRAM STUDIJA). Visoko obrazovanje obično dolazi vremenski nakon srednjoškolskog obrazovanja i obično se nudi kroz programe visokog obrazovanja na visokoškolskim ustanovama. Međutim, treba napomenuti da visokoškolske ustanove mogu nuditi predmete koji nisu nivo visokog obrazovanja. Nasuprot tome, ustanove koje se ne smatraju dijelom sistema visokog obrazovanja mogu nuditi neke visokoškolske programe. Tačna definicija visokog obrazovanja i visokoškolskih ustanova varira od zemlje do zemlje. Na primjer, u nekim zemljama smatra se da medicinska njega spada u oblast visokog obrazovanja, dok se u drugim zemljama njega smatra dijelom obrazovanja nakon srednjoškolskog ali ne i visokog obrazovanja.

VISOKOŠKOLSKA USTANOVA je ustanova koja pruža visoko obrazovanje i koju su nadležni organi priznali kao dio sistema visokog obrazovanja (vidjeti VISOKO OBRAZOVANJE i PROGRAM STUDIJA).

ZAJEDNIČKA KVALIFIKACIJA, jedinstveni dokument kojeg dodjeljuju visokoškolske ustanove koje nude zajednički program i koji je prihvaćen na nivou države kao priznata dodjela takvog zajedničkog programa.

ISHODI UČENJA izjave o tome što pojedinac zna, razumije i može obavljati nakon završetka procesa učenja.

NIVO mjesto kvalifikacije u sistemu visokog obrazovanja ili u Državnom kvalifikacijskom okviru. Broj nivoa visokoškolskih kvalifikacija varira između zemalja i/ili vrsta visokog obrazovanja (vidjeti INDIKATORI NIVOA).

INDIKATORI NIVOVA mogu se kretati od bilo kakvih opštih informacija o ulozi kvalifikacije do izuzetno detaljnih konkretnih izjava o prirodi, vještinama i kompetencijama vezanim za uspješno stjecanje dijelova ili cjelokupne kvalifikacije (vidjeti NIVO).

LISABONSKA KONVENCIJA odnosi se na Konvenciju Vijeća Evrope/UNESCO-a o priznavanju visokoškolskih kvalifikacija u regiji Evrope, usvojenu u Lisabonu u aprilu 1997. godine.

MODUL je zaseban i smislen blok gradiva. Dio je modularnog programa studija, gdje je nastavni plan i program podijeljen na niz segmenata slične veličine.

NARIC predstavlja Državni centar za informisanje o akademskom priznavanju (Evropska unija i evropski ekonomski prostor). Neki NARIC-i također imaju odgovornost za profesionalno priznavanje.

PROFESIONALNO PRIZNAVANJE odnosi se na pravo na prakticiranje i na profesionalni status dodijeljen nosiocu kvalifikacije. U Evropskoj uniji priznavanje u profesionalne svrhe definisano je kao pravni akt kojim nadležni organ u državi domaćinu priznaje da su kvalifikacije koje podnosioc stekne u drugoj državi članici odgovarajuće za obavljanje profesionalne djelatnosti čije je obavljanje regulisano zakonom, na teritoriji zemlje domaćina (vidjeti REGULIRANA PROFESIJA, PRIZNAVANJE DE IURE, PRIZNAVANJE DE FACTO i PRIZNAVANJE).

PROGRAM STUDIJA je skup predmeta čije se razne komponente dopunjuju i međusobno nadograđuju kako bi student stekao visokoškolsku kvalifikaciju (vidjeti VISOKO OBRAZOVANJE, VISOKOŠKOLSKA USTANOVA i PREDMET). „Program“ također označava akademske oblasti studija i zahtjeve koji kolektivno definišu kvalifikaciju (vidjeti OBLAST STUDIJA).

KVALIFIKACIJA i) visokoškolska kvalifikacija: bilo koja kvalifikacija, diploma ili drugi certifikat koji je izdao nadležni organ, a koji potvrđuje uspješan završetak programa visokog obrazovanja; ii) kvalifikacija koja omogućavaju pristup visokom obrazovanju: svaka diploma ili drugi certifikat koji je izdao nadležni organ koji potvrđuje uspješan završetak obrazovnog programa i daje nosiocu kvalifikacije pravo da bude razmatran za prijem u visoko obrazovanje (vidjeti VISOKO OBRAZOVANJE, VISOKOŠKOLSKA USTANOVA i PROGRAM STUDIJA). Također se misli na bilo koje visokoškolsko priznanje koje se uruči po uspješnom završetku programa učenja; generički pojam koji se odnosi na široki dijapazon visokoškolskih kvalifikacija na različitim nivoima i u različitim zemljama.

OSIGURANJE KVALITETA odnosi se na interne i eksterne procese kojima se održava kvalitet akademskih usluga.

PRIZNAVANJE formalno priznavanje vrijednosti inostrane obrazovne kvalifikacije koje vrši nadležni organ u cilju pristupa obrazovanju i/ili zapošljavanju.

Vrednovanje individualnih kvalifikacija. Takvo vrednovanje može da bude bilo koja vrsta izjave o vrijednosti (u ovom slučaju) inozemne kvalifikacije. Priznavanje se odnosi na službenu izjavu tijela nadležnog za priznavanje, koje priznaje vrijednost predmetne kvalifikacije i ukazuje na posljedice tog priznavanja za nosioce kvalifikacije. Na primjer, kvalifikacija se može priznati u svrhu daljeg studiranja na određenom nivou (akademsko priznanje) ili za korištenje naziva, ili u svrhu zapošljavanja (profesionalno priznavanje) (vidjeti TIJELO NADLEŽNO ZA PRIZNAVANJE, KVALIFIKACIJA, AKADEMSKO PRIZNAVANJE i PROFESIONALNO PRIZNAVANJE). Priznavanje može da se odnosi i na akreditaciju visokoškolske ustanove koju vrši neki drugi organ (vidjeti AKREDITACIJA).

REGULISANA PROFESIJA odnosi se na profesije bavljenje kojima je na neki način regulisano zakonskim ili administrativnim pravilima. Data profesija može biti regulisana u jednoj zemlji ali ne i u drugoj (vidjeti PRIZNAVANJE DE IURE).

UVJERENJE O PREPISU OCJENA predstavlja službenu evidenciju ili pregled napretka i postignuća studenta. Mnogi obrazovni sistemi bazirani na bodovima koriste detaljne prepise ocjena koji prikazuju bodove i ocjene za položene jedinice (npr. ECTS uvjerenje o prepisu ocjena).

VALIDACIJA, proces kojim priznata ustanova za dodjeljivanje ocjenjuje da je program studija koji vodi do kvalifikacije primjerenog kvaliteta i standarda. To može biti vlastiti program ili program neke podređene ustanove.